PRIMORSKI DNEVNIK

GLASILO OSVOBODILNE FRONTE SLOVENSKEGA NARODA ZA TRŽAŠKO OZEMLJE

Leto X Štev. 27 (2646) Poštnina plačana v gotovini Spedizione in abbon. post. 1 gr. TRST, nedelja 31. januarja 1954 Cena 25 lir

PREDSEDNIK REPUBLIKE MARŠAL J. B. TITO POLOŽIL PRISEGO

POGOJ ZA PREMAGOVANJE VSEH TEŽAV enotnost in požrtvovalnost naših narodov

Zvezna ljudska skupščina je izvolila 25 članski izvršni svet z maršalom Titom na čelu in s podpredsedniki: Kardeljem, Rankovićem, Vukmanovićem in Čolakovićem Za predsednika odbora za zunanje zadeve je bil izvoljen Vladimir Popović, gospodarskega odbora pa Milentije Popović - Mandatni odbor sprejel ostavko M. Djilasa

(Od našega dopisnika)

BEOGRAD, 30 — V svečanem vzdušju je danes dopoldne ob 9.16 predsednik jugoslovanske republike Josip Broz-Tito prisegel pred zvezno skupščino. Potem ko je položil prisego, je predsednik republike dejal: «Tovariši in tovarišice in ljudski poslanci, najtopleje se vam zahvaljujem za veliko zaupanje, ki ste mi ga izkazali s tem, da ste me znova izvolili za predsednika naše socialistične skupnosti, Federativne ljudske republike Jugoslavije. Pred vami in pred vsemi našimi narodi vam lahko rečem, da bom tudi v bodoče kakor doslej porabil vse svoje sile za uresničenje tistega, za kar sem se boril vse svoje življenje, za kar ste se borili vi, za kar so se borili vsi naši narodi, za srečno bodočnost, za lepše življenje, za napredek naše socialistične skupnosti. Pred seboj imamo še velike in težke naloge, toda to, kar smo doseglі doslej, nam daje upanja in moči, da gledamo z zaupanjem v naše bodoče življenje, da smo prepričani, da bomo premagali vse ovire. Razume se, da moramo pri tem še vedno upoštevati, kateri elementi so pogoj za premagovanje vseh težav, ki jih imamo še pred seboj. To so enotnost naših narodov, požrtvovalnost naših delovnih ljudi in spoštovanje zakonov, ki jih sprejema tudi predstavništvo ljudstva, kajti spoštovanje vseh zakonov, in pri tem moramo v prvi vrsti pokazati zgled na svojem visokem položaju, — spoštovanje teh zakonov pomeni iti po poti, ki smo si jo sami zbrali, po poti v socializem. Naši zakoni so sprejeti s ciljem, da bi bili vsi naši državljani pred zakonom enaki. Kakor morajo državljani spoštovati te zakone v interesu skupnosti, prav tako jih morajo spoštovati organi, ki jih je ljudstvo izbralo, da ga vodijo. Obljubljam, da bom tudi v bodoče vedno buden v vprašanju spoštovanja naših zakonov in naše zakonitosti. Iz poročila zveznega izvršnega sveta smo videli, kakšen je danes položaj glede naše notranje politike. Videli smo tudi to, da bodo pred novim izvršnim svetom, ki ga boste tukaj izbrali, še večje naloge, ki jih bo moral izvrševati. Toda tovariši in tovarišice, v naši državi, naši socialistični državi, s takimi predstavniki, ki jih izvolijo naši delovni ljudje in ljudje, ki poznajo svoj cilj ter vedo, kaj hočejo, ni najvišjemu vodstvu, našemu najvišjemu izvršnemu organu, težko obvladati te naloge, ker ima njihovo podporo Zaupam v to podporo in sem globoko prepričan v ustvarjalno moč in ustvarjalne sposobnosti naših narodov.»

Jugoslovanska zvezna ljudska skupščina je na svoji seji danes dopoldne izvolila nov izvršni svet, ki ga sestavlja naslednjih 25 članov: Anka Berus, Krsto Crvenkovski, Rodoljub Colaković, Uglješa Danilović, Strahil Gligov, Ivan Gošnjak, Osman Karabegović, Edvard Kardelj, Slavko Komar, Sava Kosanović, Ivan Krajačić, Franc Leskošek, Ivan Maček, Moma Marković, Nikola Momčev, Slobodan Penezić, Krsto Popivoda, Koča Popović, Dobrivoje Radosavljević, Aleksander Ranković, Mijalko Todorović, Svetozar Vukmanović in Veljko Zeković. Predsednik izvršnega sveta je predsednik republike maršal Tito. Dosedanji izvršni svet je štel 37 članov, njegovo število pa so skrčili na 25.

Takoj po izvolitvi se je zvezni izvršni svet sestal pod predsedstvom predsednika republike maršala Tita k svoji prvi seji. Na predlog predsednika republike so bili za podpredsednika izvršnega sveta izbrani Edvard Kardelj, Aleksander Ranković, Svetozar Vukmanović in Rodoljub Colaković. Za tajnika zveznega izvršnega sveta je bil izvoljen Veljko Zeković.

Med odmorom po drugi prekinitvi današnje skupne seje obeh domov jugoslovanske zvezne ljudske skupščine sta bila konstituirana odbor za zunanje zadeve in odbor za gospodarstvo. Za predsednika odbora za zunanje zadeve je bil izvoljen Vladimir Popović, dosedanji jugoslovanski veleposlanik v Washingtonu, za podpredsednika pa Karlo Mrazović, a za tajnika Lazar Mojsov. Za predsednika gospodarskega odbora je izbran Milentije Popović, za podpredsednika Tone Fajfar, za tajnika pa Ante Raos.

Na današnji seji zveznega sveta jugoslovanske ljudske skupščine je mandatno-imunitetni odbor obvestil svet, da je obravnaval ostavko Milovana Djilasa, ljudskega poslanca okraja Titograd, in predlaga zveznemu svetu, da ostavko sprejme. Ker so z ostavko soglašali vsi ljudski poslanci, je predsednik zveznega sveta Vlado Zečević odvestil svet, da bodo volitve za poslanca titogradskega okraja pozneje razpisane.

Ker je bil izčrpan dnevni red, ki je obsegal prisego predsednika republike, izvolitev zveznega izvršnega sveta ter izvolitev dveh odborov in dveh komisij, kakor tudi razrešitev in imenovanje novega sodnika zveznega vrhovnega sodišča, je predsednik skupščine Moša Pijade ob 13. zaključil prvo skupno sejo obeh domov. Prihodnja seja bo sklicana pismeno.

B. B.

Poročilo komisije za atomsko energijo v ZDA

WASHINGTON, 30. — Ameriška komisija za atomsko energijo (AEC) je danes predložila ameriškemu kongresu svoje poročilo za drugo polletje 1953.

Poročilo navaja napredek glede izkoriščanja jedrne sile v miroljubne namene na področjih industrije, zdravstva, biologije in znanstvenih raziskovanj, zlasti zanimivi načrt za gradnjo prve elektrarne na pogon z jedrno silo v Združenih državah, ki bo služila izključno industriji. Iz poročila je razvidno, da polagajo vedno večjo važnost na izboljšanje izkoriščanja radioaktivnega izžarevanja atomov za zdravljenje ljudi.

Komisija za atomsko energijo vidi v predlogu predsednika Eisenhowerja o izkoriščanju jedrne sile v miroljubne namene v okviru enotne mednarodne organizacije novo razvojno stopnjo na poti napredka. Nadalje poroča komisija, da dela na tem, da se atomski reaktorji načrtno izboljšajo za pogon tovarn, ladij in letal. Vendar meni, da bo trajalo še 3 do 5 let, preden bodo zgotovili res dovršeno elektrarno na atomski pogon.

Znatni napredek zabeležuje poročilo glede zdravljenja raka. Računajo, da bo zavod za raziskovanje jedrne fizike «Ridge Institute of Nuclear Studies» ki ga vodi Ameriška komisija za atomsko energijo, letos spomladi dobil novo napravo za obsevanje obolelega telesnega tkiva. Ameriška komisija za atomsko energijo poroča tudi, da proučujejo sedaj na kliniki blizu Chicaga novo prenosljivo napravo za izkoriščanje radioaktivnih snovi brez električnega toka, kot ga potrebujejo za rentgenske žarke. Glede kmetijstva razložuje komisija, da proučujejo strokovnjaki z radioaktivnimi izotopi rast živali in rastlin.

Kar se tiče vodikove bombe, ni omenjena s tem imenom, pač pa se omenja samo, da komisija razpolaga že od junija 1952 z «laboratorijem za raziskovanja o oboroženih» v Livermore

NOVA FAZA VLADNE KRIZE V ITALIJI

FANFANI PODAL OSTAVKO po nezaupnici v parlamentu

Ostal je v manjšini za 43 glasov: 303 proti, 260 za in 12 vzdržanih - Zdi se, da je Fanfani do zadnjega verjel v čudež

(Od našega dopisnika)

RIM, 30. — Cudež, ki ga je verjetno sam Fanfani morda vendarle pričakoval, se ni zgodil in njegova vlada je danes popoldne — kar se je vedelo že od njegove sestave brez v naprej določene večine — dobila v parlamentu nezaupnico. Za je glasovalo samo 260 poslancev, t. j. demokristjani (pa še od teh je levičar Rapelli glasoval proti) in republikanci, proti 303, a vzdržalo se je glasovanja 12 poslancev. Fanfaniju je torej manjkalo 43 glasov. Ob 17.30 je bil Fanfani že na Kvirinalu, kjer je Einaudiju podal ostavko svoje vlade. Ta pa ga je zaprosil, naj še dalje vrši tekoče posle, kot je to pač v navadi ob vsaki ostavki. Einaudi bo začel s posvetovanjem šele v ponedeljek, ko bo sprejel bivšega predsednika republike De Nicolo in nato po vrsti vse predstavnike parlamentarnih političnih skupin, t. j. ponovil bo proceduro, ki jo je opravil že po ostavki Pellove vlade.

Po zaključeni debati je imel Fanfani zelo dolg govor, s katerim je hotel v zadnjem trenutku prepričati vsaj nekatere politične stranke bivšega centra, da bi ga podprli; toda brez uspeha. Vse njegovo rotenje, vsa njegova ironija, jeza in vse njegove ponovne obljube mu niso nič pomagale, vendar pa je njegov govor večkrat izzvenel kot govor na smrt obsojenega — v cinizem in strupenost. Ko pa je bil objevljen rezultat glasovanja je vstal in dejal en sam stavek: «Imam čast zaprositi prekinitev dela zbornice, da bi mogel podati ostavko vlade predsedniku republike».

Se pred glasovanjem pa so pred tavniki posameznih strank podali izjave o glasovanju, pri čemer je predstavnik liberalcev izjavil, da se bodo liberalci vzdržali glasovanja, kar so tudi storili. Levičarski demokristjan Rapelli pa je rekel, da se mu je gabilo, ko je videl, da demokristjanska skupina tako zelo snubi monarhiste, dodal pa je, da upa da se bo stranka očistila, «tako kot zahteva krščanska morala» in da se bo pobrigala za koristi revnih slojev v državi. Besede Rapellija so vodstvo njegove stranke zelo zbodle, tako da mu je sklenilo preprečiti aktivnost v parlamentarni skupini, dokler višji forum ne odloči dokončno o njegovi bodoči usodi.

Komaj se je začela danes nova faza italijanske vladne krize, ki bo morda dolgotrajnejša kot je bila njena prva faza (omenja se polea drugih imen tudi De Gasperija kot Fanfanijevem nasledniku) se je že v poročilih ameriških novinarskih agencij zopet pojavilo ime Clare Luce. Ta poročila sicer ne govorijo nič določenega, vendar se vse vrti okrog «nevarnosti komunizma» in «zmanjšanja pomoči zlasti pa **off shore** naročil».

Kakšni socialni problemi tarejo v tej krizi Italijo pa nam pove dnevni red, ki ga je vodstvo sindikatov CGIL določilo za svojo sejo, ki bo 5. in 6. februarja: 1. program sindikalne akcije za izenačenje plač, za obnovitev delovnih pogodb posameznih kategorij in pomoč brezposelnim; 2. zahteva delavstva naj se bodoča vlada usmeri na reševanje socialnih vprašanj in 3. nove perspektive razvoja aktivnosti delavk, o katerih so one razpravljale na nedavni konferenci v Firencah. Vzporedno s tem še vedno traja pritisk za ustanovitev delovne pogodbe za delavce kemične industrije. Vendar pa je ta sindikat pozval svoje pristaše, naj se ne udeležijo sindikalnih akcij, ki sta jih je v tej zadevi sprožila sindikata CGIL in UIL za 3. februar.

Kakšen bo bodoči razvoj krize, je težko povedati. De Gasperi je s svojo stranko brez dvoma zopet pred težko odgovornostjo. Če pa upoštevamo njegov včerajšnji govor, potem bi lahko sklepali, da bo poskušal — ne glede na osebnost doseči sestavo takšne vlade, ki bi slonela na stari formuli koalicije PSDI, PRI in PLI s krščansko demokracijo. Zanimiv je predlog starega don Sturza, ki pravi v nekem članku danes, da — ko je že nemogoče ponovno razpisati volitve — naj se DC vrne k «Pellovi metodi» z nekaj bolj razširjenim programom. Organ PSDI pa pravi, da je vzrok Fanfanijevega pada v tem, ker parlament noče dati zaupnice enobarvni vladi stranke, ki nima absolutne večine, t. j., ki je kriva političnega, ekonomskega in socialnega mrtvila in ki je padla pod težino ljudskega glasovanja 7. junija.

A. P.

Komentar «Borbe»

BEOGRAD, 30. — Fanfani je moral plačati račun svojih predhodnikov in njihovih pokroviteljev, ugotavlja današnja beograjska «Borba» v zvezi z ostavko italijanske vlade. Toda Fanfanijev primer ni pomemben samo kot epizoda v političnem življenju Italije, temveč še posebno kot refleks krize, ki je zajela državni sistem in politično življenje Italije. Ta kriza je tokrat prišla jasno do izraza. Nerešena gospodarska, socialna in notranjepolitična vprašanja groze, da se bodo razmere še poslabšale. Zdi se, da v rimskem parlamentu ni sile, ki bi bila v stanju izvajati politiko, ki bi ustrezala notranjemu stanju Italije in ki bi zavzela realnejši kurz v zunanji politiki, zaključuje «Borba». Nagli padec Fanfanija je samo predhodni detajl resne družbeno politične krize v Italiji, ki se stalno poglablja in zaostruje.

Laušman izginil

DUNAJ, 30. — V obveščenih krogih zatrjujejo, da je bivši češkoslovaški minister Bohumil Laušman 23. decembra izginil iz svojega stanovanja v predmestju Salzburga v ameriškem področju v Avstriji. Avstrijska policija je začela preiskavo, da zadevo razjasni. Zdi se, da Laušman ni vzel s seboj nobene prtljage.

JUTRI PRVA SEJA ZUNANJIH MINISTROV V VZHODNEM SEKTORJU BERLINA

Molotov poudarja pozitivnost nekaterih strani Edenovega načrta

Obljubil je, da bo načrt o rešitvi nemškega vprašanja temeljito proučil in pripravil svoj načrt - Eden bo jutri svoj predlog podrobneje obrazložil - Izjave Bidaulta in Dullesa - Spomenica vzhodnonemške vlade - Prvi razgovor med Dullesom in Molotovom o atomskih vprašanjih

BERLIN, 30. — Današnji seji štirih zunanjih ministrov je predsedoval Bidault. Se pred sejo so se ločeno sestali trije zahodni zunanji ministri, da se sporazumejo o enotnem stališču do zahteve Molotova, ki jo je ponovil tudi danes, t. j. naj bodo predstavniki Vzhodne in Zahodne Nemčije povabljeni na konferenco med razpravljanjem o Nemčiji. Za Molotovom so danes obrazložili svoje stališče Dulles, Bidault in Eden. Seja je trajala tri ure in pol, takoj zatem pa sta se Molotov in Dulles sestala na prvi razgovor o atomskih vprašanjih. Kakor že včeraj javljeno, bo prva ta na seja štirih zunanjih ministrov v ponedeljek. Načelno so se sporazumeli, da bodo zunanje ministre spremljali samo njihovi tolmači. Toda verjetno se bodo med razgovori poslužili svojih sodelavcev. Na tej tajni seji bodo govorili o prvi točki dnevnega reda, t. j. o popustitvi mednarodne napetosti in o sklicanju konference petih ter o dveh načrtih za sklicanje konference o razorožitvi, ki sta ju predložila Molotov in Bidault.

Današnja seja se je začela s petnajstminutno debato o sovjetski zahtevi, naj bi nemški predstavniki obrazložili na konferenci svoje stališče. Med debato je Molotov pristal, da se za sedaj o tej zadevi ne razpravlja.

Molotov je govoril o načrtu, ki ga je včeraj predložil Eden. Dejal je, da kaže ta načrt nekatere pozitivne strani, in je sporočil, da bo v ponedeljek predložil svoj načrt. Med drugim je Molotov dejal, da je dejstvo, da nameravajo zahodne države dati bonnskim in pariškim dogovorom trajni značaj, dokaz, da ne nameravajo dovoliti Nemčiji popolne svobode. Pripomnil je, da Nemčija po res svobodnih volitvah ne sme biti vezana po nobenem dogovoru.

Molotov je dalje dejal, da ne bi bilo mogoče govoriti o res svobodni vsenemški vladi, če bi Edenov načrt predvidel, naj bi ta vlada prevzela pravice in obveznosti obeh nemških vlad, t. j. če bi se morali bonnski in pariški dogovori razveljaviti na Vzhodno Nemčijo. Pripomnil je, da so te opombe predhodnega značaja in da je bil Edenov govor zelo zanimiv ter da terja njegov načrt temeljito proučitev.

Dulles je govoril o nemški združitvi in o njeni organizaciji ter je pri tem dejal, da potsdamski dogovori ne bi mogli več ostati v veljavi, ker bi pomenili še nadaljnjo delitev Nemčije. Odobril je nato načelno Edenov načrt z nekaterimi pridržki.

Glede evropske varnosti je Dulles izjavil, da mora ta sloneti predvsem na evropski obrambni skupnosti, ki jo ZDA imajo za «izvrstno orodje miru». Omenil je še atlantsko organizacijo, o kateri je izjavil, da je nekaj več kakor navadno vojaško zavezništvo.

Po polurni prekinitvi je govoril zunanji minister Bidault, ki je izjavil, da načrt, ki ga je včeraj predložil britanski zunanji minister Eden, lahko služi kot «koristna podlaga za temeljito razpravljanje o nemškem vprašanju».

Obrazložil je nato stališče svoje vlade in dejal, da o vprašanju Nemčije in evropske varnosti ni mogoče razpravljati kot o vprašanjih, ki sta med seboj povezani, pač pa najprej o enem in nato o drugem na podlagi karakteristik, ki jih vsako zase ima. Nedvomno obstaja zveza med temi dvema vprašanjema, toda vprašanje varnosti gre preko nemškega vprašanja in je bolj obširno.

Nato je Bidault dejal, da si je francoska vlada vedno zastavila smoter splošne rešitve evropskih vprašanj in da krivde za delitev Evrope ni mogoče zvaliti na zahodne vlade in na njihovo politiko o Nemčiji.

Vsekakor pa ne gre, da bi sedaj podrobno analizirali početke sedanjega položaja, pač pa je treba skušati odpraviti sedanje stanje.

Vsi se sedaj strinjajo, da je treba o usodi Nemčije odločiti z mirovno pogodbo. Zato je treba omogočiti pogajanja zanjo. S tem v zvezi je Bidault ponovil zahodno tezo, naj bi se najprej razpisale volitve v vsej Nemčiji, na podlagi katerih naj bi se potem sestavila vlada, ki bi se pogajala za sklenitev mirovne pogodbe. Zavrnil je predlog Molotova in je dejal, da stališče Sovjetske zveze, ki odklanja sleherni mehanizem garancij, posredno gre na roko preporodu nemškega militarizma.

Zatem je Bidault dejal, da bi Sovjetska zveza postavila nepremostljivo oviro, če bi si nemške volitve zamislila samo tako, da bi bil njihov izid znan že vnaprej, in če si ne bi zamislila nemške vlade, katere narava in politika ne bi bili že prej določeni in zajamčeni. Enake težave bi nastale, če bi hotel Molotov doseči jamstva o določbah mirovne pogodbe, še preden bi se lahko sestavila predstavniška nemška vlada.

Nato je Bidault poudaril važnost Edenovega načrta za združitev Nemčije, ki «sloni na temeljnem načelu združitve Nemčije v svobodi, predvideva intervencijo štirih velesil samo, ko bi bilo to nujno, ter jamči da bodo o vseh važnih vprašanjih odločali predstavniki, ki jih bo nemško ljudstvo svobodno izvolilo». Na koncu je Bidault dejal, da Francija ne postavlja nobenih takih pogojev, ki bili v nasprotju s temi načeli.

Pred zaključkom seje je zunanji minister Eden sporočil, da bo v ponedeljek podrobno odgovoril na opazke Molotova. Vendar pa je takoj odgovoril na vprašanje, ali bi na podlagi njegovega načrta vsenemška vlada bila vezana na že obstoječe dogovore. Izjavil je izrecno, da ta vlada ne ni bila na noben način vezana na obveznosti, ki sta jih prevzeli ena ali druga vlada, in da bi te obveznosti lahko sprejela ali pa zavrnila.

Po seji je britanski predstavnik izjavil: «Na popoldanski seji je bila resna diskusija, ki vzbuja upanje. Po našem je prispevek Molotova k tej diskusiji spodbuden».

Prihodnja seja bo v ponedeljek popoldne v prostorih sovjetske visoke komisije, in predsedoval ji bo Molotov.

Medtem je vzhodnonemška vlada poslala konferenci spomenico, v kateri obrazložuje svoje stališče o rešitvi nemškega vprašanja. V spomenici je med drugim rečeno, da je razveljavljenje bonnskih dogovorov in pogodbe o obrambni skupnosti pogoj za svobodne volitve v Nemčiji.

Spomenica se nato sklicuje na jaltske in potsdamske dogovore ter obtožuje zahodne države, da so se od teh dogovorov oddaljile in da so vodile politiko vzpostavitve nemškega militarizma.

Spomenici je dodano spremno pismo s podpisom Grotewohla ki pravi med drugim, da je vzhodnonemška vlada obrazložila pismeno svoje stališče, ker ni bil sprejet predlog, naj bi njeni predstavniki to stališče obrazložili osebno na konferenci.

Nocoj je Bidault priredil večerjo na čast Molotovu. Med večerjo sta se oba ministra dolgo razgovarjala o vprašanjih, ki so predmet sedanje konference.

Kakor rečeno, sta se Dulles in Molotov sestala takoj po seji in sta govorila o atomskih vprašanjih približno eno uro. Ta sestanek je bil dogovorjen na sinočnjem banketu v sovjetskem poslaništvu v vzhodnem Berlinu.

V pristojnih krogih izjavljajo, da je bil današnji razgovor «prisrčen» in da sta dva ministra sklenila, da se bosta ponovno sestala ob koncu konference štirih.

NEW YORK, 30. — Advokat Emanuel Bloch, ki je zagovarjal atomska vohuna Rosenbergova, je danes umrl. Našli so ga mrtvega v kopalnici v njegovem stanovanju. Policija javlja, da je smrt nastopila zaradi naravnih vzrokov.

ŽALOSTNEMU POMILOVALCU V ALBUM

Seveda «Delo» in «Unità» nista mogli niti ob tako visokem življenjskem jubileju, kakršen je jubilej tovariša Ivana Regenta, zadržati svojega žolča, ker o slabi vesti pač ni mogoče govoriti. V svojem izdajstvu in kolaboriranju z vsemi agenti italijanskega imperializma s jašišti vred so šli uredniki «Dela» in «Unità» tako daleč, da je absurdna sleherna predpostavka o tem, da bi se v njihovih možganih sploh še mogla poroditi misel, kako to, da Regent ni na njihovi strani.

Kljub temu pa jim svetujemo — ne toliko njim, kolikor njihovim zapeljanim pristašem — naj se vprašajo zakaj je vendar tovariš Regent, ki ga je pred desetimi leti na primer Togliatti ob priliki njegove šestdesetletnice poveličeval kot šampiona internacionalizma, z ostalimi voditelji jugoslovanskega delavskega gibanja s tovarišem Titom na čelu, spregledal, da so voditelji Sovjetske zveze poskušali jugoslovanskemu ljudstvu kratiti pravico, da si izbere svojo pot v socializem, da gre danes v SZ za hegemonistične tendence birokratov, ki bi si radi v imenu socializma podjarmljali narode in jim določali pot življenja, kot je tovariš Regent poudaril v odgovoru na našo vprašanja.

Tovariš Regent predstavlja ne samo sedemdesetletnega borca za socializem, temveč tudi utelešenje polstoletne borbe tržaškega delavskega gibanja, predstavlja enega prvih učiteljev tržaških delavcev. Ali se je sestavljal vec člančiča v zadnjem «Delu» in onega v «Unità» o «častnem jubileju», ki trdi da Regenta pomiluje vprašanje, ali bi n. pr. petdesetletni voditelj tržaških socialistov in nato komunistov mogel vsaj za trenutek pristati na solidarnost s fašističnimi provokatorji predlanskega marca in lanskega novembra in v občinskem svetu izglasovati fašistično protijugoslovansko resolucijo kot je to storil Regentov izdajalski učenec Vidali, če upoštevamo samo najnovejše dokaze izdajstva tržaškega delavskega gibanja, ki nam jih nudi izdajalska klika okrog «Dela», s čigar uzurpiranim imenom se sedaj diči? Ali bi se mogel tovariš Regent kdaj poslaviti po osmooktobrskem diktatu na čelo iredente in proklamirati oboroženo borbo proti slavnim enotam Jugoslovanske ljudske armade, ki so se pomaknile na naše meje, da bi nas branile pred ponovnim zasužnjenjem po italijanskem imperializmu? Ali bi mogel Regent odobriti znane sramotne imperialistične izjave o tržaškem vprašanju, ki so jih dali Togliatti, Longo, Pajetta, Pastore in drugi pisunom okrog «Dela» in Vidaliju nadrejeni italijanski kominformistični voditelji?

Ne, ne tovariš Regent, ne tržaški proletariat vsega tega ne odobravajo in ne morejo odobriti, kakor ne odobravajo politike raznih sindikalnih in političnih premirij, ki jih vidalijevska klika v imenu komunizma in socializma sklepa z iredentisti, namesto da bi tržaško delavstvo povedla v odločno borbo proti vsem vzrokom sedanje najhujše povojne krize, vzrokom, med katerimi je glavni — politika priključevanja Trsta k Italiji, pri kateri je Vidali s svojimi janičarji in bersaljerji pri «Delu» vred imel nevenljive zasluge.

Vsa ta in še mnogo drugih vprašanj bi si bil moral postaviti ž[illegible] janičarski pomilovalec pri «Delu», preden je izlil svoj žolč ob priliki jubileja najzaslužnejšega borca za pravice tržaškega proletariata, ker prav dobro ve, da je njihov učitelj na pravi poti, po kateri edini bo tudi tržaški delavec prišel končno do svoje socialne in nacionalne osvoboditve.

V zgodovini socialističnega gibanja na Tržaškem pa bo ostalo Regentovo ime za vedno zapisano kot sinonim borbe tržaškega delavstva za zmago socializma. Imena Vidalija in njegovih trabantov, bersaljerskih janičarjev okrog «Dela» pa bodo za vekomaj zapisana kot oznaka in sramotilni vzdevek za vsakega izdajalca, ki nesramno izdaja borbo tržaškega proletariata z ogabnim paktiranjem s šovinističnimi in fašističnimi iredentisti, agenti krvavega rimskega imperializma, največjega sovražnika našega delovnega ljudstva obeh narodnosti.

O jugoslovanskih naročilih pri CRDA

V začetku decembra sta bila v Trstu odgovorna jugoslovanska gospodarska predstavnika: generalni direktor in generalni inženir ladjedelnice «3. maj» z Reke, da bi ugotovila, zakaj se je zakasnila dobava že naročenih strojev, in da bi pričela pogajanja o novih jugoslovanskih naročilih.

Oba jugoslovanska predstavnika sta odšla iz Trsta razočarana zaradi sprejema pri direkciji CRDA, zaradi opravičil direkcije o zakasnitvah, zlasti pa zaradi negativnega stališča, ki ga je zavzela omenjena direkcija do novih obširnih jugoslovanskih naročil.

Jugoslovanski tisk, ki budno spremlja najvažnejše gospodarske dogodke, je seveda komentiral čudno stališče direkcije CRDA in ugledni beograjski list «Politika» je napisal, da je direkcija CRDA pokazala le malo volje za pogajanja, ker so obrati CRDA vključeni v italijanski gospodarski sistem, in da je tako stališče odraz italijanske politike proti Jugoslaviji. Ne smemo namreč pozabiti, da je prav v tistem času italijanska vlada s posebnim ukazom prepovedala vsak izvoz v Jugoslavijo in tako pričela svojevrstno gospodarsko blokado.

To je bil vzrok, skrito ozadje, da je direkcija CRDA, ki mora izpolnjevati ukaze svojih nadrejenih — ukaze italijanske vlade, bila izredno zapeta in je postavljala jugoslovanskima predstavnikoma ob razgovorih za nova naročila popolnoma nesprejemljive pogoje. CRDA je predlagala nekonkurenčno ceno, ni hotela garantirati za roke dobav itd.

Tudi naš list je postal pozoren zaradi takega stališča direkcije CRDA in je zato o vseh nastalih vprašanjih podrobno poročal. Takrat je naš urednik šel celo na Reko, da bi tam zvedel vse podrobnosti o razgovorih in za stališče ladjedelnice «3. maj».

Na Reki je zvedel, da se je ladjedelnica «3. maj» zaradi negativnega stališča direkcije CRDA obrnila do švicarskih tovarn, ker potrebuje že omenjene tri ladijske motorje čimprej in ker si ne more privoščiti luksusa, da bi vnovič zakasnila izročitev ladje zaradi prepoznih dobav. Vendar pa je takrat — bilo je to 13. decembra — še vedno obstajal žarek upanja, da bo do pogajanj ponovno prišlo, da bo naročila le dobil Trst. Na Reki so namreč povabili predstavnika CRDA na splovitev neke ladje, kar bi bila ugodna priložnost za obnovitev pogajanj.

Naš list ni hotel o vsem tem na dolgo in široko pisati, prav zato, da ne bi na noben način oviral nadaljnjih razgovorov, ker dobro vemo, kakšna je mentaliteta rimskih ljudi. Napisali smo le kratek komentar in s tem zaključili diskusijo o takratnih naročilih.

Postavlja se vprašanje: ali je kupec dolžan moledovati pri prodajalcu, naj mu proda material, ali velja v poslovnem svetu ravno obratna praksa? Vse kaže, da bi morala ladjedelnica «3. maj» prinesti naročila na zlatem krožniku, pa se potem bi razni krogi našli kup tehničnih ovir, da do teh naročil ne bi prišlo.

Dejali smo, da takrat nismo hoteli nadaljevati s polemiko prav zato, da ne bi ovirali nadaljnjih možnih pogajanj. Ne vemo, če je do teh pogajanj prišlo, znano pa nam je da je končen rezultat za Trst porazen. Švicarji se niso dali prositi in so z obema rokama prijeli za ponujana naročila, tako da bo 3 motorje, ki jih je Jugoslavija misila graditi v Trstu, napravila Švica.

To je zelo žalostna vest, saj gre za obširno naročilo, ki bi v vrednosti zneslo nad milijon dolarjev in bi za njegovo izvršitev izkoristili večino kapacitet tržaške Tovarne strojev Sv. Andreja. Ta milijon dolarjev bo tako šel v Švico, kljub temu, da obstajajo vsi objektivni pogoji, da bi lahko prišel v Trst.

O jugoslovanskih naročilih in o čudnem stališču direkcije CRDA smo sedaj prisiljeni pisati vnovič iz dveh razlogov. Prvič, sedaj hočejo razne sindikalne organizacije tmeti vlogo advokata in sklicujejo posebne sestanke, kjer sindikalni zastopniki izjavljajo, da je vsako pisanje o možnih jugoslovanskih naročilih le «bluff». Pri tem so šli propagandisti okrog «Unità» tako daleč, da so celo položili v usta generalnega direktorja CRDA izjavo, češ da se je šel dopisnik Tanjuga v Trstu opravičit zaradi pisanja jugoslovanskega tiska okrog omenjenih naročil.

Da bi lahko bili točnejši in da ne bi nikakor mogli napisati le črke, ki ne odgovarjajo resnici, smo se obrnili na uradnega predstavnika jugoslovanske novinarske agencije Tanjug v Trstu in smo ga vprašali, kako je z v «Unità» omenjenim «opravičevanjem».

Predstavnik Tanjuga nam je odgovoril, da je bil sredi tekočega meseca pri generalnem direktorju CRDA ing. Aureliju in da ga je vprašal, kakšno je sedaj stališče direkcije CRDA do jugoslovanskih naročil. To svoje vprašanje je utemeljil z dejstvom, da je bil v začetku decembra prisiljen javiti, da direkcija ne kaže volje za pogajanja z jugoslovanskimi podjetji. Generalni direktor CRDA je odgovoril, da ladjedelnice iščejo naročila povsod in da bi zelo rade sodelovale tudi z Jugoslavijo. Nato je predstavnik Tanjuga izjavil, da je zelo srečen, da lahko javi tako vest.

Odgovor direktorja CRDA pa je istočasno uvod v drugo, najvažnejše vprašanje. CRDA je izgubila zaradi političnih vzrokov naročila za milijon dolarjev. Zal nikake polemike več ne morejo vrniti izgubljenih možnosti. *Zvedeli pa smo, da je bil pred dnevi ponovno v Trstu predstavnik reških ladjedelnic in da je obvestil direkcijo CRDA, da bodo reške ladjedelnice potrebovale za opremo ladij, katerih gradnjo so pričele pred časom, ali katere bodo pričele graditi v kratkem, SE SEST LADIJSKIH MOTORJEV.* Kot vidimo, so bili tokrat reški predstavniki previdnejši, ker po vsej verjetnosti nočejo doživeti vnovič izigravanj.

Tudi ta nova možnost za zaposlitev Tovarne strojev Sv. Andreja ni zadnja, ker je znano, da je Jugoslavija pričela izvrševati zelo obširen načrt gradnje tovornega ladjevja, za katero bo treba mnogo pogonskih strojev. Jugoslovanska podjetja so poleg tega pripravljena plačati celo nekoliko višjo ceno, ker — po izjavi generalnega direktorja ladjedelnice «3. maj» — delajo tržaška podjetja zelo kvalitetno, in zaradi kratke razdalje med Reko in Trstom domači ladjedelniški strokovnjaki lahko natančno kontrolirajo način izdelave strojev.

Opravka imamo torej s ponovnimi uradnimi izjavami direktorja CRDA, da bi bila CRDA zelo srečna, če bi dobila jugoslovanska naročila, in z novo ugodno jugoslovansko ponudbo. Upamo, da ni nikakih realnih ovir, da pride do pogajanj in do novih naročil, katerih so tržaške ladjedelnice bridko potrebne.

Za to se mora seveda zganiti CRDA in nikakor ne sme čakati, da ji bodo naročila servirana na zlatem krožniku. Pa tudi sindikati bi napravili mnogo bolje, če bi resno proučili te realne možnosti, kot pa da se ukvarjajo s sklicevanjem sestankov, na katerih razpravljajo o tem, «če je nekaj res, da ni res.». Položaj v ladjedelnici je sedaj tak, da morajo delavci izreči odločno besedo in zahtevati, da bo do pogajanj res prišlo. Obenem morajo delavci preprečiti raznim politikantom ki ne vedo za drugo kot za vpitje in slavospeve Italiji, vmeševanje v resna gospodarsko - socialna vprašanja. Skratka tudi zato, da bi lahko nastali vsaj znosni pogoji za gospodarsko sodelovanje, je treba odstraniti vpliv tistih krogov, ki nočejo zaradi svojih ozkih političnih interesov nič slišati o Jugoslaviji, pa čeprav lahko sedaj edini ta nudi vsaj nekaj dela in zaslužka tržaškim ladjedelnicam.

S. B.

Serag El Din obsojen na 15 let

KAIRO, 30. Vojaško sodišče je danes obsodilo bivšega ministra Fuada Seraga El Dina na 15 let zapora pod obtožbo zlorabljanja oblasti in korupcije. Razen tega bodo bivšemu ministru in njegovemu bratu zaplenili vse premoženje, ki sta si ga kupila od leta 1950 do 1952, ko je bila na oblasti vafdistična vlada. Prihodnji mesec bo razprava proti ženi bivšega vafdističnega voditelja Nahasa.

STRAŠNA ŽELEZNIŠKA NESREČA V EGIPTU

Vlak zavozil v množico in razmesaril 28 ljudi

Velika množica je pozdravljala na postaji predsednika Nagiba, ko je prav tedaj pridrvel brzi vlak in zavozil v ljudi

KAIRO, 30. — V kraju Kafr El Zayat, ki je 100 km vzhodno od Kaira na polovici poti med Kairom in Aleksandrijo, je danes brzi vlak, ki prihaja iz Aleksandrije, zavozil v veliko množico, ki se je zbrala na tamkajšnji postaji, da pozdravi predsednika republike generala Nagiba, ki se je vračal iz bližnje vasi Kalib Ibyar, kjer je včeraj velik požar uničil okoli 100 hiš. Pri nesreči je bilo ubitih 28 ljudi, kakor so zvečer uradno javili. Sedem oseb ranjenih so odpeljali v bolnišnico.

Predsedniški vlak je bil ustavljen na postaji in okoli se je zbrala ogromna množica, ki je predsednika pozdravljala. Nenadoma pa je z brzino 85 km na uro pridrvel na postajo brzi vlak iz Aleksandrije in je zavozil v množico, ki ni slišala prihajanja vlaka zaradi navdušenja in vzklikanja predsedniku.

Za sedaj niso še znani vzroki nesreče, zdi se pa, da so zavore pri lokomotivi brzega vlaka slabo delovale. General Nagib je ostal na kraju nesreče in je začel takoj razdeljevati prvo denarno pomoč prizadetim sorodnikom. Ukazal je, ministru za socialne zadeve, naj poizveduje o potrebah vseh prizadetih družin ter naj določi nove denarne podpore.

Mraz še traja po vsej Evropi

Iz raznih krajev Evrope prihajajo še vedno vesti o nudem mrazu

SPOMINSKI DNEVI

Na današnji dan je leta 1944 briško-beneški odred napadel nemško posadko v Nemah pri Tarčentu in jo pognal v beg.

TRŽAŠKI DNEVNIK

DANES, nedelja 31. januarja
Marcela, Divna
Sonce vzide ob 7.29 in zatone ob 17.08. Dolžina dneva 9.39. Luna vzide ob 5.10 in zatone ob 13.32.
JUTRI, ponedeljek 1. februarja
Ignacij, Budimil

SINDIKALNA PANORAMA ZADNJIH DNI

ZVU prepovedala zborovanje delavcev CRDA na T. Garibaldi

Delavci obratov CRDA prekinili nadurno delo - Mezdni spor v tiskarni «Giornale di Trieste» - Odložene volitve odborov pri SELAD

ZVU ni dovolila javnega zborovanja delavcev CRDA, ki je bilo napovedano za torek, 2. februarja. Ta odločitev je povzročila med delavstvom upravičeno razburjenje.

V ladjedelnicah in Tovarni strojev CRDA so vsi delavci včeraj zapustili delo ob 11. uri, to je ob rednem delovnem uriniku. Na poziv koordinacijskega odbora tovarniških odborov CRDA so namreč vsi delavci odpovedali izredno nadurno delo, kar so storili v Tržiču že pred nekaj dnevi.

Včeraj so se predstavili v ladjedelnicah Sv. Marka in Sv. Roka tudi vsi tisti delavci, ki so v «barakah», čeprav je ravnateljstvo s skrajšanjem delovnega časa odredilo, da ti delavci ob sobotah ne smejo prihajati v tovarno. S tem so delavci še enkrat potrdili, da ne sprejmejo skrčenja delovnega časa.

Spor, ki je nastal med Zavodom za socialno zavarovanje in med Zvezo za pomoč tuberkuloznim, se je poravnal. Zavod za socialno zavarovanje je namreč po svoje tolmačil zakon štev. 86 od dne 28. februarja 1953 ter je odklanjal postsanatorijsko podporo tistim bolnikom, ki so bili že enkrat odpuščeni iz zdravilišč, nato uživali ambulantno oskrbo, po tej oskrbi pa bili ponovno poslani v zdravilišča. Če je šlo za isto vrsto obolelosti jim je Zavod za socialno zavarovanje odklanjal postsanatorijsko podporo. Zaradi tega so bolniki, ki so v goriškem sanatoriju, sklenili, da napovedo gladovno stavko. Po posredovanju omenjene Zveze in Postsanatorijskega združenja je je Zavod za socialno zavarovanje končno popustil ter bo dajal podporo tudi omenjenim bolnikom.

Tiskarji «Stabilimento Tipografico Triestino» so v stavkovnem gibanju, ker jim noče ravnateljstvo tega tiskarskega zavoda vključiti 50 odstotkov produkcijske nagrade, ki so jo doslej dobivali, v nove poviške. Tiskarji pa so pripravljeni, odpovedati se samo 22 odst. nagrade. Zaradi tega je nastal spor ter so tiskarji včeraj stavkali od 12 do 14 ure; zato je izšel tudi klerofašistični popoldnevnik «Ultime Notizie» z zamudo. Ponoči pa so stavkali od polnoči do dveh tiskarji, ki delajo za «Giornale di Trieste».

Delavci SELAD so odložili volitve odborov na mesec februar, in sicer zaradi tehničnih težkoč. Medtem pa nadaljujejo z gibanjem za izboljšanje delovnih pogojev. Zadnje dni so ponovno postavili svoje zahteve. Med drugim zahtevajo, da mora trajati delovni čas dejanskih 180 delovnih dni; dalje, da je treba delavcem, ki zaradi šibkega zdravja ne morejo delati ob hudo mrzlih dneh, dati posebno doklado; prav tako naj se delavcem plačujejo tudi prazniki, ki pridejo na dni med tednom. Končno zahtevajo ,naj se zopet uvedejo isti pogoji, ki so veljali v odseku za dela v ekonomiji.

Kako je s povišanjem cene mleku?

Kot je bilo že javljeno, bo jutri otvoritev novega podjetja za pasterizacijo mleka na Montebelu. Izvedeli smo, da bo nov sistem pasterizacije mleka v tem podjetju omogočil dostavljanje mleka detajlistom po nekoliko nižji ceni in sicer po 71 lir namesto po 73 lir za liter kot doslej za mleko v steklenicah, medtem ko bo prodajna cena ostala ista in sicer 84 lir za liter. Za mleko izven steklenic bo cena ostala nespremenjena, tako, da bi detajlisti pri obeh vrstah mleka imeli po 1. lir zaslužka pri litru. S tem zaslužkom pa nekateri prodajalci na drobno niso zadovoljni in bi hoteli zaslužiti 15 lir na liter, kar bi seveda vplivalo na podražitev mleka.

O tem so razpravljali tudi na sestanku drobnih prodajalcev mleka, o čemer so poročale včerajšnje «Le Ultime Notizie» iz katerih pa posnemamo, da se ti sklicujejo ravno na novo podjetje, ki da je zaradi povečanih produkcijskih stroškov prisililo detajliste k povišanju prodajne cene mleka. Prav tako iz «Ultime» posnemamo, da so detajlisti poslali županu pismo, v katerem zahtevajo njegovo intervencijo, se izražajo proti povišanju cene mleka na škodo detajlistov in konsumentov in groze z zaporo svojih prodajaln, če ne bo zadeva ugodno rešena.

V zvezi s člankom v «Le Ultime Notizie» je ravnateljstvo novega podjetja SALPAT izjavilo, da vsako ev. povišanje cene mleku, ki bi ga podvzele kakšne osebe ali združenja v zvezi z otvoritvijo podjetja, nima nobene zveze s poslovanjem tega podjetja in da je zato v tej zvezi neutemeljeno.

ŠE O STANOVANJSKI KRIZI V TRSTU

V TRŽAŠKI OBČINI GRADE TRENUTNO 2196 STANOVANJ

V izdelavi je še načrt za gradnjo 622 stanovanj - Večina teh bo ljudskega značaja - Možnosti gradnje v okviru regulacijskega načrta

Vprašanje zidanja novih stanovanj zanima vse prebivalstvo, saj je stanovanjska kriza v Trstu tako velika, da neposredno ali posredno prizadeva večji del tržaških družin. Zato so tudi vesti o zidanju novih stanovanj brez dvoma zanimive in iz njih lahko razberemo možnost bodoče rešitve stanovanjske krize. Toda preden objavimo katerikoli številko o novih stanovanjih, ne smemo pozabiti, da je bilo samo v zadnjih mesecih pretekiega leta vloženih pri komisiji za dodeljevanje stanovanj nad 10.000 prošenj. Ta številka pa niti od daleč ne predstavlja dejanske potrebe po novih stanovanjih, ker je vsem znano, da je še na tisoče in tisoče drugih družin, ki nimajo svojega stanovanja, ki živijo v podnajemu, mladi pari, ki še vedno živijo v tesnem stanovanju staršev, družine v starih razpadajočih stanovanjskih hišah, kjer je življenje nezdravo, da ne govorimo o tolikih mladih parih, ki se ne morejo poročiti, ker nimajo kje stanovati itd., itd.

Po podatkih župana Bartolija je sedaj v tržaški občini v gradnji 2196 novih stanovanj. Večji del teh stanovanj bo končan že v letošnjem prvem šestmesečju. Hkrati pa so v izdelavi načrti za 622 novih stanovanj, ki naj bi jih začeli zidati že v tem polletju. Od 2196 stanovanj, ki so v gradnji, jih 915 zida zavod za ljudske hiše (IACP); 186 organizacija julijskih in dalmatinskih beguncev; 92 ustanova državnih uslužbencev; 311 zavod za nezgode pri delu (INAIL); 134 oddelek za delo ZVU; 110 podporna ustanova «Burlo-Garofalo»; 9 občinska uprava; 403 s pomočjo posojila «Aldisio» in 36 s pomočjo posojila ZVU. 622 stanovanj v načrtu pa bodo zidali: 234 zavod za ljudske hiše (IACP); 72 organizacija julijskih in dalmatinskih beguncev; 96 zavod za socialno zavarovanje (INPS); 50 «Burlo-Garofalo» in 170 s posojilom «Aldisio».

Nas pa še posebno zanimajo stanovanja IACP, oddelka za delo ZVU in podporne ustanove «Burlo-Garofalo», ker so ta ljudskega značaja in bodo razdeljena najbolj potrebnim družinam po najbolj nizkih stanarinah. Za prihodnji marec bo IACP dokončala zidanje 414 novih stanovanj. Pričakujejo, da bo ta ustanova do prihodnjega oktobra sezidala in stavila na razpolago še 191 novih stanovanj, ki so že v gradnji. Za letos pa predvidevajo, da bo IACP začela zidati 408 novih stanovanj in sicer del že pomladi, del pa med julijem in decembrom. Podporna ustanova «Burlo-Garofalo» bo najkasneje v avgusta stavila na razpolago 110 novih stanovanj, ki jih že zidajo.

Župan Bartoli napoveduje tudi nove gradnje stanovanj po zavodu za socialno zavarovanje in zavodu za nezgode pri delu. Toda ta stanovanja naj bi imela sedaj bolj ljudski značaj, kot tista, ki sta jih te dve ustanovi do sedaj sezidali. Poleg tega pa predvideva, da bo letošnji proračun vključeval tudi postavko okrog 1 milijarde lir za zidanje ljudskih stanovanj in nadaljnjih 300 milijonov za posojila «Aldisio». Stanje zidanja novih stanovanj pa se bo letos še izboljšalo, če bo občina dobila odobreno zahtevano posojilo 1 milijarde 400 milijonov lir za izvedbo mestnega regulacijskega načrta v okviru katerega naj bi sezidali tudi 600 - 700 novih stanovanj.

KRITIKE IN POROČILA

Pred šesto premiero SNG

Jože Zemljan «Odločitev», 1. februarja v Škednju

A sedaj je treba borbe v nas,
borbe, svete borbe, ne miru,
ne počitka, niti slepih sanj,
ne raziskovanj, izpraševanj!
Treba, da poznamo svoj
obraz
in da izpovemo: Mi smo tu!
(Srečko Kosovel)

Pisati o vsebini «Odločitve» — to je pisati o nas vseh — o Trstu. Odprima katero koli stran kronike v našem mučnem in iznakaženem življenju v zadnjih desetletjih, le narahlo obnovimo svoje spomine — že bomo sredi življenja, ki ga živi družina Frlugovih v «Odločitvi».

Njen rojstni datum: 8. oktober 1953. Njen krst 31. oktober 1953. V svetovni dramatiki niso redki primeri tako naglega in strastnega reagiranja na dnevne dogodke, kadar taki dogodki pretresejo in vzvalovijo ves narod. Naj navedemo samo primer tragično preminulega mladega revolucionarja in poeta Frederica Garcia Lorce. Za svojo gledališko potujočo skupino La Baraca je pisal igre na aktualne, dnevne, če hočete — politične teme. Danes so ohranjena dela Garcia Lorce uvrščena med dragocene ustvaritve novejše dramatike. Seveda nočemo s to primero kakor koli ocenjevati umetniško vrednost naše «Odločitve», podčrtamo pa lahko, da ni nujno vsako delo, ki je bilo napisano v hlastni naglici, zato tudi slabo. O tem, kako se je porodila misel na odrski protest zoper krivične odločitve, nam govorijo zapiski Jožeta Tirana, režiserja krstne predstave «Odločitve» v ljubljanskem Mestnem gledališču: 8. X. 1953. Vsakodnevno delo in življenje, kot ga živimo vsak dan... Med te običajne stvari pade novica o odločitvi... Novica gre od ust do ust, radio postaje jo potrjujejo. Po vsej Jugoslaviji ogromen val ogorčenja, upravičene jeze in nejevolje. Pa tudi upornih misli in čustev. Iz gneva in bolečine porojen protest... Ko da spet doživljamo tiste dni meseca marca 1941, ko so jugoslovanski narodi vsemu svetu izpričali svoj odločen: NE! Gledališke in kino predstave so prekinjene... Ljudje tišče glave okoli radijskih sprejemnikov. — V eni takih skupin, ki posluša ob radijskem aparatu, je nekaj partizanskih igralcev. Tistih igralcev, ki so več let delali na osvobojenem ozemlju med partizani, v brigadah, mitingovali po osvobojenih slovenskih vaseh in imeli v Črnomlju svoje gledališče... Vse žge ista bolečina. Trst in slovensko morje zopet pod Italijo... Tu se rodi prva misel: sedaj bi moral nekdo napisati gledališko igro, ki bi našemu občinstvu z odra govorila o boju naših ljudi tam ob morju... Tako se je rodila zamisel aktualne, politične drame «Odločitev».

«Odločitev» ima vse znake našega časa. Moderen način gradnje in obdelave nujno zahteva uporabo izraznih sredstev, ki jih moderno gledališče dnevno uporablja. Razen obeh prologov se vsa drama odigrava kot spomin ribiča Justa Frluge na prejšnje čase. Ta način retrospektivnega gledanja dogodkov je dramatiki zdaj že precej znan. Tudi mrtvi, ki govore, v modernejši dramatiki niso nič novega. Morda je to za našega gledalca, ki je bil doslej navajen le popolnoma realističnih uprizoritev, nekoliko tuje, vendar pa se more tako izraziti ideja drame na najbolj učinkovit način... Ta dramaturška oblika «Odločitve» pa ni nastala iz želje po modernizmu, ampak iz nuje, da bi delo kar najbolj impresivno izrazilo svojo idejno vsebino.

* * *

V naš repertoar sprejemamo «odločitev» na mesto, ki je določeno za «morebitne slovenske dramske novosti», prepričani, da prav s tem delom najprimerneje dokumentiramo današnje napore in dejavnost slovenske dramatike. Za našo uprizoritev je besedilo prirejeno v narečje naših ribičev na tržaški obali. Priredbo je oskrbel domačin Miha Grljan, ki je pri študiju sodeloval tudi kot lektor.

Osvobodilna fronta

OKRAJ OBCINE

V ponedeljek 1. februarja ob 20. uri bo na sedežu sestanek. Na dnevnem redu razprava o politično-organizacijskem delu OF.

PROSEK - KONTOVEL - ZGONIK

V torek 2. februarja ob 20. uri bo na sedežu na Proseku sestanek. Na dnevnem redu razprava o politično - organizacijskem delu OF.

REPENTABOR

V sredo 3. februarja ob 20. uri bo na Repentabru za občino Repentabor sestanek. Na dnevnem redu razprava o politično-organizacijskem delu OF.

Ljudska prosveta

GLASBENA MATICA V TRSTU

Zaradi težav, ki so nastale, bo v sredo, 3. februarja ob 20.30 v društvenih prostorih v Ul. R. Manna 29.

IZREDNA SEJA

Seje naj se udeležijo zanesljivo vsi člani upravnega in nadzornega odbora ter roditeljskega sveta.

PD «IVAN CANKAR»

vabi vse ljubitelje lepe besede in pesmi na kulturni večer posvečen Antonu Aškercu, ki bo dne 4. 2. 1954 ob 20.30 v Ul. Montecchi 6, IV. Predaval bo dr. A. Budal. Sodelovali bodo recitatorji, moški pevski zbor in tamburaši.

***

Vaja pevskega zbora bo v torek 2. februarja ob običajni uri. Zaradi bližnjega nastopa pozivamo pevce, da se vaje gotovo udeležijo.

Razna obvestila

POGREBNO PODPORNO DRUSTVO V BAZOVICI

vabi svoje člane na redni občni zbor, ki bo danes 31. januarja 1954 ob 15.30 v Preslovi dvorani v Bazovici. Odbor

Darovi in prispevki

Namesto cvetja na grob v počastitev spomina pok. Matilde Pertot darujeta Katica in Marica Forcesin 2.000 lir za Dijaško Matico.

GLEDALIŠČE VERDI

Danes ob 16. uri zadnja predstava opere «Boheme» za red «D».

Pri gledališki blagajni se nadaljuje prodaja vstopnic za dnevno predstavo za parter in balkone.

Izleti

MOTOKLUB «MLADOST» NABREZINA

Zaradi slabega vremena se izlet v Postojno od 7. februarja prenese na 21. februarja.

PDT

priredi 21. februarja smučarski izlet v Črni vrh. Vpisovanje vsak dan na sedežu v Ul. Machiavelli 13, II. od 18. do 19. ure.

ZVEZA PROSVETNIH DELAVCEV

Mladinski odsek Zveze prosvetnih delavcev priredi konec junija poučno zabavni izlet v Zilo in k Osojskemu jezeru na Koroškem. Interesenti naj se javijo na sedežu.

MOTOKLUB «AMATORI»

organizira 14. februarja t. l. dva avtomotociklistična izleta v Opatijo in Novo Gorico.

Vpisovanje na sedežu (tel. 96-160) dnevno od 18. do 19. ure do 4. februarja t. l.

MOTOKLUB «JADRAN» OPČINE

organizira 15. februarja izlet v Postojno. Vpisovanje 2., 3. in 4. februarja od 18. do 19. ure na sedežu.

ADRIA EXPRES

ADEX IZLETI

13. IN 14. FEBR. 1954
IZLET V
NOVO GORICO
KANAL
MOST na SOČI
TOLMIN
BUZET
OPATIJO in na REKO

14. FEBRUARJA 1954
IZLET V
TOMAJ
DUTOVLJE
ČRNI VRH

Vpisovanje do 4. febr. pri «Adria-Express», Ul. F. Severo 5-b - tel. 29243.

KINO DVORANA V SKEDNJU

Slovensko narodno gledališče
za Tržaško ozemlje

V ponedeljek 1. februarja 1954 ob 20.30 uri premiera

„Odločitev"

dramska reportaža v dveh delih

Spisal: **Jože Zemljan**

V narečje slovenskih ribičev ob tržaški obali priredil: **Miha Grljan**

Režiser: **Jože Babič**
Scenograf: **Jože Cesar**

Godi se v slovenski vasi blizu Trsta; prvi del pred zadnjo vojno, drugi del med vojno, predigra in medigra danes.

Začetek točno ob 20.30, konec pred 23. uro.

Opozarjamo abonente in ostalo občinstvo, da si za premiero v Skednju pravočasno oskrbijo vstopnice v prodaji:
v soboto 30. januarja od 11. do 13. in od 17. do 19. ure v Ul. Roma 15/II;
v ponedeljek 1. februarja od 10. do 12. in od 18.30 ure dalje pri blagajni kina v Skednju.

V torek 2. februarja 1954 ob 20.30 uri na KONTOVELU

«ODLOČITEV»

GLASBENA MATICA TRST
Sez. 1953-54 VI. koncert

V soboto 6. februarja 1954 ob 20.30 uri v AVDITORIJU v TRSTU

KONCERT PEVSKEGA ZBORA

'Bratstvo Jedinstvo'

iz ZAGREBA

Dirigent: **Mladen Jagušt**

Vabila bodo na razpolago od srede dalje v Ul. Roma št. 15/II, tel. 31-119 (SHPZ) od 11. do 13. in od 16. do 19. ure.

Vabila bodo na razpolago od srede dalje tudi v Barkovljah, v drogeriji Scheimer; pri Sv. Ivanu v tobakarni Prosen in na Opčinah v pekarni Čok.

Člani tržaškega filatelističnega kluba «L. Košir»

so priredili

PRVO SLOVENSKO FILATELISTICNO RAZSTAVO V TRSTU

na sedežu Ul. Roma 15/II.

Razstava bo samo še danes od 9. do 18. ure.

Vstop prost

LJUDSKA KNJIZNICA je odprta ob ponedeljkih, torkih, četrtkih in petkih od 10. do 13. in od 16. do 19. ure.

Za izraze sožalja ob smrti moje nepozabne mame

SONJE GABRIJELČIC
roj. PRAPROTNIK

vsem najtoplejša zahvala.

Nada Gabrijelčič,
članica SNG Trst

ZAHVALA

Vsem sorodnikom in prijateljem, vsem darovalcem cvetja ter vsem, ki so spremljali na zadnji poti našo drago

OLGO

se ganjeni zahvaljujemo.

Boljunec, 31. januarja 1954.

Družina ŽERJAL in PETAROS

ZAHVALA

Iskrena hvala vsem prijateljem in znancem, darovalcem cvetja ter vsem, ki so spremili pokojno

Marijo Šušterčič

na njeni zadnji poti ali na kakršenkoli način počastilinjen spomin.

Nabrežina - Praprot, 30. januarja 1954.

Žalujoča hči in ostali sorodniki

KINO

Rossetti. 15.00: «Krik zasledovanega», V. Gassman, B. Sullivan.
Excelsior. 14.30: «Zgodba o treh ljubeznih», L. Caron, P. Angeli.
Nazionale. 14.30: «Najbolj smešna predstava sveta», M. Lavrence, M. Britt.
Filodrammatico. 14.00: «Legenda Robin Hooda», E. Flynn, O. de Havilland.
Arcobaleno. 14.00: «Stekleni zid».
Auditorium. 14.45: «El gringo», J. Payne, A. Whelan. Mladini izpod 16 let prepovedano.
Astra Rojan. 14.30: «Konjenik samotne doline», A. Ledd, J. Arthur.
Cristallo. (Trg Perugino) 14.00: «Operacija Koreja», J. Leslie, F. Tucker.
Grattacielo. 14.00: «Mož za Ano Zacchero», S. Pampanini, A. Nazzari. Mladoletnim prepovedano.
Alabarda. 14.00: «Teličkі», L. Rnffo, A. Sordi.
Ariston. 14.00: «Odpadnikovo znamenje», R. Montalban, C. Charisse.
Aurora. 15.00: «Cavalleria rusticana», Kerima, M. Britt.
Armonia. 14.00: «Krištof Kolumb», F. March.
Garibaldi. 14.00: «Ljudske pravice», L. Mc Callister.
Ideale. 14.30: «Parada sijaja», E. Pinza.
Impero. 14.30: «Vesela vdova», L. Turner.
Italia. 14.30: «Plamen», E. Rossi Drago, A. Nazzari.
Viale. 14.30: «Operacija Z», R. Mitchum, A. Blyth.
Kino ob morju. 15.00: «Srečni časi», C. Boyer, L. Christian. Mladini izpod 16 let prepovedano.
Massimo. 14.00: «Bes nad mestom» W. Molden. Mladoletnim prepovedano.
Moderno. 14.00: «Saloma», R. Hayworth.
Sv. Marko. 14.00: «Dinastija sovraštva», B. Hale.
Savona. 14.00: «Kilimandžarska snežišča», G. Peck, S. Hayward.
Vittorio Veneto. 14.00: «Želja žene», B. Stanwick.
Azzurro. 14.00: «Rdeče bakle», G. Montgomery.
Belvedere. 14.00: «Show boat», K. Grayson.
Marconi. 14.00: Niagara», M. Monroe. Mladini izpod 16 let prepovedano.
Novo cine. 14.00 : «Nevadski ekspres», R. Scott.
Odeon. 14.30: «Roman mojega življenja», L. Tajoli.
Radio. 14.00: «Mi grešniki», Y. Sanson.

RADIO

NEDELJA, 31. januarja 1954.

JUGOSLOVANSKA CONA TRSTA

254,6 m ali 1178 kc

Poročila v slov. ob 8.00, 13.30, 19.00 in 23.30.
7.45 Jutranja glasba; 8.15 Slovenske narodne; 8.30 Za naše kmetovalce; 9.00 Pisan glasbeni spored; 13.45 Glasba po željah; 15.00 Z mikrofonom po Primorski; Komen; 16.00 Obiskali smo pevske zbore na Primorskem; 16.30 Popoldanski promenadni koncert; 17.00 Narodne pesmi in plesi; 18.00 Poročila v hrvaščini; 18.15 Jurina in Franina; 18.30 30' veselih ritmov; 23.00 Zadnja poročila v italijanščini.

TRST II.

306,1 m ali 980 kc-sek

8.30 Lahke melodije; 9.15 Slovenske pesmi; 9.45 Vesela glasba; 11.35 Parada lahkih orkestrov; 13.00 Glasba po željah; 15.00 Promenadni koncert; 15.30 Koncert zbora «Valentin Vodnik»; 15.50 Danes 31. januarja ob 15.30 poje v slovenski oddaji tržaškega radia pevski zbor «Valentin Vodnik» iz Doline. Poslušajte!

Glasbena medigra; 16.00 Malo za šalo - malo zares; 16.30 Priljubljene melodije; 18.00 Koncert ruskih balalajk; 18.20 Chopinovi valčki in mazurke; 18.45 Vesela glasba; 20.00 Sport; 20.05 Pestra glasba; 20.50 Richard Wagner: Tristan in Izolda, 1. in 2. dej.

TRST I.

9.30 V veselem ritmu; 15.00 Operna glasba; 15.30 Reportaža z nogom. tekme; 17.30 Simfonični koncert dirigira Ennio Perrino; 19.45 Sportno poročilo.

SLOVENIJA

327,1 m, 202,1 m, 212,4 m

Poročila ob 7.00, 12.30, 15.00, 18.30 in 22.00.
8.15 Pester spored slovenskih narodnih pesmi in napevov; 9.40 Dopoldanski simfonični koncert; 11.00 Od pravljice do pravljice; 12.45 Zabavna glasba; 13.15 Oddaja za žene; 15.45 M. V. Gogolj: Revizor; 17.00 Promenadni koncert; 17.40 Slovenske narodne pesmi; 19.00-23.00 Richard Wagner: Mojstri pevci - opera v treh dejanjih.

PONEDELJEK, 1. februarja 1954.

JUGOSLOVANSKA CONA TRSTA

254,6 m ali 1178 kc

Poročila v slov. ob 7.00, 13.30, 19.00 in 23.30.
7.15 Jutranja glasba; 11.00 L. v. Beethoven: Koncert za klavir in orkester; 11.30 Našim ženam; 14.30 S filmskega platna; 14.40 Venček narodnih pesmi; 17.00 Popoldansko spored operne in baletne glasbe; 17.30 Nenad Kovačević: Koncertna fantazija za klarinet in veliki zabavni orkester; 17.40 Vokalni kvintet «Lisinski» iz Zagreba; 18.00 Poročila v hrvaščini; 18.15 45' okrog popularnih filmsko-glasbenih revij; 23.00 Zadnja poročila v italijanščini.

TRST II.

306,1 m ali 980 kc-sek

11.30 Lahka glasba; 12.10 Za vsakega nekaj; 13.00 Operne uverture; 13.30 Lisztove skladbe; 14.00 Igra pianist Franco Russo; 14.15 Kulturni obzornik; 17.30 Plesna glasba; 18.00 Saint Saens: Koncert za violino in orkester; 18.40 Koncert violinista Ljudevita Dobronja; 19.00 Mamica pripoveduje; 19.15 Operetne melodije; 20.00 Sportni komentar; 20.15 Slovenski motivi; 21.00 Okno v svet; 21.15 Večerne melodije; 21.45 Književnost in umetnost; 22.00 Richard Wagner: Tristan in Izolda

Mali oglasi

Tiskan časopisni papir v dobrem stanju prodamo po ugodni ceni. — Naslov na upravi lista.

MOSKA KROJAČNICA sprejme za stalno zmožno, točno in vestno delavko. Ponudbe na upravo «Primorskega dnevnika» Ul. sv. Frančiška 20, III.

VČERAJ POPOLDNE V GREGORČIČEVI DVORANI

Otvoritev prve slovenske filatelistične razstave v Trstu

Ogled razstave je priporočljiv predvsem za šolsko mladino - Posebne dopisnice z žigom

Včeraj popoldne je bila v prostorih SHPZ otvorjena prva slovenska filatelistična razstava v Trstu. Priredilo jo je slovensko filatelistično društvo «Lovrenc Košir», ki je bilo ustanovljeno pred letom dni. Otvoritve se je udeležilo precejšnje število filatelistov in med njimi tudi zastopnik filatelistične zveze Slovenija tov. Ljubo Mrak. Za to priliko je društvo «Lovrenc Košir» izdalo tudi posebno dopisnico z žigom, ki nosi datum dneva otvoritve razstave.

Razstava je zelo okusno in smotrno urejena, za kar gre organizatorjem vsa pohvala. Razstavljalci, 26 članov in 1 gost, so s svojimi zbirkami pokazali razne možnosti kolekcioniranja bodisi glede na tematiko, na starost, na serije, na žige itd.

V razgovoru nam je predsednik društva tov. Srečko Merlak povedal, da je namen razstave predvsem propagaden. Društvo si prizadeva, da bi med svoje članstvo pritegnilo čim več mladine, kajti filatelija navaja k metodiki, k rednosti, k varčevanju, istočasno pa širi mladini tudi obzorje, saj so prav znamke v marsičem prikaz geografije, zgodovine, razvoja znanosti, kulture posameznih narodov, prirodopisa itd.

Iz vseh teh razlogov je ogled razstave predvsem priporočljiv za mladino in mislimo, da bi bili zelo na mestu tudi kolektivni šolski obiski. Prav zaradi tega bo razstava odprta še v ponedeljek.

O razstavi bo s strokovne plati obširneje poročali naš filatelistični sodelavec.

VSEBINA 13. GOSPODARSKIH NAČRTOV ŠE NI ZNANA

Ali bo tudi tokrat ostalo le pri obljubah?

Po dosedanjih zagotovilih, naj bi zgoniška občina dobila 19.500.000 lir, devinsko - nabrežinska 18.500.000 in repentaborska 7.600.000 lir kredita za razna javna dela v prvem polletju 1954

Čeprav gre januar h koncu, še ni znana vsebina 13. gospodarskih načrtov, ki so jih predložile naše podeželske občine že pred časom v odobritev pristojnim oblastem. Odkar so italijanski funkcionarji zasedli najvažnejša mesta v upravnem aparatu ZVU, so še fondi določeni za razna dela v okviru teh načrtov, močno zmanjšali, kar je seveda vplivalo na življenje podeželskih občin. Toda zdi se, da bo v gospodarskih načrtih za prvo polletje letošnjega leta nekaj sprememb, in sicer v korist občin, ki naj bi po dosedanjih zagotovilih odgovornih funkcionarjev pri uradu za javna dela ZVU dobile v tem polletju večje fonde kot v prejšnjih.

Če naj tem obljubam verjamemo, tedaj bi n. pr. zgoniška občina v tem polletju dobila 19.500.000 lir kredita za razna javna dela, ki bi bila tako porazdeljena: 7 milijonov lir za razna cestna dela, 2 milijona lir za vodovodno napeljavo, 6 milijonov lir za začetek gradnje javnega kopališča v Zgoniku, 4 milijone lir za začetek gradnje občinskega ambulatorija v Saležu in 500.000 lir za popravilo šolske strehe v Saležu.

Devinsko-nabrežinska občina bi po podatkih, ki smo jih dobili, lahko v prvem polletju izvedla razne gradnje javne koristi v višini 18.500.000 lir.

Najmanj bi po omenjenih zagotovilih dobila repentaborska občina, kateri naj bi bilo namenjenih le 7.600.000 lir. Govorijo sicer, da bodo k tej vsoti dodali še dva milijona lir, vendar so to le besede brez vsake osnove. Zato naj le omenimo, da bi od že nekako odobrene vsote porabili 3 milijone lir za zgraditev občinskega kopališča v Velikem Repnu, 500.000 lir za vzdrževanje občinskih poslopij, 500 tisoč lir za popravilo zidu okoli pokopališča, 600.000 lir za zgraditev štirih avtobusnih čakalnic, 2 milijona lir za vzdrževanje občinskih cest (USVS) in milijon lir za asfaltiranje ceste skozi Col in Poklon.

Če izvzamemo repentaborsko občino, se omenjene številke prav gotovo razlikujejo od dosedanjih, ki so bile nižje. Vprašanje je seveda, ali bodo ta zagotovila držala, ali pa bodo napravili kot do sedaj v prenekaterih primerih: dosti so obljubili, a le malo napravili.

Upajmo, da ne bo treba dolgo čakati in da bomo lahko priobčili točne številke, ki jih bodo gospodarski načrti vsebovali.

Pocenitev nekaterih vrst cigaret

Od jutri dalje bo znižana prodajna cena naslednjim vrstam cigaret: «Oxford» od 150 na 100 lir (vedno za 20 cigaret), «York» od 180 lir na 130 lir «Jonny» od 220 lir na 130 lir.

Prof. P. Sema bo zamenjal Vidalija?

Med ljudmi, ki so v tesnih stikih s centralnim komitejem kominformistične stranke v Trstu, vedno bolj vztrajno krožijo govorice, da bo Vidalija nadomestil prof. Paolo Sema, ki se je priselil v Trst iz Pirana, kjer je bil svoj čas ravnatelj italijanske realne gimnazije, katero je ustanovila v tem kraju ljudska oblast. Govori se, da bodo Vidalija premestili v Rim na glavni sedež KPI. V Rimu naj bi vodil komisijo, katera bi imela predvsem nalogo, boriti se za priključitev celotnega Tržaškega ozemlja k italijanski republiki. Do te premestitve naj bi prišlo zato, ker ni več možna Vidalijeva dvojna igra glede tržaškega vprašanja.

Z odstranitvijo Vidalija naj bi zadovoljili članstvo stranke, ki je že dolgo nezadovoljno z njim. Profesorju Semi pa bi po drugi strani kot nekakšnemu «ezulu» laže uspelo, da bi kominformovska stranka bila tudi formalno uvrščena v sklop iredentističnih strank, hkrati pa bi tudi laže pridobivali članstvo med istrskimi ezuli, ki so nad politiko iredentističnih vodstev v Trstu precej razočarani, kar je videti tudi iz njihovega tiska. S tem bi kominformovci dosegli, da bi bil volk sit in koza cela. Vprašanje pa je, ali bi bilo s tem zadovoljno vse članstvo, kajti ne gre le za osebo, marveč predvsem za politično linijo podrejanja Italiji, ki je mnogi kominformovski pristaši ne odobravajo.

Seveda se vse to ne bi imelo zgoditi tako kmalu, temveč je — kot se zdi — datum izmenjave odvisen od nadaljnjega razvoja reševanja tržaškega vprašanja, zlasti pa razvoja krize v Italiji. Kominformistični voditelji KPI računajo namreč z možnostjo ponovnih volitev v Italiji in ob tej priliki bi, kot pri vsaki volilni kampanji, izkoristili Vidalija kot agitatorja ter ga hkrati popularizirali med svojimi pristaši, pri čemer bi on nosil glavno udarno in avantgardistično ost iredentizma, ki naj prednjači pred vsemi ostalimi strankami. Eventualno bi Vidali tudi kandidiral bodisi za poslanca bodisi za senatorja, in sicer v «sigurnem» volilnem okrožju. Ta izvolitev bi hkrati veljala kot nagrada za opravljeno delo v Trstu, ker v Rimu sodijo, da je Vidaliju od 1948 do danes končno le uspelo speljati tržaške delavce v iredentistične vode.

Nepobitno pa je dejstvo, da prof. P. Sema v zadnjem letu, zlasti pa v zadnjih mesecih zelo potiskajo v ospredje, tako da Sema mnogokrat nastopa v imenu Vidalijevega izvršnega komiteja, čeprav ni član niti njegovega CK. Za Semo kot Vidalijevega naslednika govori tudi to, da Semi tržaški iredentisti in fašisti ne bi mogli očitati, da je takšen razvpiti in direktni agent Kominforma in Moskve kot Vidali. Zato bi ga iredentisti laže sprejeli povsem javno tudi kot člana CLN in pa Bartolijevega «Odbora za obrambo italijanstva Trsta in Istre», čigar tajni član — kot se vedno bolj vztrajno govori — je že sedaj.

PRED SODIŠČEM ZA DOLOČEVANJE NAROKOV

Ilegalno v Jugoslavijo za zaslužkom in kruhom

Trije mladoletni begunski pustolovci so kradli staro železo in ga prodajali - Še druge begunske štorije

Poleg raznih beguncev sta bila na sodišču za določevanje narokov tudi dva Tržačana. Rodolfo Rebula je bil obtožen, da je slabo ravnal s svojo ženo in da je ilegalno prekoračil jugoslovansko mejo. Rebula se je zaradi družinskih sporov nekega dne odpravil čez mejo. Nekaj časa je bil v Ljubljani in ko se mu je zdelo, da si bo lahko tam uredil življenje, se je vrnil v Trst, vzel s seboj 3-letnega sinčka in odšel v Ljubljano. Jugoslovanski organi javne varnosti so ga prijeli in izročili tukajšnjim oblastem. Rebula je izjavil, da je šel v Jugoslavijo, da bi si poiskal dela. Sodnik ga je oprostil obtožbe ilegalnega prehoda meje, glede obtožbe surovega ravnanja z ženo, pa se bo moral Rebula zagovarjati na rednem sodišču.

Tudi Vinicio Sossi si je šel iskat dela v Jugoslavijo, ker je bil tu brez zaposlitve in mu tudi ni bilo všeč, da je njegov oče pripeljal v hišo drugo žensko. Sodnik mu je rekel, da razume človeka, ki išče delo, da pa je na tak način dal dela jugoslovanskim oblastem, policiji in še sodišču. Oprostil ga je in mu priporočil, naj najde drugi način, da bi si poiskal zaposlitve. Sossi je sicer obljubil, a kaj naj naredi, da bo našel delo in zaslužek?

Nemški begunec Rudolf Singer je bil obtožen, da je dvakrat šel iz taborišča brez dovoljenja in da je v zdravilišču neolikano odgovarjal bolničarki. Povedal je, da se je jezil, ker je bila pokvarjena kad v kopalnici in je niso hoteli popraviti. Tudi njega je sodnik oprostil in mu priporočil, naj spoštuje disciplino.

Begunec Mihael Zanfirov je bil obtožen, da je surovo ravnal s 3-letno hčerko in jo pretepel s pasom. Agent civilne policije je izjavil, da je Zanfirov sicer skrben oče, da pa je včasih nervozen, hčerka pa zelo živahna. Sodnik mu je dodelil začasno svobodo v pričakovanju proc

„BRATSTVO-JEDINSTVO" PRIHODNJO SOBOTO V TRSTU

Mešani pevski zbor «Bratstvo-jedinstvo» iz Zagreba bo prihodnjo soboto nastopil v Avditoriju. Zbor je lansko poletje nastopil na mednarodnem tekmovanju v Arezzu in si priboril prvo nagrado. Gornji posnetek je prav iz Arezza, kjer je zbor nastopil zaradi tekmovalnega pravilnika v nekoliko skrčenem številu (50); drugače je zbor številnejši.

OB KNJIGI FRANCETA BEVKA «POT V SVOBODO»

PRAV BI BILO, DA BI ŠE DRUGI ZASTAVILI PERO...

V središču pripovedovanja stoji primorsko ljudstvo; pisatelj je le drobec v množici, ki se upira, trpi, krvavi, pada in se dviga, dokler se popolnoma ne osvobodi

France Bevk je popisal pot v svobodo primorskega ljudstva deset let po primorski vstaji v knjigi, ki je izšla leni pri Slovenskem knjižnem zavodu v Ljubljani, na 230 straneh. Posvetil jo je vsem, ki so se bojevali in umirali za našo svobodo.

Čim več prebere človek takih knjig, tem bolj si želi, da bi kakor France Bevk še drugi, ki so bili tedanjim dogodkom zelo blizu ali sredi njih, zastavili pero in vsak iz svojega zornega kota osvetlili narodnosvobodilno borbo v primerni obliki, spominski, kroniški, dnevniški, znanstveni ali leposlovni, s podrobnostmi glede krajev ,oseb in posebnosti, v kakršnih so tedaj živeli in dogodke snovali, prožili, povzročali, ravnali, zapletali, pospeševali ali ovirali, poganjali ali zadrževali. Za Tita, ki verjetno ne utegne, opravljajo marsikaj druga peresa, a bi bilo vendar želeti, da bi tudi sam utegnil. Izpod Kardeljevega peresa imamo več razprav in knjig, a take, kakršna bi bila o tem potrebna, še zmeraj ne. Kidrič, ki je bil tako globoko v vrtincu, je odšel prezgodaj od nas, ne da bi bil nekaj tega vrtinca zgostil v pisano besedo. Pero Josipa Vidmarja je narodu na dolgu za kopo takih strani. Dolga je vrsta oseb, katerih pisano pričevanje bi bilo dragocen prispevek k spoznavanju zgodovinske resnice o velikanskih naporih jugoslovanskih narodov za zmago nad fašizmom in nacizmom. Saj bo prav ta zmaga ostala kot najvidnejši mejnik v zgodovini pod konec drugega tisočletja našega štetja.

Bevk ni, kakor pravi, nikoli pisal dnevnika in kar pripoveduje v tej knjigi, je usedlina neposrednih osebnih spominov. Z znano pisateljsko spretnostjo v razporejanju snovi je razdelil dobo od 10. junija 1940 do vrnitve z mirovne konference v Parizu v jeseni 1946 na šest poglavij in kratko označil vsebino vsakega poglavja v šestih do osmih jedrnatih podnaslovih, ki pospešujejo preglednost in poudarjajo ali povzemajo in vežejo dogodke.

V središču pripovedovanja stoji primorsko ljudstvo. Čeprav se niti dogodkov zapletajo in razpletajo okoli pisatelja samega ali v njegovi neposredni bližini, je njih prikazovanje tako, da je pisatelj le drobec v upirajoči se množici, ki se je spopadla s tlačiteljem, trpi, krvavi, pada in se dviga, zaganjajoč se vztrajno k najvišjemu cilju, in ne odneha, dokler v tesni povezanosti z vsemi jugoslovanskimi narodi docela ne uspe.

Dne 10 . junija 1940, ko je Bevk pri radiu zaslišal Mussolinijevo vojno napoved Angliji in Franciji, ga je prevzela neznanska, kar pregrešna radost, ker je ta trenutek preroško že zagledal pred seboj Mussolinijev padec ter zaslišal petje in vzklikanje zmagovitih slovenskih množic ob plapolanju pod fašizmom onečaščenih slovenskih zastav. V radost se je mešala groza ob misli na požige, bedo, lakoto. mraz, kri in solze, ki bodo spremljale pot v svobodo,

«Ta bo vse popisal» (str. 53), so Bevkovi tovariši radi strašili policiste in agente, da bi krotili njihovo krutost. Zdi se, da je bil včasih Bevkov pisateljski poklic njemu in tovarišem v delno zaščito in je sloves o moči slovenske umetniške besede po ječah in taboriščih vsaj malo blažil in lajšal trpljenje. Nejasno čutiš da je bil Bevk italijanskim oblastem precej nadležen jetnik, bodisi kot priča, bodisi kot moralna opora sojetnikov. Ko je Mussolini v Gorici na Travniku zagrozil, da bo dal Slovence poklati kakor Julij Cezar uporne Galce, je goriška kvestura Bevka spet zaprla. Goričane so mučili v Šempetru pri Gorici, Bevku so z namigi obetali muke, da bi ga zmrvili. Zaključil je v sebi svoje življenjske račune: «Ali naj se vržem na obraz, se razjočem, prosjačim za košček življenja za rešetkami, pljunem na svoj ponos? Ne, rajši smrt!» (str. 64). Vendar je rablje nekaj zadrževalo. Zadrego je presekal prvi padec fašizma, ko je Italija 1943 kapitulirala in so slovenski partizani prvič osvobodili Gorico.

Šele tedaj se je Bevku odprla prava pot v svobodo, v prve vrste narodnoosvobodilne borbe. Poslej kaže njegova knjiga primorsko ljudstvo v boju na življenje in smrt zoper dva močna. brezobzirna okupatorja, ki sta ogrožala obstanek vseh jugoslovanskih narodov in zapletala tudi Slovence z oboroževanjem domobrancev in četnikov v bratomorno klanje. Borcem za svobodo ni bila prihranjena prav nobena grenkoba.

Po Bevkovi zmagoviti vožnji z Jankom, Vilfanom in Beblerjem iz ječe na osvobojeno ozemlje in v «Matjaževo vojsko» je začel delovati Narodnoosvobodilni svet za Slovensko Primorje

Primorska je krvavela od nacističnih grozot, pokolov in požigov. Konec je bilo prve svobode trajajoče od zloma Italije do prve nemške ofenzive. Sredinci so zaman skušali vnašati mrtvilo. Borbe so se razvijale za vse postojanske nad Ajdovščino, okoli Vojskega, Lokev, Čepovana in Cerknega. Sovražnik je ogrožal partizanske odrede vsak dan in vsako uro, borbe pa ni mogel zatreti; zmeraj znova je vzplamtevala. do končne zmage.

Na Laznah je pisatelj doživel ognjeni krst, ki ga v spominih dušeslovno razčlenja, kakor da mu je lastna duševnost predmet znanstvenega raziskovanja. Učinek vesti, da je ob napadu na Partijsko šolo v Cerknem padlo 48 fantov in deklet, je bil strašen: «Stisnilo me je v grlu, roke so mi omahnile ob telesu. Ne vem, če sem kaj izjeljal v tistelm trenutku, saj bi bilo težko najti primerne besede.... Dotlej me nobena, še tako težka novica, ni tako težko zadela... Hudo mi ni bilo le za žrtve, temveč me je tudi bolelo, da se je to zgodilo v mojem domačem kraju, četudi je bil to zadnji primer izdajstva» (117-118).

Po vsem neskočnem trpljenju pa je končno ie napočil prvi dan maja 1945 in v zarji svobode se je odprla pot v Trst. Zadoščenja polno zmagoslavje zveni iz prvega dela zadnjega poglavja: «Za peto uro popoldne je bilo na trgu Unità v Trstu napovedano zborovanje. Govoril naj bi tudi jaz. Toplo mi je objelo srce, ko sem z višine zagledal mesto v zalivu in rahlo vzvalovano, svetlo morje. Nisem ga več s hrepenenjem gledal le z višin Trnovskega gozda ali s Križne gore ležalo je živo pred menoj (str. 199)... Zmeraj sem verjel. da bomo prišli v Trst, to smo vsi verjeli — saj bi bili brez te vere omagali v boju — a ko sem stal na balkonu Mestne hiše, se mi je zdelo, kakor da sanjam. In mislim, da se moji občutki niso dali niti meriti z občutki mnogih, ki so bili v tem mestu rojeni in so v njem prestali stotera ponižanja». (str. 200).

Toda kmalu so zapihale strupene sape: «Nejevolja zaveznikov, ker smo pred njimi prišli v Trst, se je kmalu razvnela v očiten spor in grenko kanila v našo radost» (201). Te sape so pihale ves čas mirovne konference v Parizu in pihajo še danes iz nepreklicanih protislovenskih fašističnih zakonov. Kaj bi šele bilo, da se jugoslovanski narodi niso borili ob strani zaveznikov za svojo svobodo in da niso osvobodili vsega slovenskega ozemlja s Trstom vred! Bevku je težko popisati občutke, ki so ga prevzeli, ko je videl, da zavezniki vsiljujejo francosko črto, ki je bila med štirimi črtami najugodnejša, a še zmeraj zelo, zelo krivična: «Bilo mi je huje kot tedaj, ko je bila Jugoslavija pogažena in razkosana. Takrat me je tolažila živa vera v zmago demokratičnih sil sveta in v

njihovo pravičnost. A zdaj?...» (206). Bevk se je v Parizu z novo vnemo boril za pravične meje, kakor se je zanje borila jugoslovanska delegacija. Zavezniki so Slovane preglasovali in vsilili krivice, ki jih morajo zapadni Slovenci še zmeraj prenašati. Prezanimiva so mnenja raznih zapadnih politikov in oblastnikov o Trstu in Primorski, ki jih Bevk navaja. Vsa pričajo, da je bil zapadni svet prepoln čudnih predsodkov o Slovanih, da je slepo sledil velikim zapadnim državam in nagradil poraženo Italijo s slovenskimi ozemlji. Romani in Germani so v svoji rasni diskriminaciji odločali zoper Slovane in tega se v marsičem držijo še danes.

Slovenci pa se zaradi tega niso odpovedali veri v pravico. Tudi Bevk se ji v svoji knjigi ni odpovedal: «Da pravice ni in so mesto nje le neki tuji, našemu srcu in razumu neumljivi računi, ne bi mogel odgovoriti. To bi bilo proti mojemu srcu in prepričanju. In ne bi bilo dobro ne pošteno, marveč zločin ljudem jemati vero v pravico» (str. 228).

Bevk je bil posebno v zadnjih letih opisane dobe najvišji predstavnik zapadnih Slovencev in se je potegoval zanje tudi poslej. Iz čisto človeških razlogov njegove osebne skromnosti sta ostala v knjigi njegova postava in njegovo delo v nekakšni senci. Tudi zato bi bilo prav, da osvetlijo ta leta še druga peresa, ki pravičneje poudarijo njegove resnične zasluge za osvobojenje velikega dela Primorske in njegovo nadaljnjo borbo za tiste rojake, ki — danes še nesvobodni — prav tako trdno verujejo v zmago pravice kakor on.

ANDREJ BUDAL

Naš tedenski pregled

Tudi danes ima naš pregled dve glavni temi: konferenca štirih v Berlinu in Italija. Konefrence je že teden dni za nami, Italija pa pravkar plove v novo vladno krizo. Od ostalih svetovnih dogodkov bi lahko omenili, da se je Franco začel nekaj repenčiti in da mu kratkovidna francoska politika celo omogoča, da nastopa kot zaščitnik interesov Maroka in njegovega prebivalstva. Celo do takšnih absurdov pripelje kolonializem... Bivši marški sultan pa je medtem prispel — ne po svoji volji — na Madagaskar, od koder ga čaka še pot tja na tisti konec zemeljske oble, na Tahitsko otočje, kjer ga bodo Francozi spravili tako daleč od Maroka, kot je na tej naši zemlji sploh mogoče.

Se bolj kot Dulles, Molotov, Fanfani ali Franco pa je te dni marsikoga skrbel mraz, ki je obilno prišel v goste v vso Evropo. V Braziliji pa se kuhajo od vročine...

* * *

V ponedeljek se je začela v Berlinu konferenca štirih. Kot je uvod kazal slabo, z Molotovovim napadom in z Dullesovim nič manj zlobno zabeljenim odgovorom, tako je treba vendarle ugotoviti, da se konferenca kljub vsemu nekam hitro odvija. Sklepa seveda še ni nobenega in niti sporazum o dnevnem redu ne gre jemati tako resno, saj so ga že takoj drugi dan poskušali preskakovati. Vendar je že precej, da konferenca ni nasedla na plitvino razpravljanja o dnevnem redu, kot leta 1951 znamenito zasedanje v Palais Rose v Parizu, na katerem so porabili nekaj sto sej, da — niso dosegli sporazuma o dnevnem redu.

Primerjava med obema konferencama je značilna za spremembo v svetovnem položaju, ki je med tem nastala. Namestniki so v Rožnati palači razpravljali prav o dnevnem redu sestanka št.irih zunanjih ministrov in niso opravili ničesar. Danes, po dveh letih in pol, se ministri sestanejo brez pripravljalnih konferenc namestnikov in se že na drugi seji dogovorijo o nekem dnevnem redu, ki je sicer tak, kot je, in ki se ga zahodne delegacije niti ne mislijo držati več, kot bo treba, ki pa vendarle ni bil čer, ob kateri bi se konferenca razbila.

Pri zahodnem pristanku na dnevni red, ki ga je predlagal Molotov in ki postavlja najlaže rešljivo vprašanje, Avstrijo, na zadnjo mesto, seveda ne gre več kot za taktično potezo, ki je sovjetski zunanji minister morda ni pričakoval. Vzhodnoevropski listi prikazujejo ta dogodek kot veliko, bistveno zmago sovjetske diplomacije; za tem gostobesednim hvalisanjem se morda skriva zadrega.

Na drugi strani je Molotov, kot da se ga vse skupaj nič ne tiče, z neskaljenim mirom nadaljeval svojo akcijo in skoraj vsak dan potegnil na dan nov predlog, od konference petih do svetovne konference o razorožitvi. Če bo šlo tako dalje, bodo berlinski štirje kmalu do vratu tičali v predlogih in resolucijah, o katerih bi bilo treba razpravljati. In vendar — konferenca je prišla do Nemčije, se pravi, praktično že do druge točke dnevnega reda. Je Molotov že izpraznil svojo vrečo? Verjetno še ne — najbrž pa le do takšne mere, da mora misliti na varčevanje in skrbeti za rezervo. Oba njegova dosedanja predloga sta ostala nekje ob robu in bosta v najboljšem primeru prišla pred posebne odbore izvedencev, ki jih predlaga sovjetski zunanji minister. S temi odbori bi se konferenca spremenila v obsežen, razčlenjen organizem, v stroj, ki ga ni več tako zlahka ustaviti. To pa je verjetno tudi moskovska želja.

Zelo jasno je občuteno, da se vsi štirje v Berlinu boje neuspeha konference. Svetovno javno mnenje je postalo činitelj, ki ga je treba vse resneje upoštevati in ki obenem, po zaslugi modernih tehničnih sredstev (radio, télevizija, razširitev tiska itd.) mnogo intenzivneje in od bliže spremlja mednarodno dogajanje kot nekoč. Nihče pa noče pred svetovnim javnim mnenjem prevezeti odgovornosti za neuspeh. Zato bo morda držala napoved, da je berlinski konferenci usojen «polovični uspeh» — pravzaprav nič, pa vendarle nekaj.

Marsikdo je imel občutek, da so ministri na prvih sejah govorili nekam drug mimo drugega. Njihovi govori so bili, manj namenjeni omizju pod veliko sliko poslednje sodbe v palači medzavezniškega kontrolnega sveta kot širokemu občinstvu. Dolgi prepričevalni govori niso veljali partnerju za mizo, o katerem vsakdo ve, da se na lepo besedo ne bo spreobrnil, temveč vplivanju na javno mnenje. Vsakdo hoče prepričati svet, da ima prav. Za bolj konkretne pogovore so si ministri izbrali že znano in preskušeno obliko tajnih sej, kjer se lahko v petih minutah na koščku papirja z modrim svinčnikom čisto knjigovodsko določijo procentne razdelitve vplivnih področij, kot sta na primer med vojno naredila Churchill in Stalin.

Prav v tem pa je tudi nevarnost, ki se ji bo morala berlinska konferenca izogniti, če bo hotela res koristiti pomirjenju v svetu in boljšim mednarodnim odnosom. Lepe Dullesove besede o Združenih narodih, in enaki suverenosti vseh držav, velikih in malih (Molotov je dejal, da so to «odlična načela», obenem pa s praktičnim duhom šel mimo teh načel in dejansko predlagal ustanovitev direktorija petih velesil, ki ga ostali trije v glavnem zato niso sprejeli, ker bi bila zraven tudi pekinška Kitajska), še niso nobeno jamstvo, zlasti še, ker bodo v Berlinu poleg štiristranskih sej, na katerih je zaradi križanja štirih interesov kupčija težja, tudi zasebni razgovori med Dullesom in Molotovom. Govorila bosta o atomski energiji, pravijo — toda v pogovoru lahko nanese beseda na marsikaj.

* * *

In še nekaj kratkih besed o Italiji. Fanfaniju je spodrsnilo z njegovo «polivalentno» alkimijo. Zadovoljil ni nikogar: levico je odbil, čeprav je poskušal dobiti tudi od socialnih demokratov tih pristanek ali vsaj sramežljivo abstinenco; desnici je ponudil manj, kot ta misli, da lahko v tem trenutku zahteva in doseže. S svojim sredinskim, bolj na desno kot na levo usmerjenim splošnim programom ni zadovoljil niti liberalcev, ki so sklenili, da se bodo glasovanja vzdržali, a je bilo pri glasovanju v njihovi poslanski skupini — poleg večine glasov za abstinenco — enako število glasov proti vladi kot za vlado.

Osnovna platforma, na kateri je hotel Fanfani v imenu demokristjanske stranke združiti večino v parlamentu, je bila enotnost meščanskih sil «proti komunizmu». Glavna privlačnost programa pa naj bi bil dolg seznam milijard za javna in podobna dela, ki jih Fanfani — ne brez demagogije — ni strnil v nekaj glavnih organično povezanih skupin, temveč jih je razblinil v dolgovezen mozaik, da se je tistim, ki so poslušali prenos njegovega govora po radiu, kar vrtelo v glavi od tolikih milijardnih kapljic v morje italijanske mizerije. Pri tem pa ni nakazal niti ene poti za izhod iz številnih zagat in stisk, ki more Italijo in predvsem ni nakazal neke pogumnejše socialne politike, ki so jo mnogi pričakovali. Zdi se, da je demokristjansko vodstvo izbralo Fanfanija, ki je na glasu kot predstavnik ali celo voditelj levice v stranki, da zakrije desničarsko vlado in desničarski program. In zgodilo se je, da poskuša zdaj že Fanfanijeva lastna skupina «Iniziativa Democratica» potegniti jasno črto ločnico med seboj in vlado, z drugimi besedami, noče se kompromitirati z vlado in njenim programom. Se manj pa z vladnim snubljenjem monarhistov, ki je šlo do ponujanja — «pod roko», seveda — ustavnega referenduma o monarhiji...

Monarhisti niso šli na ta lim. Mnogo ljubše kot referendum, ki bi ga izgubili, jim je sodelovanje v vladi in njihovi agrarni in drugi interesi so v praksi mnogo važnejši od vseh Umbertov tega sveta. Precej jasno pa se zdi, da sodijo, da je prišel čas za postavljanje velikih zahtev.

r. c.

KRATEK RAZGOVOR Z UBALDOM VRABCEM

Za Simfonično pesnitvijo pričakujemo še drugih njegovih del

Hotela sva biti sama, da bi se bolj nemoteno pogovarjala, recimo ob običajni črni kavi ali kapucinčku. Pa sva nazadnje našla prostor nekje pri pol-litrčku (in ne upam si trditi, da je ostalo samo pri prvem), s čimer sva najbrž še bolj dokazala zvestobo nekim našim starim običajem. Po nedavni krstni izvedbi njegove «Simfonične pesnitve» v Avditoriju (igrali so jo mladi orkestraši iz Ljubljane pod vodstvom Oskarja Kjudra), sem postal radoveden. Ko sva sedla in prvič srebnila rdečo kapljico, ki ji pripisujejo, da je njen izvor tam nekje v veronski pokrajini, sem ga kar brez ovinkov vprašal:

Poslušaj, Vrabec, kdaj si pa ti začel komponirati?

Hm, ja, veš — to je težko reči. Moje prve «kompozicije» datirajo še iz dobe, ko mi je bilo 12 ali 13 let in sem se hodil učit violino. Na tržaški Glasbeni Matici me je poučeval profesor Ivančič. Takrat sem nekaj napravil za 2 violini. Ivančič je pokazal ravnatelju Mirku, ki mi je nasvetoval, naj se učim tudi klavirja, če se hočem učiti kompozicije. Po malem sem vedno kaj komponiral, toda vselej tako, da sem bil kako udeležen tudi pri izvajanju, bodisi da smo med prijatelji to zaigrali, bodisi, da se je to zapelo. Tako sem že pozabil, da sem za cerkveni pevski zbor pri Sv. Ivanu, kjer je bil organist Baretto, ki je pred leti umrl, napravil neki «Te Deum». Pa so mi povedali, da so ga zadnji božič ponovno izvajali.

Ko sem se pozneje naselil v Mariboru, sem v letih 1931—1941 napravil marsikaj za moški zbor. Najbolj so me mikali Gradnikovi in Klopčičevi teksti, to se pravi pesmi nacionalne in socialne vsebine. Ko je nekoč mariborski Umetniški klub razpisal nagradno tekmovanje za kompozicijo, sem se tekmovanja udeležil tudi jaz in z Dragotinom Cvetkom sva delila drugo in tretjo nagrado, medtem ko je kot prvonagrajeni izšel Karlo Pahor s svojim kvartetom. Cvetko je skomponiral nekaj za klavir, jaz pa simfonično kompozicijo za veliki orkester.

Ko že govoriš o svojem delu v Mariboru, te hočem spomniti na neki dogodek, ki se ga vedno rad spomnim. Od tedaj te pravzaprav poznam in reči moram, da obdaja neka simpatija spomin na prvo srečanje s teboj; srečanje, ki je bilo zgolj v tem, da sem bil jaz poslušalec, ko si ti dirigiral. Ob veliki stavki slovenskih grafikov leta 1925 je namreč pevski zbor «Grafika» napravil na Rotovžkem trgu koncert na prostem — brez vstopnine! — in ti si dirigiral. (Oprosti, ampak zdi se mi tudi, da si imel že tedaj plešo). Torej si bil že v tistih časih tudi dirigent?

Ti se pa res marsičesa spomniš. Da, v Mariboru sem vodil pevski zbor «Grafiko», pozneje pa sem prevzel zbor «Jadran», v katerem so peli Primorci. Tedaj sem skomponiral več pesmi, ki jih je Ipavčeva pevska župa tudi natisnila v posebni pesmarici. Bile so to moderne, ne lahke pesmi, ki jih je izvajal predvsem «Jadran», kjer sem dirigiral. Tudi «Jadran» sam je izdal kako stvar, n. pr. «Kralja Matjaža». Že v tistem času je nastal tudi «Punt» (Gradnik), ki ga je v Trstu izvajal komorni zbor zagrebškega radia pod vodstvom dirigenta Zlatića. Seveda se marsičesa niti več ne spominjam. Potem pa so prišli Nemci in beg pred njimi in izgubilo se je skoraj vse.

Po vojni sem delal bolj za vajo. Velika spodbuda mi je bilo delo s Komornim zborom. Cesto mi je manjkalo primernih pesmi, pa sem marsikatero narodno pesem harmoniziral — kar po svoje. Ne da bi se hotel s tem hvaliti, moram povedati, da je te harmonizacije zelo cenil pokojni Marolt ki mi je dejal: Tako je treba pisati za zbor. Za Udar na udar pa sem prejel tudi nagrado. Sploh sem delal v tem času večinoma udarne pesmi. Bilečanko sem pripravil na dva načina.

Simfonična dela sem komponiral, kot sem omenil, že pred vojno, pa tudi med vojno v Trstu. Ko že govorim o vojni, ni treba, da bi zamolčal svoje delo za zbor v Gropadi. Tam smo namreč med vojno imeli zbor, za katerega sem priredil nekatere stvari. bodisi tudi samo dvoglasno ali s kitaro. Med vojno smo imeli v Gropadi celo nekatere prireditve, n. pr. Gregorčičevo proslavo. Pri takih priložnostih smo imeli nastavljene straže do Trebč, kjer so bili Nemci.

Dobro, sedaj mi pa povej nekaj o Simfonični pesnitvi.

Simfonična pesnitev je nastala iz načrta za nevokalno in glasbeno reportažo slovenske zgodovine. Poleg recitacij, branja in odlomkov iz literarnih del in podobnega bi naj jaz napravil nekako glasbeno ilustracicijo z uporabo narodnih motivov v izvedbi solistov, zbora, orkestra. Do te reportaže, ki bi jo poživljale tudi žive slike, ni nikoli prišlo pač pa sem jaz uporabil svoj zbrani material. Sklenil sem glasbeno prikazati slovensko zgodovino od Matije Gubca dalje.

Simfonijo sem razdelil na tri dele. V prvem delu sem hotel prikazati nasilje nad slovenskim narodom, tlačitelja, ki diktira svojo voljo. Zato je glasba v tem delu groba, ker naj bi predstavljala tiranijo. Drugi del naj bi pokazal, kako je narod reagiral. Najprej z žalostjo, resignacijo, ki prehaja že skoraj v obup. Skozi ta del se prepletajo žalostni motivi narodnih pesmi. Kaj ti je deklica in Gozdič je že zelen. V tretjem delu pa sem želel pokazati odpor, željo po osvoboditvi. V začetku slišiš fragmente motivov iz pesmi Le vkup uboga gmajna. (Povedati moram, da je prvotni naslov te moje Simfonične pesnitve pravzaprav Le vkup uboga gmajna.) Toda ti motivi so zaznavani le še kot mrmranje, ki prehaja v neko še neorganizirano rogoviljenje. Polagoma pa postaja ta motiv vedno bolj jasen, počasen a odločen, na koncu pa že zelo širok kot zmagoviti spev. To, vidiš, sem hotel izraziti.

In kdaj si to delo napravil?

Po vojni. Končal sem ga pred dvema letoma, a delal sem ga tudi kaki dve leti.

In kako je prišlo do izvedbe po Kjudrovem orkestru?

Kjuder je nekje jeseni izvedel za to moje delo in me vprašal, če bi ga lahko s svojim orkestrom izvajal. Jaz sem njegovo ponudbo rad sprejel. Teden pred izvedbo sem odšel v Ljubljano, da bi najprej sam slišal to svoje delo. Pa ga nisem slišal, kajti Kjuder je imel velike težave, ko nikoli ni mogel svojih godbenikov zaradi njihove zaposlenosti zbrati skupaj.

Kako pa si sam zadovoljen z izvedbo?

No, Kjuder in njegovi orkestraši so napravili, kar so mogli, in lahko rečem, da je to dovolj. — Vsekakor pa je bila izvedba tudi zame zelo koristna, ker sem šele tu videl, kaj sem napisal, kaj sem si predstavljal in kaj je od tega nastalo.

«Veš, je dejal na koncu, saj nobena stvar ni kompletno končana, ko jo daš iz rok. Toda čim več jo po rokah valjaš, temveč jo še piliš in popravljaš. Potem ne bi nikoli ničesar dokončal, zato se moraš kar odločiti: naj zleti kot ptič iz gnezda; potem bo že kako....» **rho**

Prva slovenska slikarska razstava v Trstu l. 1907

Moderna slovenska umetnost je povezana z rastjo našega meščanstva. Pri tem šlo le za vprašanje slikarjev in kiparjev samih, za možnosti njihovega šolanja in za uveljavo njihovega talenta, marveč tudi za plast, ki so ji bile umetnine namenjene, ki je torej gospodarsko in kulturno toliko dozorevala, da se je pojavila kot njihov naročnik. Naša starejša umetnost je bila pretežno cerkvena. Izdelke mestnih in malih podeželskih podobarskih delavnic so naročale župne uprave, samostani in k temu zasebniki kot dobrotniki cerkva. Že nagel pogled v katerokoli starejšo umetnostno zbirko na naših tleh pokaže, da je odstopal od te splošne prakse pri nas in naročil posvetni portret le fevdalec, gospodarsko najmočnejši činitelj v deželi. Družbene razmere so bile torej vzrok — in ne miselna in umetnostna usmerjenost slikarja — da pri nas ni nastala tudi posvetna umetnost že tedaj, ko se je polno razvijala v Italiji, Franciji in drugih naprednejših zapadnih deželah.

Prva umetnostna izpremenba je nastopila, ko se je po naših mestih začelo oblikovati in rasti novo meščanstvo, v času Zoisa in zlasti v Prešernovi dobi. Ob portretih fevdalcev se pojavijo slike meščanov, njihovih žena in družin, slike, ki naravnost izžarevajo samozavest in svežo moč tega novega podjetnega stanu. Umetniška produkcija je stekla tedaj po dveh tirih, starem cerkvenem in novem posvetnem. Iz Langusove delavnice v Ljubljani je, na primer, mnogo nabožnih slik a tudi mnogo portretov domačih meščanov. Takoj se je pokazalo, da je napredna družbena izpremenba dala nov vzgon tudi kvaliteti umetnostnega dela. Posvetni motivi so jo vedli od alegorije in šablone k točnemu opazovanju predmeta. proti življenjskemu realizmu, in s tem končno odprli pot novemu slovenskemu slikarstvu. Toda še dolgo, pravzaprav skozi vso drugo polovico prejšnjega stoletja, je slikar v enaki meri zadovoljeval obe vrsti kupcev, cerkvene in posvetne, ker se je mogel preživljati le na ta način. Delo bratov Subicev je dokaz tega. Tudi ta, v svojem bistvu izrazito prehodna faza slovenske umetnosti je točen odblesk tedanjih družbenih razmer: tradicionalni moralni, politični in gospodarski položaj Cerkve je bil še zelo močan, obenem pa se je vse vidneje uveljavljal gospodarski liberalizem, ki ga je nosilo meščanstvo, medtem ko se je znašlo plemstvo v dobi dokončnega razkroja.

Tik pred koncem stoletja je stopila slovenska umetnost v novo razvojno dobo. Mlada generacija je končno ubrala povsem posvetne poti. Po zakoniti nujnosti je morala obenem storiti tudi drugi korak, ujeti tok sočasne umetnosti pri gospodarsko in kulturno razvitejših narodih na Zahodu. To se je res zgodilo. Slovenski impresionizem je bil sicer za nekaj desetletij za francoskim, toda bil je na tekočem z nemirnimi iskanji novega umetnostnega izraza v srednji Evropi. Do nove smeri v likovni umetnosti je prišlo skoraj istočasno kot do pojava slovenske moderne književnosti. Obe umetniški zvrsti sta se medsebojno podpirali prav zaradi sorodnega družbenega položaja in oblikovnih iskanj.

Takrat se je odprlo važno vprašanje: koliko bo nova slovenska družba, to se pravi njena meščanska plast, podprla umetnostna prizadevanja? Stara resnica je bila živa tudi tedaj — brez naročnikov in kupcev ni kipov in slik, brez oprijemljive zveze s svojim ljudstvom umetnik ne more živeti.

Priznati je treba, da Cankar in Župančič nista bila nikdar v zadregi za objavo svojih del. Imeli smo književne revije in dnevnike, Schwentner je bil kljub vsemu širokogruden založnik in celo ljubljanskemu Nemcu Bambergu se je izplačalo izdajati novotarske slovenske leposlovne knjige. Pri vsej Cankarjevi napadalnosti proti slovenskemu meščanstvu je prav to meščanstvo pridno kupovalo njegove knjige. Bo kupovalo tudi slike mladih?

Raziskavanje tega vprašanja odkriva zelo zanimivo sliko kulturnega življenja tedanje Ljubljane.

Mlada slovenska umetnostna generacija se je šolala na Dunaju. Ko je toliko dozorela, da je prišel zanjo čas za razstave del, je mislila seveda na Ljubljano. Galerije z razstavnimi prostori ni bilo. Slikarji so gostovali z eno alj dvema podobama v izložbenih oknih trgovin. To je bila že sto let stara navada. Novomeščanu Josipu Germu se je prvemu posrečilo. da je razstavil v tem času večjo kolekcijo. Prostor mu je dal na razpolago Deželni muzej. Vse drugačne možnosti so si znali ustvariti ljubljanski Nemci. S previdno vztrajnostjo so prirejali vsako leto umetnostno razstavo na katero so vabili nemške umetnike. Organizacija teh gostovanj je bila draga stvar in posamezniki iz vrst ljubljanskega nemškega meščanstva so žrtvovali velike vsote, da so vzdrževali te svoje kulturnopolitične manifestacije in slike tudi kupovali. Slovenski meščan je izbiral po ljubljanskih trgovinah slabe reprodukcije in s to narejeno umetnostjo krasil svoje stanovanje. V takem stanju so se zbrali slovenski umetniki, osnovali Slovensko umetniško društvo in priredili v Mestnem domu v Ljubljani 1900. prvo in 1902. drugo slovensko umetnostno razstavo. Poleg umetnostnega sta imeli seveda tudi oster nacionalni poudarek. Pred slovensko javnost so bila postavljena tedanja najboljša umetnostna dela, ki tudi danes niso nič izgubila na svoji vrednosti. in dela povprečnih slikarjev. Toda z obeh razstav ni bila prodana niti ena slika! Ljubljana je štela tedaj 35.000 Slovencev in 5.000 Nemcev ali ljudi, ki so jim hoteli pripadati. Uspeh nemških in slovenskih razstav ni bil v nobenem sorazmerju s tem številom, slovenski umetniki so sodili, da so doživeli v domovini neuspeh, da ta nima razumevanja za njihovo delo in so se precej prizadeti umaknili. Mladi Jakopič je zagrenjeno napisal: «Od tedaj je imela Ljubljana mir pred slovensko umetnostjo in nihče niti vprašal ni po njej». Društvo se je razšlo. Težišče svojih organizacij so prenesli na Dunaj. Romantično usmerjena skupina, ki je ustvarjala večinoma žanrske slike s kmečkimi običaji in ljudskimi nošami, z zgodovinskimi motivi in z ornamenti, je osnovala 1903 klub Vesno, novotarski impresionisti klub Savo. Skupaj z ostalimi Jugoslovani so priredili razstave zunaj slovenskih mej: 1900 v Zagrebu, 1904 na Dunaju in v Beogradu, 1906 v Sofiji. Nova slovenska umetnost je doživela tako svoja prva širša priznanja v sosednjih deželah.

In vendar jih je mikala domovina. Vračali so se domov in deloma zopet odhajali. Podvzetni Jakopič, ki ni bil samo umetnik, temveč tudi velik organizator, je poleg vodstva Save ustanovil 1907 v Ljubljani svojo slikarsko šolo in s spomenico občinskemu svetu sprožil stvaren načrt za slovensko umetnostno galerijo v Ljubljani. Svojo šolo je odprl tudi Sternen.

Uspehi v tujini so ohrabrili impresioniste v klubu Sava. Odločili so se, da vnovič prirede razstavo v domovini. Tokrat niso izbrali Ljubljane. ker niso imeli vtisa, da se je kaj izpremenilo, marveč Trst. V obmorskem mestu, kjer je živelo na enem kraju skupaj več Slovencev, kot v kateremkoli drugem mestu na Slovenskem, naj bi se odločilo toliko važno vprašanje prodora in obstanka naše nove umetnosti.

Prostor jim je dal na razpolago Narodni dom. Udeležba umetnikov je bila zelo številna, poleg Savanov Jakopiča (8 del), Jame (7), Sternena (7). Groharja (6), Roze Klein, kasnejše Sternenove žene (3), in Zmitka (7), so razstavljali Saša in Henrika Santel (skupaj 11 del), Germ (3), Globočnik (4), Gvajc (8), M. Klemenčič (2), dva slikarja s pseudonimom Marin (8) in Victor Hugo (8). Melita Rojc (6), Zabota (8) ter kiparji Berneker, Zajc (3) in istrski Hrvat Marčelja (eno delo).

Iz vsega našega tedanjega tiska se vidi, da je vzbudila tržaška razstava največje zanimanje. Ko jo je 19. oktobra 1907 odprl predsednik slovenske čitalnice v Trstu sodni svetnik Gabrijelčič, je naglasil. da je ta praznik daljnosežnega pomena, ker Slovenci dokazujejo, da niso le politično, temveč tudi kulturno zrel narod. Razstavljena dela so zastopala mirne, uravnane poti in tedaj drzno smer impresionistov. Poročevalec Ljubljanskega Zvona dr. Ivan Merhar je opazoval tržaško občinstvo in zabeležil, da mu je bil moderni Jakopič premalo stvaren, prefantastičen, da prav tako ni moglo docela razumeti in oceniti vseh Sternenovih del in da sta imela največ uspeha Grohar in Jama. Obisk razstave je bil številen in zanimivo je, da niso prihajali nanjo le Tržačani, marveč v velikem številu ljudje iz tržaške okolice. Tisk je zlasti poudaril umetniško višino novega slovenskega slikarstva in kiparstva ter pozornost, s katero so tržaški krogi sprejeli slovenske umetnike.

Učinek obračuna, ki so ga slikarji in kiparji položili z razstavo v Trstu, ni bil samo priložnosten in manifestativen. Na robu slovenskega sveta se je reševalo notranje slovensko vprašanje odnosa narodno prebujenega občinstva do domače umetnosti. Tržaška razstava je pokazala. da ljudstvo želi spoznati svoje umetnike in po njihovem delu uravnati svoj umetniški okus. Da se je v teh letih nekaj spremenilo in položaj ni bil brezizgleden, je pokazala tedanja odločitev mestne ljubljanske občine. S tržaške razstave je odkupila sedem del, ki so bila namenjena bodoči slovenski galeriji. Bile so naslednje slike: Groharjeva Iz loškega kota, Matije J

SINOVI SVOBODE

Josip Barkovič

ODLOMEK IZ ROMANA

Nekega večera (pravkar je nehalo dolgočasno deževati) je prišel nenadoma v vas komandant brigade Dane. Malo se je zadržal pri prezaposleni materi, kritično premeril brata Radana (ki je medtem tudi sam postal komandant) in potem, ko je obljubil Bošku pravo pravcato puško, je odšel proti Vladovi bajti.

Cim je slišal na dvorišču znani glas, se je Vlado zdrznil. Ostal je negiben z žlico v roki, dokler se niso majhna sobna vratca odprla.

«Ha, druškane, kar po polenti si udaril?» je zavpil močan Danov glas.

Ko je pristopil k Vladu, ga je prijel nežno in oprezno ter si ga ogledal pri slabi svetlobi.

«Tako torej, ti študent, zabil si se semkaj, pa nikamor niti koraka. Čakaš, dokler te tukaj, v tej bajtici, ne zasuje kaka granata. Toda, če bi bil jaz samo malo bliže, hej, ne bil bi tukaj niti štiri in dvajset ur».

Danov glas je počasi ponehaval zveneti dobronamerno in je postajal vse bolj in bolj resen, pa tudi bolj oster. V tako velikem in širokem plašču, štirioglate in velike glave, bi mu človek prisodil stirideset let, če ne še več. Ker je ohranil svoje široke, kmečke kretnje, izgovarjal vsako besedo, ko da jo lušči s stene, in delal vse počasi in brez naglice se je zdel zaradi tega mnogo starejši čeprav je prešel šele trideset let.

Dane je sedel poleg Vlada na majhno skrinjo in prekladal dolge noge zdaj sem zdaj tja, ne da bi jih mogel kje pripravno namestiti, in nadaljeval:

«Toda, kje imaš vendar pamet, da si še sedaj tukaj, ali ne veš, nesrečni bedak, da lahko oni že jutri napravijo napad semkaj, četudi smo celo mi tukaj. V mestu jih je tri, štiri tisoč. Do sedaj bi lahko že dvajsetkrat vpadli sem in kaj bi ti takrat storil?... Daj no, pasji sin, odgovarjaj!...»

«Kaj bi?» je pričel pomirljivo Vlado, «odšel bi v gore, v Brezovco, ležal za kamnom, dokler vsega ne izstrelijo, in ko bi bilo vse pri kraju, bi se lepo vrnil».

«Joj, cepec! Pa kaj se z njim sploh zgovarjam?» se je udaril Dane po čelu. «Kako boš sploh prišel z njim do konca? Navsezadnje pa sem jaz kriv, da si še vedno tukaj! Bil si v mojem bataljonu in bolj bi se moral brigati zate. Lepo si me pretental, Pravi! — Pusti me pred odhodom za nekaj dni domov, da si malo opomorem. — In kaj pa on? Že mesec dni se potika tukaj! Toda hej, ne boš mi več dolgo! Naj se samo konča ta tekma, pa mi bo prva skrb, da te osebno posadim tja, kamor spadaš».

Dane ali ni videl ali pa se je delal, kot da ne vidi prosečih Vladovih pogledov, kateremu je bilo nerodno, da ga Dane tako ošteva pred materjo. No, ta pa se je vse bolj jezil in klel zdaj Vlada zdaj sebe, ker se je dal tako speljati na led.

Naenkrat se je Dane nečesa spomnil in se obrnil k materi.

«No, mati, je res, da se ta bizgec, ves preluknjan, šali v vasi z dekleti?»

Stara Mara, dobrodušna in pozorna žena, je bolj rahlo skomignila z rameni:

«E, moj Dane, kaj pa ti misliš? Ni moj Vlado taka neroda, da ga katera ne bi pogledala...».

«A tako! Ljudje božji, tukaj se sploh več ne spoznam! Preluknjana pljuča..., sedi v neki zemunici... vsak trenutek lahko ustaši napadejo... — in na koncu — ljubezen! Ha, ha, ha» se je Dane pričel nenadoma smejati, opirajoč se z rokami ob mizo, ki mu je bila pri krohotanju napoti. «Ko bom to pripovedoval v štabu, bom odkorakal po vseh štirih, če me ne proglase za lažnivca!...»

Ko je iztresel prvo jezo na nemarnega tovariša, je pričel postajati Dane vse tišji in ne hkrati pazljivo ogledoval Vladove roke in obraz.

«Hudiča popravlja pa se vendar..., ko ga je tisto pri Lapcu prestrelilo skozi pljuča, ni nihče verjel, da bo ostal živ... in glej, obraz ima spet nekoliko bolj zdravo barvo. Zares, to je šele nekaj kar je podobno barvi toda kože nima več tako žolto mrtvaške. Pa tudi rok nima tako prozornih».

Dane je primaknil majhno lojenico in si Vlada pozorno ogledoval.

«Cuj», je dejal Vlado z nasmehom «saj me vendar ogleduješ kot žrebe na sejmu. Samo zobe mi se moraš pogledati...»

«Tiho, nedonošenček! Evo, kaj ti je učen človek... Norec! Pravi in popolni norec!»

Ko si ga je temeljito ogledal, se je prepričal da se Vlada življenje bojazljivo dotika in da bi lahko ob dobri negi povsem ozdravel. To ga je spravilo v boljšo voljo in zamrmal je že mnogo bolj zadovoljen:

«Ti jej, jaz pa bom tačas počakal».

«Poslušaj, veš, kaj me zanima», je komaj dočakal Vlado. «Pripoveduj mi, kako mislite zgrabiti Gospić?»

«Hajd, bolan si, pa pusti to. Si lahko vsaj malo brez tega? V ostalem pa ti to bolje veš kot jaz. Razgovarjajva se rajši o bolj veselih stvareh. Na primer, povej mi, kje je ta tvoja ljubezen? Mi v štabu si o tem razbijamo glavo in nikakor si ne moremo zamisliti tega, kje te je naenkrat prijelo...».

Vlado se je Danu prisrčno smejal, ker je videl, da je ta kot otrok nevešče skrenil pogovor z vojnih operacij na čisto nekaj drugega. Med srkanjem poslednje žlice mleka je metal naskrivaj poglede na Dana.

«Zopet me motriš!» je nenadoma zavpil Dane tako močno, da je stenj na mali lojenici preplašeno vzdrhtel. «Zopet tista tvoja, kako se ji že reče, da tista — pasjologija! Poslušaj, odvadil sem se že tistih tvojih raznih — logij!»

«Pa pusti, Dane, kakšna psihologija! Ti si mene ogledoval s svečo, jaz pa tebe ne smem pogledati niti naskrivaj».

«Hajd, hajd, glej me! Samo ne prični ob meni takoj izvajati kake vilozofije. Vi učeni ljudje hočete vedno brskati po tujih glavah... Če pa jaz pogledam pod vaš klobuk — bi bilo potrebno potem zamašiti nos».

Vlado se je skoraj ujel na to izzivanje, pa se je spomnil, da sta s takim naivnim prepirom vedno začenjala, dokler se nista naenkrat znašla v najbolj resnih in zamotanih vprašanjih. Dane je znal zastavljati enostavna in jasna vprašanja, pa spet tako težka, da so zahtevala razjasnitev bistva vsake stvari. Ker ga je učilo težko življenje, ki ga je do vojne živel kot sezonski delavec, je sprejemal sedaj samo tisto, kar mu je mogel. Vlado jasno in precizno razložiti. To pa ni bilo vedno lahko niti enostavno, ker si moral imeti za kake težje stvari vendar osnovno znanje.

«Glej ga, prosim te, kako bi me skoraj odvrnil od poglavitnega vprašanja! E, lisjak si! Bataljon žejnih ljudi bi prepeljal čez vodo», je v šali dejal Vlado.

«Bin», je nadaljeval Dane med smehom, «samo ne tistega, v katerem si ti komisar...»

«Hajd, Dane, utrudil si me že s svojim obrobnim pripovedovanjem. Povej mi, ali se pripravljate te dni zares?»

«O, stenica! Ali boš že enkrat nehal s temi vprašanji? Stavil bi, da veš bolje od mene za vse te naše načrte in priprave. Vsi, ki so se vračali semkaj v vas, so bili pri tebi. In iz vseh si o napadu do podrobnosti izvlekel. Jaz pa, ko sem se namenil semkaj, sem sam pri sebi dejal: — Ej, ko pridem k tistemu mesečniku, niti besedice o napadu. Naj ve, kaj je vojna tajnost...»

«Če pa ravno že hočeš», je odvrnil Vlado malo porogljivo, «imaš prav. Zdaj ti bom pa jaz povedal, kako mislite napraviti napad...»

«Pusti to, brate! Ti bi me s tem moril do polnoči. Zato ne prični, če hočeš, da še kako minuto posedim tukaj. Poleg tebe sem se tudi jaz naučil malo pameti...»

«Dobre volje si, gotovo vam gre vse kot po loju», je dodal Vlado, da bi končal pogovor o tem.

«Slo po loju, spodrsnilo ali padlo, žarelo ali ugasnilo, ne boš me speljal na to, kar bi hotel. Raje ti meni pripoveduj, kako je s tvojimi pljuči? Ali lahko spiš, ješ?»

«Lahko. Vse ti bom povedal. Ampak, najresneje te prosim: Povej mi, če veš, ali je resnica, da po tem napadu odhajate iz Like?»

Danetu so se svetle, dobrodušne oči od presenečenja razširile:

«Torej tudi to! O, ljudje božji, on vendar več ve kakor štab divizije! Kdo ti je to rekel? Kje si vendar to slišal?».

Nenadoma se je Dane nečesa spomnil. Zresnil se je, znižal glas in položil svojo težko roko na Vladovo ramo:

«Da! Kmalu bomo šli naprej. Razen tega bomo formirali novo divizijo. Po kapitulaciji Italije imamo dovolj borcev za novo divizijo. Komandni kader bo dala naša divizija. Nemci se hitro koncentrirajo proti Jadranu. Bojijo se izkrcavanja. Na te sektorje dovažajo znatne sile. Spet bo tukaj veselo. Zato ti Vlado najresneje rečem: — čim bomo končali z Gospićem, se bom pobrigal da zgineš od tod. Če bi se ti slučajno v tem času kaj zgodilo, sam veš, kako bi mi bilo! Grizel bi se vse življenje — a zakaj?...».

«Poslušaj, prosim te, praviš, da dovažajo ojačenja? To pomeni — ko boste odšli od tod, bo še grda zmešnjava?»

«Pa jasno! Nova divizija se mora šele prekaliti. Iz nove pa ne moreš tako hitro ustvariti takšne, kakršna je danes naša, Sesta. Nemci bodo spet poskušali držati to cesto, vzporaj od Sušaka proti Kninu in Splitu. Zato moramo likvidirati Gospić in formirati novo divizijo čimprej, še preden odidemo od tod».

«Veš, zdaj mi je pa vse jasno. To pomeni, da bo Divoselo dočakalo še kakšno težko uro...».

«Še kakšno težjo?....» ga je divje nadrl Dane, «seveda da bo!... V Karlovac je prispela motorizirana divizija. V Bihaću sta že dve. V Kninu je ena. Lahko napadejo kdo ve v kakšni smeri. Jasno pa je, če se prebijejo sem, bodo na repu privlekli še več ustašev. A kam bo šla spet banda, če ne nad Divoselo!».

«Ali veš, kdo zdaj brani Divoselo?» ga je negotovo vprašal Vlado.

«Kaj ne bi vedel! Evo, brat se mi šopiri s puško, a oni mlajši, bi mi oči skopal, da tudi njemu dam puško. Bojme, ti otroci bodo imeli še vražje delo. Vendar je bolje, da so njim dali puške kot pa mladinkam. Oni tudi rastejo za puško, tu se ne da ničesar spremeniti, tudi če bi človek hotel...».

«Veš kaj, Dane? Niso še šli skozi ognjeni krst. Kako bi bilo, če jih v tej akciji uporabite, da se malo, na nevarnem mestu, privadijo borbi?»

«Kaj?» je jezno butnil Dane in se zapičil Vladu v oči. «Da peljem otroke na Gospić. Pa čuj, ali si ti popolnoma znorel?»

«Premisli. Ne vpij! Lahko jih popeljete proti Novemu. Dragaš naj jih vodi. Ko bodo ustaši bežali iz Novega, naj jih počakajo v zasedi...».

«Ljudje božji, ti si se vendar povsem pootročil», se je čudil Dane, toda sedaj mu besede niso zvenele več tako prepričano, ker je pričel razmišljati o tem predlogu.

«Veš kaj?» je dejal Dane po daljšem razmišljanju. «To uredi z Dragašem. Mi bomo vsekakor noč prej, preden gremo na Gospić, šli na okoliške vasi, ki jih drže ustaši. Reci tistemu, ki bo šel nad Novi, naj vzame s seboj ta vaš odred, pa naj dečki malo streljajo ob cesti. Zares prišel bo kak hudič, pa jih bo našel nepripravljene. Samo Dragaš naj pazi, da jih ne popelje pod topovski ogenj in da se kateremu ne bodo čreva razbežala kot piščančki».

«E, moral bi že iti. Zadržal sem se zunaj se pa ne vidi prsta pred nosom. Vrag si svoj cilj si vendar dosegel. Samo ni mi še jasno, s katere plati si me ujel, da sva pričela govoriti o akcijah? Zarekel sem se — niti besede!..., a tisto, si videl... Evo tako, Noč bom prespal tu, jutri zarana moram biti v brigadi. Zdaj veš: čim bomo gotovi z Gospićem, ti bom čez nekaj dni poslal kak voz ali avto. In da se mi ne boš več izmikal!»

«Torej, ali se strinjaš z menoj. Imaš morda kako željo?» je vprašal Dane in se dvignil.

«Pa kaj naj soglašam, ali ne?» je odgovoril nejevoljno Vlado. «Situacijo sem presojal bolj črno, ker nisem vedel teh podrobnosti. Če je tako, in ko se bo skoraj tu raztegovala fronta, potem je najbolje, da se spravim od tod». «No, prvikrat si ta večer zinil pametno. Hej, mati, ga slišite? Pa ni tako trdoglav, kot se dela. Vse zlo je v tem, ker se je navadil obiskov z Okrožnega... Oprijel se je, mamin fantek materinega krila. Toda tega mu ni dovolj. Pa bi se še z drugo roko hotel oprijeti...».

«Kaj hočeš, moj sinko» je veselo odvrnila mati, «odkar je pričel pričakovati te obiske, od takrat je nekam bolj živahen. Da ni bilo teh obiskov, kdo ve, kakšen bi bil danes?»

«Glej, glej», je zamrmral Vlado in karajoče pogledal mater, «vidva bi se hitro zmenila...»

«Kdo ve, kdo ve, mati, če ni prav tako», je mrmral Dane, odhajajoč skozi nizka vrata. «Na svetu imaš vsakovrstne čudne reči...»

Skupaj sta stopila skoz dvorišče do ceste, kjer se je Dane zaustavil. Prijel je Vlada okoli ramen in ga stisnil k sebi.

«Cuj, norček! Ne vznemirjaj me in ne žalosti! Kam bi z vsemi skrbmi pa še ta tvoja trdoglavost! Kakšno hrano imaš tu pa stanovanje, da ne omenjam nevarnosti, v kateri neprestano živiš. Ne žalosti me, ti pravim, ampak pripravi se! Čim bom uvidel primerno priliko, bom poslal note. Tako, a do tedaj, na svidenja in pazi se...».

Nejček se igra z milnimi balončki.

Dobro izbran poklic srečno in zadovoljno življenje

Že stare pravljice govore da sojenice ob rojstvu odločajo, kaj bo z novorojenčkom. To prastaro vprašanje se postavlja pogosto brez besed ali glasno izgovorjeno pri vsaki zibelki. In res sveraj sleherni starši se vprašujejo »kaj bo iz njega«. Zelo pa so zaskrbljeni, ko zapušča hčerka ali sin s petnajstim letom šolsko klop.

Poklic vrednotimo po tem, kaj iz nas naredi. Zato se moramo držati načela, da si bomo izbrali res pravi poklic, takega, ki nam bo notranje ustrezal.

Kdor res svoj poklic odkrije in ga pravilno izpolnjuje, je našel pot k samemu sebi ter tako gradi na lastnem značaju in hkrati opravlja službo družbi ter s tem svojemu ljudstvu.

Zato, ker ima kvalificiran delavec svoj poklicni ponos ter samozavest, da nekaj zna. Tudi znatno laže dobi zaposlitev kakor nekvalificiran delavec. Če pa prvi ne dobi zaposlitve, še vedno lahko prime za nekvalificirano delo, obratno pa ni mogoče. Toda dobrega strokovnega delavca zmeraj iščejo in le ta najde vedno zaposlitev. Njega tudi povsod više cenijo, ker je poklicno vzgojen in ima s tem tudi boljše pogoje za disciplinirano delo, razen tega pa tudi bolje zasluži.

Starše pogosto slišimo: »Želim, da bi moj otrok imel »boljši« kruh,« pri čemer najpogosteje mislijo na pisarniško delo ali na intelektualni poklic.

Pojmovanje o boljšem kruhu je sila relativno. Nekateri ljudje imajo veliko več sposobnosti za praktično delo kakor za umsko. Zato je pri izbiri poklica treba prvenstveno upoštevati poklicno nagnjenje in poklicne sposobnosti, ne pa pobožne želje staršev.

Mladostnik in mladostnica si morata izbrati poklic, ki jima po nagnjenju in sposobnostih ustreza in ki ima tudi svojo ekonomsko utemeljenost. Kar nas notranje sili in razgibije, to razvija naše sposobnosti in oblikuje naš značaj, našo osebnost. Kako pa nas oblikuje poklic? Tako, da nenehno zaposli vso našo živo osebo z reševanjem nalog, ki jih postavlja dan na dan pred nas, in te naloge imajo za nas in za družbo smisel, vrednost.

»Pravi poklic izbrati, se pravi najti pot k naravnemu razvijanju naših telesnih ter duševnih sil in sposobnosti v skladno osebnost.«

Čim bolj se naše poklicno nagnjenje in sposobnosti ujemajo, tembolj je naš odnos do dela naraven, sproščen in resničen in tem manj se izpostavljamo nevarnosti, da se izmaliči naš značaj in da ne zapademo modernim boleznim industrializacije, to je nevrozam in psihonevrozam.

Pri poklicni izbiri ne smemo slediti samo razumskim zahtevam, temveč moramo pustiti govoriti tudi srce, poslušati naša najgloblja nagnjenja, čutiti se moramo res poklicane. **Samo kdor v svojem poklicu najde smisel življenja, ima svoj poklic.**

Zato je bistvene važnosti kakšni interesi, zanimanje prevladujejo v mladostniku, ko se odloča za poklic; ali ga vodi ljubezen do stvari, ali ima razen poklicnih sposobnosti tudi lastnosti doprinašati žrtve v poklicu, ali se zaveda, da je izvrševanje poklica sužba skupnosti in da je zavestno izvrševanje poklica najboljši način najti samega sebe in hkrati najvišja oblika službe ljudstvu ter da je v tem življenjski smisel za poklicnega izvrševalca.

Najbolj otipljivo pri učenju poklica je praktično opravljanje poklicnega dela.

Večina poklicev v trgovini, gostinstvu, obrti in industriji zahteva triletno učno dobo. Marsikdo si pač misli, da bi se marsikateri poklic dal v krajšem času izučiti, kar pogosto tudi drži, predvsem za odrasle. Toda naučeno se mora pri mladostniku pravilno vsidrati, posebno veliko časa potrebujeta vaja in avtomatizacija gibov za sigurnost dela; še bolj pa pridobivanje potrebnih izkušenj, da se bo kot strokovni delavec v vsakem novem položaju znašel. Razen tega pa je še izredne važnosti zorenje mladostnika v polno razvito osebnost.

b. b.

FILATELIJA

BALONSKA «POŠTA»

Poštne pošiljke so doslej prenašali z najrazličnejšimi prevoznimi sredstvi. Stari Kitajci, Grki in Rimljani so jih prenašali s hitrimi konjeniki — sli, v prvih stoletjih novega veka do prejšnjega stoletja pa so jih prenašali na poštnih vozovih, danes jih prenašajo z avtomobili, vlaki, avioni, ladjami in z vsemi drugimi mogočimi sredstvi. Nekaki predhodniki prenašanja pošte z modernimi tehničnimi sredstvi so bili Francozi, ki so leta 1870, za časa pruskega obleganja Pariza, poslali pošto v ostalo Francijo z zračnimi baloni.

Kot je znano, sta Francija in Prusija leta 1870 stopili v vojno. Pruske čete so bile odlično pripravljene, Francozov pa ni preveval več Napoleonov duh, zato so začeli dobivati Francozi udarec za udarcem. Prusi so napredovali v Francoski nižini, prišli so do prestolnice Pariza in ga 18. septembra istega leta popolnoma obkolili in pričeli obleganje. Francoska vlada se je bila preselila v Tours, obleganci pa so skušali obdržati stike z njo in z drugimi francoskimi silami, ki so bile izven Pariza. Takrat ni bilo še brezžičnega brzojava in je bilo treba vsa sporočila prenesti skozi vrste pruskih obleganvalcev. Že prve dni po začetku obleganja so Parižani skušali poslati številne sle skozi pruske vrste, a le malokomu med njimi je uspelo priti. Ostale so prijeli Prusi. Obleganci so skušali poslati razne poštne pošiljke in obvestila tudi v posebnih zabojih, ki so jih prepustili toku Seine, a tudi to so Prusi kmalu zasledili in preprečili. Vendar se Parižani niso vdali usodi. Že 23. septembra zjutraj, to je komaj pet dni po začetku obleganja so spustili zračni balon «Le Neptune», ki je prenašal 125 kilogramov pošte. Balon je srečno pristal še istega dne v parku grada Cracouville, 104 kilometrov od Pariza, na francoskem ozemlju. Prvi poskus je bil torej uspešen.

V naslednjih mesecih obleganja je odšlo iz Pariza še nadaljnjih 66 balonov, od katerih je le 56 prenašalo pošto. Zadnji balon, ki je odletel iz Pariza dan pred podpisom premirja je nosil samo 20 kilogramov pošte. Z baloni so prenašali tudi poštne golobe, da so lahko na tak način dobili tudi Parižani, vsaj najnujnejšo pošto.

Kot so današnja pisma za zračno pošto lažja kot navadna, tako so bila tudi pisma za «balonsko» pošto v Parizu manjšega formata in napravljena iz tankega papirja. Tedaj so nekateri podjetneži takoj izkoristili to priložnost in začeli prodajati poseben pisemski papir, ki je imel napis «Par Ballon Monté», kot imajo današnja letalska pisma napis «Par Avion».

Znamke, ki so jih uporabljali za to posebno službo, so bile navadne francoske znamke. Filatelisti, posebno še francoski, so se seveda vrgli na ta pisma, kot lačni psi, in danes obstaja cela vrsta specialistov, ki se bavijo izključno z zbirkami teh pisem. Ti specialisti poznajo imena vseh balonov, ki so odšli iz Pariza, datum njihovega odhoda in prihoda in kraj njihovega pristanka. Vrednost posameznih pisem se menja od balona do balona, to pa zaradi različnih težav, ki so spremljale vsak balon.

Proti koncu lanskega leta je izšla v Franciji posebna knjiga, ki se bavi izključno s tem vprašanjem. Knjigo je izdala Filatelistična akademija, spisal pa jo je J. le Pileur in ima naslov «Ler Aerostats Poste — 1870-1871». V tej knjigi — ki je nekak katalog — so omenjeni vsi baloni, ki so tedaj bili spuščeni v Parizu, kraj njihovega odhoda in prihoda, oba datuma in točne ure, imena «letalcev», težino poštnih pošiljk in druge malenkosti. V knjigi je tudi zemljevid, ki nam prikazuje polet vsakega balona. Od vseh 67 balonov sta se dva izgubila v morju, tri so zajeli Prusi, nekateri pa so pristali v tujih državah, od katerih eden celo na Norveškem. S temi baloni je bilo poslanih kar 2.500.000 poštnih pošiljk s skupno težo 11.000 kilogramov.

Knjiga ima na koncu katalog, katerega je sestavilo sedem izvedencev, kjer so kvotirane vse mogoče poštne pošiljke. Najmanjša cena je 250 frankov, najvišja pa 25.000 frankov. Za nekatere primerke ni označena cena, ker so preveč redki. Ti kvotirajo le pri interesentih.

Tako vidimo, da prinaša tudi vojna nove zanimivosti v filatelijo.

BLEŠČEČI VRH KILIMANDŽARA

Črnska pravljica

Kralja Nakiriugija je neki večer preletela samotna ptica. Se isto noč je opasal svoj meč in se z dolgimi koraki napotil v planine. Tretjo noč se je ustavil pred skalami, med katerimi je prebival mogočni Kibago.

»O, veliki junak!« je pozdravil kralj. »Naše ljudi ubijajo puščice bojevnikov Vangora, ki so številni kakor drevesa v gozdu. Naše žene in otroči spijo v stepi na suhi travi. Bojimo se gozdov, čeprav jih nad vse ljubimo.«

Kibagov oče, krilati bog, je bil oženjen z neko deklico iz Nakiriugijevega rodu Vaganda. Njeno lepoto so slavile vse pesmi na obalah Velikega jezera. Bila je tako očarljiva, da sta vpričo nje obledela tudi sonce in mesec, ker se nista mogla kosati z njeno črno lepoto.

»Pomagal ti bom,« se je glasil Kibagov odgovor. »Toda po veliki zmagi mi boš izročil, kar bom zahteval.«

Kralj mu je vse obljubil.

Pečinar se je dvignil v zrak in zakrožil nad gozdom. Kjer koli je videl na drevesih Vangore, je zamahnil s krili, da je privršal vihar in pomedel sovražne strelce z dreves. Potem je poletel nazaj na planine in si naložil na krila kamenje. Zmetal ga je na Vangore, ki so poprej pocepali z dreves. Hoteli so se rešiti gotove smrti pod težkimi kamni in so bežali iz gozda. Tam so jih pa pričakali bojevniki rodu Vaganda in jih vse do zadnjega zajeli.

Po zmagi je Kibago stopal s kraljem Nakiriugijem med vrstami ujetnikov. Med njimi je ugledal tudi deklico, ki je bila še na pol otrok, vendar pa tako lepa in prikupna, da se je kralj pred njo v hipu ustavil.

«To dekle mi daj za ženo», je rekel Kibago.

Kralj je otožno pokimal in zapovedal svojim bojevnikom, naj odpeljejo lepotico v Kibagovo pečino.

Deklica Kiprici je Kibaga kmalu vzljubila, saj je bil z njo nežen in dober in ji je izpolnil sleherno željo. Naj je zahtevala kar koli, Kibago ji je vedno ustregel. Za dva ali tri dni se je od nje poslovil, nato pa se je vrnil s tistim, kar si je bila zaželela.

Nekega dne pa mogočnega pečinarja dolgo ni bilo domov. Kiprici se je razžalostila, čeprav ta dan ni pričakovala darov.

«Kaj neki dela, kadar ni pri meni?» je pomislila. «Na svetu je mnogo lepih deklet. Našel bo lepšo od mene».

Ko se je Kibago naposled vrnil, je opazil, da je imela njegova žena objokane oči. Kiprici mu je takoj priznala, kaj jo je težilo. Kibago pa se je zasmejal in rekel:

«Ne, nisem mislil na druge lepotice. Svoji najdražji gradim lep dvorec, da ji ne bo več treba stanovati v tem mračnem skalovju».

Na svojih krilih je prenašal čez hribe in doline velike granitne skale. V daljnih gozdovih se je bil obložil z dišečimi debli, v neki deželi na Jugu pa z zlatom in dragim kamenjem.

Kiprici pa kljub temu ni bila srečna, ker mu ni verjela.

Kibago je namreč v hipu, ko se je dvignil v zrak, postal neviden in žena nikoli ni videla, kakšna težka bremena nosi iz ljubezni do nje na svojih krilih. Naposled je podvomila celo v to, ali ji res gradi dvorec.

«Ponesi me s seboj, ko boš spet odletel», je nekega dne zaprosila.

Kibago je nagubal svoje čelo.

«Vse lahko prenašam na svojih krilih, samo človeka ne morem nositi, ker je pretežak».

Tedaj je Kipricina ljubezen povsem ugasnila.

«Vara me», si je mislila. «Saj nisem tako neumna, da bi verjela v tako laž. Od kdaj pa je največja skala lažja od človeka?!»

Dvorec bi bil že davno dograjen, če Kibaga po tem dogodku ne bi zajela žalost. Ženino nezaupanje ga je pa tako močno zabolelo, da ni več mogel nositi na krilih težjih bremen. Delo ga je naglo utrujalo in zgradba se je le počasi dvigala od tal. In kolikor močneje je Kibago čutil, da ga Kiprici ne ljubi več, toliko bolj so slabela njegova krila.

Tako je dvorec ostal navsezadnje nedograjen.

Kibagova žena je namreč nekega dne srečala bojevnika svojega rodu in mu izdala osovraženega soproga.

«Ko vam bom dala na planini znak, ustrelite v nebo», je govorila svojemu rojaku. «Tudi sama ga ne vidim, kadar je v zraku, vendar pa se mi že od daleč oglaša, kadar se vrača proti domu».

Bojevniki rodu Vangora so res počakali Kibaga v zasedi. Kiprici je pomahala svojemu nevidnemu možu, ki jo je že od daleč klical z najbolj ljubkimi imeni. Isti hip so črnci sprožili svoje puščice v nego. Zadeli so Kibaga na mnogih mestih. Mrtev je padel na tla.

Dvorca, ki ga je gradil Kibago za svojo Kiprici, niso našli. Včasih, kadar sonce močno greje, pa se blešči vrh Kilimandžara. Najbrž poljublja diamantno streho Kibagovega dvorca.

NETRGAJTE DETETA IZ NAROČJA...

Ne trgajte mi deteta iz naročja! Velikokrat se mi zgodi, da spet in spet zasliším te besede. Skoraj bi rekla, da mi iz neke globoke podzavesti privrejo na ustnice. In ustnice se mi potem same zganejo, da bi jih ponovile.

Vem, da v tem nisem sama. Zgodi se mi namreč tudi, da jih čisto nepričakovano izreče ta ali ona znanka. Nekje sredi razgovora, ki ga imava, se ji utrgajo iz srca. Navadno gredo potem mimo, kot bi ne bile izrečene. Prekrije jih toliko drugih misli in toliko drugih vsakdanjih skrbi. Toda nato se od nekje spet povrnejo v mojo zavest. Silijo me in silijo, da se poglabljam vanje.

Tedaj jih vidim z velikimi, debelimi črkami zapisane pred seboj. Vzniknile so v materinem srcu v tisti grenki uri, ko je prišlo nad nas najhujše ko je morala v šoli umolkniti naša beseda. Tisoč devet sto triindvajseto leto se je pisalo in še niso bile posušene solze, ki jih je iztisnila vojna.

Ne trgajte mi deteta iz naročja! Koliko globine je v teh besedah! Pravzaprav je zgoščena v njih vsa bolečina slovenske žene ob tej naši prelepi in sončni tržaški obali. Nenadno se mi zato zazdi, kot da se razpenjajo preko desetletij. Polpreteklost spajajo s preteklostjo in sedanjostjo. Zaživele so nekje daleč v časovnem obdobju, ki je sedaj že nekako odmaknjeno od nas. Se neizoblikovane so bile, tudi tiste pretresljive globine niso še imele. Ni jim bila potrebna. Vendar so bile že napisane in izrečene na tisoče in tisoče načinov. V njih pa je zasidrana nezmotljiva resnica. Da se je naš narod ohranil tu, tako kot se je, je v veliki meri tudi delo slovenske žene, plod njenih prizadevanj, njenih snovanj.

Nikakor ni bil zgolj slučaj, da je prav na naših tržaških tleh nastalo prvo organizirano narodno in kulturno žensko gibanje. K življenju ga je priklicala skrb pred bodočnostjo in še nenapisane, a vendar že občutene besede: Ne trgajte mi deteta iz naročja. Pa tudi popolnoma zavestno spoznanje, da se je treba s krepko roko in dvigom lastne kulturne ravni postaviti sedanjosti po robu. In če se danes ozremo nazaj, kako so to storile, se moramo samo čuditi njihovemu naravnost neverjetnemu pogumu in samozavesti.

Na eni strani že trdno ukoreninjeno italijansko meščanstvo s svojo denarno močjo in s svojim vplivom, na drugi strani naš kmet in delavec, ki je narodno še neprebujen prihajal iz zaledja v mesto, in naš mladi, komaj se zavedajoči inteligent. V tem razmerju sil je bilo neizbežno, da smo izgubili na tisoče naših ljudi. Tujo govorico so prevzeli in z njo tujo kulturo. Če sin ne, vnuk se je gotovo sramoval svojega slovenskega porekla in ga v večini primerov zatajil. Toda počasi je prišlo kakor iztreznjenje, kakor, da se je nekje v nas samih dvignil glas: Dovolj je bilo! Pričeli smo se zavedati svojega narodnega obstoja, hoteli smo zajeziti potujčevanje. V tistem trenutku se je tudi to že pričelo načrtno in smotrno.

Toda prebujajoča se narodna zavest je dojmila v veliki meri tudi naše žene. Najnaprednejše med njimi so takoj začutile novo nevarnost. Istočasno so se tudi zavedle, kako je nazadnje le vse odvisno od matere ali bo njen otrok ostal zvest svojemu narodu ali se mu bo odtujil. Na dlani je ležalo. Treba je bilo vzgajati mater. V njej je bilo treba oblikovati samozavest pripadnosti k svojemu narodu. Krepiti je bilo treba vse tiste činitelje, ki so to samozavest ustvarjali, ohranjali in gradili dalje. Ta smo dobili žensko podružnico Ciril Metodove družbe, tako so bili storjeni prvi koraki.

Danes si jih je težko predstavljati. Tudi ni važno. Važno je le, da so bili. Mnogo važnejše in pomembnejše pa je delo ki ga je samo desetletje pozneje započela pisateljica Svetoivančanka Marica Nadlišek-Bartolova. S polmesečnikom «Slovenko», ki jo je pričela izdajati, je temu delu dala izrazito kulturno obeležje. Z lastnimi spisi, s spisi sodelavk, ki si jih je vzgojila, s prevodi iz tujih književnosti, s prispevki ki so jih ji poslali nekateri naši tedanji besedni umetniki, si je prizadevala, da dvigne v slovenskem ženstvu kulturno raven. Njena «Slovenka» je imela zlasti vpliv na izobraženke. Ker pa so bile med izobraženkami učiteljice skoraj edine, je po njih vplivala tudi na širše množice nešolanih žena, na naše preproste delavske in kmečke žene in matere. Ceprav je izhajala samo šest let, je storila med našim ženstvom silno mnogo za vzgojo k narodni zavesti in ljubezni do naše kulture. Poleg tega se je na svojih straneh že lotevala moderne socialne tematike in začenjala odkrivati njeno vsebino.

Vse poznejše kulturno snovanje naših naprednih žena okoli dveh mesečnikov: «Jadranke» in «Ženskega sveta» si brez «Slovenke» skoraj misliti ne moremo. Zanimivo je tudi, da sta oba ta dva mesečnika nastala na isti osnovi in iz istih potreb. To je v oni dobi, ko je postalo tisto načrtno in smotrno raznarodovanje zopet pereče, ko je v živo začelo razjedati naše narodno telo. V tej dobi so bile tudi na glas izrečene tiste besede: «Ne trgajte mi deteta iz naročja!»

Obe ti dve glasili smo dobili tedaj v razmeroma kratkem časovnem razmaku. To nam je lahko dokaz, kako se je naše takratno napredno ženstvo zavedalo krute resnosti razmer, v katere smo bili pahnjeni. Prav zaradi te krute resnosti je naša Škedenjka Marica Gregorič Stepančičeva pričela izdajati svojo «Jadranko» in jo iz istega vzroka čez nekaj let ukinila, čeprav ni listu primanjkovalo zvestih bralk. Vse delo naj bi se osredotočilo ok i «Ženskega sveta», ki naj bi predstavljal združeno hotenje in prizadevanje naših naprednih žena. Vodil naj bi jih in usmerjal, obenem pa naj bi bil nekako zrcalo vsestranske razgibanosti našega ženstva. To svojo nalogo je tudi skušal zaradi vse večjega in večjega pritiska na naš narodni obstoj izpolniti čim bolj vestno in odgovorno.

Kadar koli listamo po šestih letnikih «Ženskega sveta», ki so izhajali pri nas v Trstu, se nam odkriva ta slika. Življenje samo je narekovalo kakšne naj bodo smernice tržaškega ženskega glasila, katere strune naj ubira, da se bo po možnosti približalo vsaki naši ženi, vsaki materi. Odtod v njem toliko čustvenega naboja. Ker pa je ta nadih nekako bistvena sestavina tukajšnjega ženskega značaja, je taka ubranost v listu samo pripomogla do njegovega uspeha. Ostal ni le glasilo naših izobraženk, kot je bila «Slovenka», slike številnih razstav, ki so bile po našem podeželju, pričajo, da je postal tudi nekako glasilo kmečkih žena in deklet.

Škoda je le, da je «Ženski svet» že ob samem pričetku začrtal meje naši in svoji duševni poljani, češ da je preprosta kot naša gruda in da živi na njej poleg kmetice in služkinje le srednje izobražena žena. Ni se dovolj ozrl po ženi delavki, ki se je že v onem času pričela kot samostojni činitelj vključevati v družbeni proces. Ta napaka je postala pozneje vse bolj in bolj očita in se nam še danes bridko maščuje. Nešteti so primeri med našimi ženami delavkami, ko lahko govorimo o visoko razviti socialni zavesti in naprotno s to o pomanjkanju narodne, čeprav bi se morali med seboj dopolnjevati. To sedaj ni le na našem ženskem, temveč tudi na našem narodnem organizmu kot celota morda najbritkejša rana. Koliko naše mladine je iz tega nepravilnega vrednoten

Kako moramo negovati krono pri sadnem drevju

Najboljši čas za negovanje sadnega drevja je od jeseni do pomladi - Kako pravzaprav negujemo krone sadnega drevja? - Kako zdravimo rane na drevju?

Oglejmo si nekoliko, kako moramo negovati krono pri sadnem drevju.

Jasno je, da čim skrbneje je bila vzgojena v prvih letih po saditvi, toliko manj dela zahteva pri starejšem sadnem drevju. Prav nepravilno oblikovane krone, na kakršne naletimo pri sadnem drevju v večini naših sadovnjakov, nam dokazujejo, da vse premalo pazimo na vzgojo in nego krone od saditve dalje. Ker nismo sadnega drevja pravilno obrezovali v prvih petih do šestih letih po saditvi, v nadaljnjih pa opuščali izredčevanje, so krone pri večini starejšega pa tudi mlajšega sadnega drevja pregoste. Nujna posledica te napake je, da je sadje kakovostno manj vredno in da takšna drevesa škodljivci in bolezni veliko bolj napadajo. Priznati pa je sicer treba, da se je stanje naših sadovnjakov v zadnjih letih precej izboljšalo.

Toda žal jih je še mnogo zanemarjenih, ki bi se lahko z malo dobre volje bolje negovali. Sadjarji se izgovarjajo, da jim primanjkuje potrebnega časa za čiščenje drevja, drugi da nimajo pripravnega orodja za to, nekateri pa celo trde, da delo ni potrebno, ker ga tudi njihovi predniki niso opravljali in so vseeno imeli dovolj sadja. Izgovor, da primanjkuje časa, je neutemeljen.... Sadno drevje lahko negujemo od jeseni do spomladi. Suhe in polsuhe veje lahko odstranimo tudi poleti, ko so bolj vidne. Na ta način je delo razdeljeno na dovolj dolgo dobo. Navadno sadjarji odlašajo z delom iz dneva v dan, vmes nastopi sneg in mraz, ki se lahko zavleče v pozno pomlad, ko pridejo na vrsto druga neodložljiva dela. Čiščenje sadnega drevja se lahko iz leta v leto zanemarja in tako je v sadovnjakih včasih sadno drevje, ki se ga roka od saditve dalje ni dotaknila. Primerov zanemarjenih sadovnjakov je na žalost še preveč!

Kako pravzaprav negujemo krone? Pri čiščenju krone bomo odstranili (odrezali) vse suhe in polsuhe, močno radkave ali po beli omeli napadene veje. Prav tako je treba odrezati veje, ki jih je polomil sneg ali so se jeseni preломile zaradi teže plodov. Odstraniti je treba vse veje, ki vise preveč navzdol ali pa rastejo preveč navzgor in veje, ki rastejo navpično v krono. Odstraniti je dalje veje, ki se med seboj križajo, rastejo preblizu, vzporedno ali se med seboj celo drgnejo. Skratka: potrebno je iz krone izrediti in odrezati vso nepotrebno navlako, da bo sadno drevje imelo razredčeno, zračno, zdravo in lepo oblikovano krono, da bodo zrak in sončni žarki imeli dostop tudi v nje notranjost. V takšni razredčeni kroni ima vsaka veja svoj prostor, kjer se lahko razvija zdravo listje. Zračne in svetle krone prinašajo kakovosten pridelek. Sadno drevje s takšnimi kronami lahko temeljito škropimo, ker je možno poškropiti vsako najmanjšo vejico.

Če hočemo vsako zanemarjeno drevo očistiti in mu razredčiti krono, je potrebno brez pomislekov odrezati ali odžagati vse suhe, polsuhe, rakave veje, ki so jih napadli škodljivci živalskega izvora. Odstraniti moramo tudi veje, ki so pregoste in vise navzdol.

Pri razredčevanju krone mora sadjar biti previden. Ko odstranjuje zdrave veje, se mora ozirati na starost in življenjsko sposobnost sadnega drevja. Drevesa, ki zaradi starosti ali drugih vzrokov hrometijo, je treba previdno redčiti. Imeti moramo vedno pred očmi da se z odstranjevanjem zmanjšuje prehrambena moč korenin, kar lahko še bolj oslabi že itak slabo življenjsko sposobnost. Pri slabotnem drevju ne smemo delati velikih ran, zlasti ne z žaganjem debelih vej. Redčiti ne smemo tako, da bi to drevesu škodovalo; za celjenje ran porabi sadno drevo mnogo hranilnih snovi. Če pa je drevo že pri slabi življenjski moči, se celjenje ran zavleče.

Tudi pri zdravem sadnem drevju s pregosto krono moramo biti preudarni in obzirni. Če naenkrat odrežeš preveč vej, bodo nastale motnje v prehrani; pojavili se bodo vodeni poganjki ali roparji. Zaradi tega bo umen sadjar odstranjeval pregoste veje postopoma in bo delo razdelil na dve ali tri leta. Prvo leto bo v kroni enakomerno odstranil veje, ki so najbolj vidne, v naslednjem ali naslednjih letih pa še ostale veje, po dve do triletnem razredčevanju pa bo krona pravilna in dovolj zračna.

Pri čiščenju in obrezovanju krone ravnamo takole:

1. Drobnejše, suhe, polsuhe in pregosto stoječe drobne veje in poganjke porežemo s škarjami in rane zagladimo z ostrim sadjarskim nožem.

2. Vse ostale debelejše veje odžagamo z drevesno žagico. Najpripravnejše so žagice z gibljivim listom, ker z njim lahko delamo tudi med gostim vejevjem. Žagica mora biti vedno ostra. Pri čiščenju odžagamo najprej suhe in polsuhe veje, katerih je največ v spodnjem delu krone, nato veje, ki so bolne (rakave, po omeli močno napadene itd.) ali so jih napadli ostali škodljivci (gosenična gnezda). Potem začnemo obrezovati pregoste zdrave veje v kroni. Kakor že omenjeno, je potrebno zlasti pri debelejših zdravih vejah preudariti, ali ne bo drevo trpelo za posledicami.

Seveda moramo tudi pravilno obrezovati, predvsem moramo paziti, da se nam težje veje ne odčesnejo in ne napravijo s tem velikih ran po glavnih vejah na deblu. Vse debelejše, suhe ali zdrave veje najprej odžagamo na štrcelj, t.j. okrog pol metra vstran od debla ali glavne veje. Da se nam veja kljub temu ne zaćesne, jo nažagamo najprej s spodnje strani in šele nato z zgornje. Potem odžagamo štrcelj brez nevarnosti, da se bo veja zaćesnila. Štrcelj odrežemo z zgornje strani tik pri deblu, na zgornji strani pa pustimo eden do dva centimetra širok prstan. Tako odrezana rana se bo najhitreje zacelila.

Če pa po nepotrebnem odčesnemo veje, povzroče stari štrclji, ki nimajo več življenjske moči, prevelike rane, da drevo trohni in da nastanejo votline po vejah in deblih.

Važno je tudi, da pazimo, kako se rane celijo. Obrežemo jih takoj z ostrim sadjarskim nožem. Ni pa dovolj, da rane samo obrežemo; skrbeti moramo, da se bodo zacelile, večje rane pa da bodo ostale zdrave, kajti skozi se v ranah naselijo glivice, ki povzročajo, da les gnije in trohni. Manjših ran ni treba mazati s cepilno smolo, ker se hitreje zacelijo. Srednje velike rane premažemo s cepilno smolo, dočim večje rane z gorkim katranom ali drevesnim karbolinejem. Pri mazanju z gorkim katranom pustimo ob zunanjem robu okrog 1 do 2 cm širok pas, da s katranom ne uničimo gornjega staničja. Sadjarji se navadno — v kolikor sploh celijo rane — zadovoljijo tudi pri večjih ranah s tem, da jih enkrat premažejo s katranom. To pa ni dovolj, zlasti ne pri večjih ranah, pri katerih je celjenje nemogoče. Rane je treba stalno nadzorovati, da ne prične trohneti les. Trohnenje oziroma naselitev glivic preprečimo, če rane ponovno namažemo. Kjer sadno drevje pozimi redno škropijo, se rane razkužijo s škropivi.

Istočasno ko obrezujemo krone, odstranimo z vej tudi mah, lišaje, staro odmrlo skorjo itd. S tem, da odstranimo zavetišča za razne škodljivce, kot na primer cvetodera, katerega drugače praktično ne moremo zatirati, napravimo zelo koristno delo. Vse odpadke, ki jih ostrgamo z vej in debla, prestrežemo in zažgemo. Kdor odpadkov ne prestreže in sežge, je napravil samo polovičarsko delo.

K negi krone spada tudi obrezovanje starih štrcljev, zapiranje votlin v vejah in deblu, odstranitev raznih škodljivcev, goseničnih gnezd, zalubnikov posušenih in izgubanih plodov, ki so zaradi glivične bolezni ostali na vejah.

Sadno drevje čistimo in obrezujemo pri milem vremenu lahko vso zimo. Izrabimo vsak toplejši dan in se ne zanašajmo na pomlad. Pozimi je vedno dovolj toplih dni, ki jih je treba brezpogojno izrabiti, da bo do pomladi sadno drevje res temeljito očiščeno in obrezano!

Mraz zadnje dni precej ovira delo tudi v vinogradih. Na sliki vidimo naše vinogradnike, ki se kljub mrazu odpravljajo v vinograd s koljem na vozičkih.

Noveknjige za kmetovalce

Končno še nekaj besed o zadnjih dveh knjigah založbe «Kmečka knjiga», ki sta izšli v okviru njenih rednih letnih publikacij. (O *Koledarju Kmečke knjige* in *Travništvu* ing. Gvida Fajdige smo že govorili).

Dr. Vital Manohin in *France Slokan* sta napisala neobširno knjigo *Vremenoslovec* priporoča. *Vremenoslovje za kmečke ljudi.* Gotovo nismo ničesar odkrili, če rečemo, da je malokdo tako kot kmet odvisen od vremena. Zato je kmet po izkušnji že kar več ali manj dober «vremenoslovec». Seveda velja to v glavnem le v krajevnih razmerah. Toda danes, ko kmetje vedo, da je možno tudi točo odganjati z umetnimi sredstvi, pa se bo vendar vsak kmetovalec želel tudi boli poučiti o vremenu.

Avtorja sta za svoje delo izbrala prijeten način razgovora med vremenoslovcem in kmetom ali več kmeti. Na poljuden način razlaga vremenoslovec vse vremenske pojave, ki jim navaja vzroke in nastanek. Knjiga, ki je bogato opremljena s slikami, je privlačna, kjerkoli jo odpremo in gotovo ne bo kmetovalca, ki bi mu bilo žal izdatka zanjo.

Končno je «Kmečka knjiga» dodala še knjižico novel *Prežihova Voranca*: po prvi noveli se tudi knjiga imenuje *Ljubezen na odoru*. Poleg te pa so še tri novele: Boj na požiralniku, Jirs in Bavh, Samorastniki. To so tiste znane Prežihove novele, s katerimi nas avtor popelje v svoj domači kraj in na njemu lasten način pokaže tamkažnje kmečko življenje polpretekle dobe. Mogoče bi kaka uvodna beseda o avtorju v zvezi s temi novelami in glede na to, komu je publikacija predvsem namenjena, ne bila v knjigi odveč.

Za zaključek nam ne preostane, kot da publikacije «Kmečke knjige» toplo priporočimo.

«TREPHO»
UL. DELL' EREMO ST. 123
TEL. ST. 47-730

RAZVOJ KONSERVNE INDUSTRIJE V IZOLI

Nagel vzpon proizvodnje v minulem letu in novi obsežni načrti ter investicije za nadaljnji procvit te pomembne gospodarske panoge v jugoslovanski coni Tržaškega ozemlja

Istrska obalna mesteca, povečini stisnjena na polotokih, so si podobna kot jajce jajcu. Starinske hiše in ozke ulice, da se ponekod komaj srečata dva nasproti idoča človeka, so tipične zanje. Le Izola se precej razlikuje od njih, zlasti po visokih tovarniških dimnikih in po tem, da je v njej več novejših hiš. Okolica pa je takšna kot drugod: vrtovi, sadno drevje, njive in obilica vinogradov po brdih.

Izola kjer je koncentrirana skoraj vsa konzervna industrija jugoslovanske cone, je obenem tudi največje industrijsko središče tega področja. Razen konzervnih tovarn je tu še velika opekarna, tovarna igrač, veliko ribiško podjetje in najmočnejša flota v ribiškem pristanišču.

Konzervne tovarne so zgradili v Izoli Italijani, ker so imeli v okolici obilico cenene delovne sile, kar je omogočalo tovarni, da je lahko konkurirala na trgu, čeprav je morala večino surovin, to je rib, uvažati iz oddaljenih krajev, celo iz Spanije. Domače ribištvo pa ni bilo nikoli posebno rentabilno in so bili ribiči znani kot največji revži. Ribištvo sicer tu še zdaj ni na zavidljivi višini, čeprav ni več primerov, da bi bili ribiči prisiljeni vreči v morje sadove trudapolnega lova, kot je bilo nekdaj. Oblast je dala že precej milijonov za gradnje modernejših ribiških ladij, obstajajo pa tudi lepi načrti. Razveseljivo pa se zadnja leta razvija ribja konzervna industrija, ki je bila prva leta po osvoboditvi v precejšnjih težavah. Zlasti je pomemben napredek v zadnjem letu, ko je proizvodnja ribjih konzerv dosegla raven leta 1939, proizvodnja slanih rib in drugih ribjih izdelkov pa se je v primeri z letom 1939 večkrat povečala. V mesecu januarju lani je znašala proizvodnja ribjih konzerv v koprskem okraju 44 ton, naslednje mesece je polagoma naraščala in je v aprilu dosegla skok na 155 ton, potem je zopet nekoliko padla, meseca septembra pa je dosegla višek 232 ton. V oktobru so konzervne tovarne proizvedle 168 ton ribjih konzerv, 125 ton slane ribe ter 21 ton drugih ribjih izdelkov.

Doslej so proizvajale ribje konzervne izdelke tri tovarne: veliki podjetji ex Ampelea in Arrigoni v Izoli ter manjše podjetje Delanglade v Kopru. V bližnji bodočnosti pa bo sama ex Ampelea proizvajala toliko kot doslej vse tri skupaj. Lani so namreč v to podjetje investirali 75 milijonov dinarjev za nabavo nove sodobne opreme. Zaradi tega bo tovarna izboljšala in povečala svojo proizvodnjo ter prihranila okrog 20 odst. pri proizvodnih stroških, s čimer ji bo omogočen dober plasman na domačem in tujih trgih. Ostali dve konzervni tovarni pa bodo sčasoma preuredili za proizvodnjo predelave kmetijskih pridelkov. V ta namen naj bi po osnutku družbenega plana koprskega okraja letos investirali za preureditev tovarne Arrigoni 100 milijonov dinarjev.

Velike investicije pa so predvidene tudi za razvoj ribištva, kjer je narodni dohodek še vedno nizek. Domači strokovnjaki so skupaj s predstavniki ustanove Združenih narodov FAO ugotovili, da je za rešitev problema ribištva potrebno poleg razvoja obalnega lova zlasti razširiti lov na odprto morje. V ta namen nameravajo letos nabaviti 5 ribiških ladij za obalni lov, dve veliki za lov na odprtem morju, ladjo — hladilnico ter hladilni kamion. Po osnutku družbenega plana je za nabavo sredstev predvidenih 112 milijonov dinarjev.

Investicije v prehrambeno industrijo in ribištvo bodo omogočile racionalno izkoriščanje morskega bogastva in kmetijskih pridelkov, ki so že itak na izvozni listi na prvem mestu, vendar je to veljalo le za zgodnje pridelke. Vzporedno z razvojem konzervne industrije se bosta razvijali obala in podeželje.

Kmet in vrtnar v februarju

Na njivi in na polju. Navažamo gnoj in ga tudi raztrosimo, če vreme dopušča, da ga lahko podorjemo. Hlevski gnoj dopolnjujemo po potrebi z umetnimi gnojili. Zelo primeren je ta čas, da preorjemo stare travnike in deteljišča. Če nam primanjkuje sena in krme za živino in nismo že v jeseni sejali primerne mešanice za rano pomladansko zeleno krmo, moramo sedaj nemudoma sejati mešanico grašice in ovsa (približno 100 kg grašice in 80 kg ovsa na vsak ha ali 10.000 kv. metrov). Ta mešanica nudi že konec aprila prav obilno in sočno zeleno krmo. V tem času lahko sejemo že jara žita — pšenico, ječmen in oves — če je le zemlja zato pripravna. Ozimnemu žitu trosi sedaj približno 30 kg solitra ali pa apnenega nitrata na hektar.

Na vrtu. Pognoji in skoplji globoko zemljo, če nisi tega utegnil prej narediti, in jo pripravi za pomladansko setev. Sej na prosto peteršilj, korenček, špinačo, bletvo in vrtne peso ter v zavetno in sončno lego pa solato rezivko, mesečno redkvico in gomoljasto zeleno. Dokončati moraš v tem času sajenje česna in čebulčka. Skrajen čas je, da seješ v toplo gredo ali pod steklo rano vrtnino za poznejše presajanje na prosto kakor: pomladansko glavnato solato, kolerabice in rano zelje, rane paradižnike in jajčevec (melancane). Semenice dvoletnice, ki si jih prezimil v shrambi ali kleti, moraš presaditi na prosto v zavetno in sončno lego. To delo je najbolje opraviti ob južnem vremenu, ko je tudi v zraku dovolj vlage.

V vinogradu. V tem času imamo pri trtah polne roke dela. Obrezovati moramo pridno trte, in sicer najprej stare. Mlade trte je bolje obrezovati šele marca, ko so že v soku. Pri količenju trt moramo paziti, da bo kol na severni strani trte, kar velja tudi za sadna drevesa, da kol ne dela deblu sence. Obrezovanje in vezanje trt v vrstah ali kordonih uredimo po možnosti po sistemu «Sylvoz», ki se je izkazal za najbolj donosnega.

Zemlja za nove nasade trt mora biti v tem času pripravljena, da pričnemo takoj s sajenjem mladih trt, kakor hitro je zemlja za to delo dovolj šibka in ni več zmrznjena ali blatna. Kadar sadiš cepljenke, pazi, da pride mesto cepitve trte kakih 10 cm iznad površine zemljišča, ker ti sicer požene korenike tudi zgornji, žlahtni del trte, ki ni dovolj odporen proti trtni uši ali filokseri.

Svet okno v kmetijskih novosti

ZA BOJ PROTI BOMBAŽEVEMU MOLJU

Bombaževe nasade v Texasu resno ogroža bombažev molj. Zdaj so na pobudo poljdelskega ministrstva izpustili na področju 250.000 insektov, ki so smrtni sovražniki molja, in upajo tako uničiti to kugo. Molj, ki ogroža pridelek bombaža pred trganjem, se je razširil po Texasu, Oklahomi, Arizoni, Novi Mehiki in Louisiani; vse te dežele so postavili pod karanteno, da preprečijo nadaljnje širjenje molja. Insekti, ki jih uporabljajo za bolj proti molju, so osam podobne žuželke, ki ležejo svoja jajčeca v molje; žuželke, ki se iz jajčec izležejo, požrejo nato molje. Če se bodo žuželke obnesle v Texasu, jih bodo raztrosili tudi po drugih ogroženih področjih.

AMERIŠKA LETINA

Celotna ameriška letošnja letina je nekaj boljša kot so prvotno cenili, in je tretja največja v ameriški zgodovini; zaostaja le za pridelki let 1948 in 1952. Letos so pridelali 3.180.000.000 bušljev koruze in 16,100.000 bal bombaža (bala je okoli 230 kg). Stanje zimskih posevkov je boljše kot v prejšnjem letu. Nekoliko slabše kaže za seno in drugo krmo, ki so sicer primerni, vendar pod povprečjem.

Poljedelsko ministrstvo napoveduje nove podpore za povečanje izvoza ameriške pšenice. Poleg pšenice, ki jo izvažajo po mednarodnem žitnem sporazumu, bo ministrstvo prodalo v tujino tudi precej pšenice iz vladnih zalog in to v dežele, kjer primanjkuje krušnih žitaric, ki pa niso članice mednarodnega žitnega dogovora.

PORAST SVETOVNE PRODUKCIJE RIŽA

Poljedelsko ministrstvo ZDA je zbralo podatke, ki kažejo, da bo svetovni pridelek riža v letu 1953—54 nekoliko večji kot je bil v letu 1952—53. Površina rižnih polj se je v raznih področjih povečala in v večini dežel teh področij je bila lanska žetev riža večja kot prej. Pridelek riža v letu 1953-54 cenijo na 359 milijard funtov, med tem ko je bil letni pridelek v predvojni dobi 1930—40 357 milijard funtov.

Pridelek riža se je povečal zlasti v Združenih državah, na Kubi, v Italiji in Španiji. Večji pridelek pričakujejo tudi v Burmi, Indiji, Indokini, Malaji, Filipinih, Pakistanu in Siamu, medtem ko je pa neugodno vreme povzročilo na Japonskem zelo slabo letino. Povečano produkcijo pričakujejo tudi iz Južne Amerike, kjer se je povečala z rižem posejana površina.

NOVA VRSTA SLADKE KORUZE

V kakih 3 letih bo na razpolago nova vrsta sladke koruze za prehrano človeštva. Ta koruza je štirikrat tako sladka kot sedaj znane vrste in trajnejšega okusa, vzgojil jo je John Laugham, profesor botanike na ilinoiški univerzi. Izredno sladkobo koni rastlinski proces spreminjanja sladkorja v škrob. Zrna nove koruze so debelejša kot pri sedanjih vrstah, sicer se pa po svoji obliki od njih ne razlikujejo. Laugham izjavlja, da bo treba sedanje vrste križati in vzgajati z novo vrsto in da bo potrebno 3 do 6 let, preden bo novo seme na

PRED NOVIM REKORDNIM PRIDELKOM SLADKORJA

Za leto 1953-54 napovedujejo rekorden pridelek sladkorja na svetu. Po sedanjih znakih bodo pridelali 35,380.000 ton sladkorja, to je 8% več kot leta 1952-53 (32,750.000) in za 584.000 ton več kot v dosedanjem rekordnem letu 1951-52. Letošnji svetovni pridelek bo za 37% večji kot je bil povprečni pridelek predvojnih let 1935-39.

Ekskluzivno zastopstvo znamke

„ZOPPAS"

za gornjo okolico vseh vrst kuhalnikov in štedilnikov na plin, tekoči plin, elektriko, les in premog za dom in gostilne.

Izvršuje se popravilo in prodaja vsakovrstnih radijskih aparatov najboljših znamk: TELEFUNKEN, MINERVA, SIEMENS, PHONOLA, MARELLI, UNDA.

Zastopstvo „LIQUIGASA"

Kompletne inštalacije na tri plamene znamke «EQUATOR» lir 8.500.-
povračljiva vsota „ 750.-
realna cena lir 7.750.-

LIQUIGAS

Nabavite si ga v Bazovici, Padričah, Trebčah, na Konkonelu in v Velikem Repnu.

Prodaja vsakovrstnega električnega materiala, sprejemajo se naročila za električne inštalacije.

CENE UGODNE IN NA OBROKE

Tvrdka M. SOSIČ-SOSSI
OPČINE - Trg Monte Re 4 - Tel. 21-155 in 21 154

KRZNARSTVO MERMOGLIA
TRST, Ul. Coroneo 3.
Tel. 38-18
Olajšave pri plačilu

AVTOPODJETJE
STAR

Tovorni prevozi ◆ Tel. št. 5608 ◆ Osebni avtobusni prevozi
AVTOGARAŽA z MEHANIČNO DELAVNICO
TRST - Ulica Moreri 7 - ROJAN

MOTOM 48 CCM

Čudoviti motorček, ki vas pelje povsod. Prodaja na obroke do 18 mesecev. Pritikline in nadomestni deli za vse motorje, hitra popravila
Zastopstvo „Gilera"
MOSCHION & FRISORI
TRST, Ul. Valdirivo 36
tel. 23-475

KAROSERIJA
BEMBIČ izvršuje vsa popravila avtomobilov in predeluje karoserije
Trst, Ul. Cologna 48 - tel. 52-32

GEOMETER
izdeluje načrte za hiše in vile, zemljeknjižne in katastrske mape (tavolare) ter meri in preverja zemljišča. — Urnik pisarne od 17. do 19. ure. Brezplačne informacije in tehnični nasveti.
TRST - UL. CORONEO ST. 1/III - TEL. 5960.

Ivan Ribarič
Uvoz — Izvoz
Zaloga oglja, premoga in drv za kurjavo
NA DROBNO — NA DEBELO
Vseh vrst trdega in mehkega rezanega lesa, furnirja, vezanih plošč itd.
Prevzamemo prevoze vsakovrstnega blaga z lastnimi prevoznimi sredstvi
Urad: TRST Ul. Crispi št. 14 — Tel. 93-562
Skladišče: Ul. delle Milizie 14 — Tel. 96-510
Telefonska stev. stanovanja 95-918

ČEVLJE dobre in poceni
dobite za velike in male v trgovini
Josip Trevisani
TRST, Ulica Vasari 10 - tel. 69661

GLAS NAŠIH VASI

Škoda zaradi vojaških vaj okrog Prečnika

Angloameriška vojska ima tod vaje in nam povzroča škodo kot prej. Celotne škode na naših zemljiščih so nam le delno poravnali. Koliko škode pa niso gospodarji prijavili. To velja tudi za ostale vasi. Upali smo, da bo teh vojaških obiskov konec, a smo se motili. Poškodovanje pašnikov, senožeti, zidovja in drevja se nadaljuje. Slišimo, da se zadevna odškodnina ne bo več nakazovala. Želimo vedeti, če je ta vest resnična, a upamo, da nas ZVU ne bo pahnila v popolno brezpravno stanje. Saj nam je STO naprtil še dovolj krivic.

Življenje in delo v Velikem Repnu

Iz naše vasi ni menda bilo nobene vesti, čeprav nismo tako odtrgani od sveta in je tudi pri nas vedno kaj novega. Tudi pri nas se moderniziramo, čeprav mogoče ne v vsem tako kot bi bilo treba. Pred vsem težimo za izboljšanjem stanovanjskih prilik. Seveda se to vrši v bolj skromnem merilu, ker so takšni tudi naši dohodki. Vas ima kmečko-delavski značaj. Naše žene pridno mlekarijo, danes mnogo laže kot nekoč, ker imamo ugodno avtobusno zvezo s Trstom. Od 180 glav govedа je le 20 volov. Naša reja govedа ni sicer zanemarjena, v[illegible]r ni tako napredna, da bi nam mogla dati večji donos. Morali bi izboljšati senožeti, hleve, travne vrste itd.

Moški so zaposleni v kamnolomih. Vaščani se bavijo s kamnoseštvom že nad 150 let. Najstarejši kamnolom je v Petrovš'ci (med našo vasjo in Malim Repnom), ki se ga vidi od vseh strani. Ima trd marmor, ki mu rečemo glažovec ali mušec (ker je po barvi podoben muhi). Če ni bilo tukaj dovolj dela, so kamnoseki napravljali v svojih kamnolomih škaline, madjone ipd. za Trst. Danes dela v naših kamnolomih 40 ljudi, a pravih kamnosekov le 30. Brezposelnosti še ni. Med vaščani ni razprtij in političnе nestrpnosti. Svetokriška «udarna brigada» je poskušala, da bi našo mladino s silo in batinami učila pameti, a je že s prvim poskusom žalostno pogorela. Sicer pa nismo tako zamračeni, da bi ne vedeli odkod prihaja svetloba in odkod tema in z njo naša narodna, gospodarska, kulturna smrt. Vedno bolj čutimo, kako smo potrebni koristnega nauka, izobrazbe, kulture. Mnogi vaščani radi čitajo in cenijo dobre knjige. Znano je tudi, da imamo mladinski pevski zbor s 34 pevci pod vodstvom požrtvovalnega M. Guština. Prepričani smo, da bomo na naše pevce in pevke vedno bolj ponosni, ker bodo z vztrajnostjo premagali težkoče, ki so pri novih mladih zborih neizogibne.

SELAD zapostavlja domačine v Vižovljah

Ezuli in «regnicoli» imajo povsod prednost, to je splošno znano, in zanje ne veljajo predpisi, ki jih vsi tako dosledno izvajajo nasproti nam. Tudi pri SELAD, torej pri ustanovi, ki ima nalogo skrbeti za brezposelne, smo menda zadnji med zadnjimi. Zato so brezposelni iz naše in ostalih vasi spodnjega dela naše občine protestirali pri uradu za delu v Trstu, kjer so jim obljubili, da jih bodo sprejeli na delo pri gradnji nove ceste (Italstrada).

Moramo tudi mi javno povedati, da nismo zadovoljni s skrbjo, ki nam jo posveča občina. Od tolikih sto milijonov, ki jih je občina vložila v javna dela, bi bili morali tudi mi dobiti nekaj več. Vse kaže, da se naša občinska uprava ne more preveč ponašati s tistimi svojstvi, ki so prvi pogoj za pravilno izvajanje nalog: manjkajo ji zanimanje za potrebe in njihov značaj, objektivnost, razgledanost, nepristranost itd. Mi smo v turističnem območju, a ne uživamo od strani občine tistega razumevanja, ki bi bilo ne le v našem, ampak v splošnem interesu.

Tako ostre zime kot je letošnja, se nismo nadejali. Tod nismo vajeni toliko stopinj (—6, 8, 10) pod ničlo in nismo za to preskrbljeni niti z obleko, niti s stanovanjem. Se najbolj pa nas spravlja v zadrego kurjava.

Kaj so Cerovlje za županstvo španska vas?

Lanskoletni naliv je, kot znano, povzročil največjo škodo visečim zemljiščem in potem. Tudi naše vaške in druge poti je močno poškodoval in nanesel ponekod kamione grušča. Najbolj pa smo prizadeti na poti proti Kohišču (na Grmadi), ki nam najbolj služi. To je naši občini znano in nujno potrebo po popravi je pred nekaj tedni osebno obrazložil našemu županu neki domačin. Župan mu je obljubil, da se bo za to zavzel. A obljuba je šla v vilice in naše poti pričajo, da smo za občino španska vas in smo med poslednjimi, ki se jim zmelje kakšna drobtina. Kako zelo se zanemarjajo naše potrebe, pove tudi ta-le primer: Lani so pripeljali v vas štiri kamione gramoza; gramoz se je porazgubil ne da bi se bil porabil za popravo poti. Dalje: voda, ki ob večjem dežju priteče od ene in druge strani na pot pred našo gostilno, teče vanjo, ker so vhodna vrata v isti višini s potjo. Svetovalec Vizintin, ki vodi javna dela, je tudi pozabil na svojo večkratno obljubo za to popravo.

Vaščani so upravičeno ogorčeni in izražajo pretnje, ki niso v skladu z našimi skupnimi interesi.

Obnavljanje ceste med Trnovico in Samotorco

Za našo vasjo so v bližini samotorskega kamnoloma odkrili na našem zemljišču sklad stalaktita, ki je nekak podaljšek samotorskega kamnoloma. Pravijo, da so tukaj velika ležišča cenjenega kamna. Kamnoseški delavci upajo, da so te zaloge čimbolj bogate in da bi čimprej pričeli z delom.

SELAD nam popravlja pot iz vasi proti Samatorci, kar je res skrajno potrebno. Pot bo široka 4 m in bo zadoščala naši potrebi. Stroški bodo znašali 3 milijone. V borov gozd trnovskih in praprotskih jusarjev bo tudi vodila nova vozna pot na jugozahodni strani. Tudi ta je zelo potrebna. Sredstva so jusarji dobili iz izkupička prodanih borovcev.

Naša vas ima zelo pripravno zemljo in lego za trto in je že od nekdaj znana po odličnem teranu. Tega pa je vedno manj, ker se vinogradi ne obnavljajo. Seveda je to danes zvezano z velikimi izdatki, ker je malo domače delovne sile, tuja pa je draga, a državne pomoči ni. Te ovire pa bi ne bile nepremostljive, če bi bilo več smisla in razumevanja za gospodarske račune in za vlaganje pridobljenih sredstev v donosne namene.

Sneg odstranjujejo

Sneg je siromakov gnoj, pravi slovenski pregovor. Prav pa je prišel tudi tistim brezposelnim delavcem, ki so bili najeti za odstranjevanje snega, ki je zapadel v minulih dneh na tržaških ulicah.

TRST, nedelja 31. januarja 1954

VREME Vremenska napoved za danes: Bolj vetrovno in mrzlo. — Včeraj je v Trstu dosegla najvišja temperatura 0 stopinj; najnižja pa —3.4 stopinje.

PRIMORSKI DNEVNIK

RADIO Opozarjamo vas na sledeče oddaje: **Jug. cona Trsta:** 17.00: Narodne pesmi in plesi. — **Trst II.:** 15.30: Koncer zbora «Valentin Vodnik» iz Doline. — **Trst I.:** 17.30: Simfonični koncert dirigira Ennio Perrino. — **Slovenija:** 19.00 - 23.00: R. Wagner: Mojstri pevci, opera v treh dejanjih.

DNEVNIK SLOVENCEV V ITALIJI

Z VČERAJŠNJE SEJE OBČINSKEGA SVETA V GORICI

Nastop slovenskih svetovalcev za enakopravnost in pravice našega šolstva

Na slovenske šole slovenske napise - Mrzle učilnice - Tov. Pavlin poudaril potrebo po otvoritvi otroškega vrtca pri pevmskem mostu - Slaba zdravstvena služba na srednjih šolah

Včerajšnja seja goriškega občinskega sveta se je pričela s čitanjem predloga kominformista Battija o progresivnem davku na živino. Po njegovem predlogu naj bi razrešili davka kmete z eno ali dvema glavama živine, medtem ko bi bilo treba močneje obdavčiti tiste, ki imajo več glav živine. Nekatere občine so se držale tega principa.

Oporekal je svetovalec Verbi, češ da so v drugih krajih davki na živino veliko večji in da zaradi tega davka kmetije ne bodo tako hudo prizadete. Svetovalec Furlan od KD je rekel, da se strinja s predlogom Battija in Verbija. Po njegovem mnenju bi bilo treba napraviti seznam revnejših družin, ki ne morejo toliko plačati. Župan je odgovoril, da je to edini davek, ki je dal občini najmanj težav. Sedaj bi morali pregledati samo kakšen posamezni primer.

Ker predlog Battija ni naletel na razumevanje, je predlagal naj bi se, čeprav iz svetovalcev večine, sestavila komisija, ki bi proučevala davek na živino. Toda župan je ponovno predlagal, da bo občina skušala zmanjšati davek posameznim kmetom.

V zvezi z izročitvijo didaktičnega materiala šolam se je oglasil svetovalec tov. Pavlin, ki je ugotovil, da so slovenskim šolam poslali premalo učil. Dodal je, da je zelo žalostno, vendar morajo slovenski šolski otroci pisati v šolah v rokavicah, ker je v učilnicah mraz.

Odbornik Di Gianantonio je pojasnil, da niso še razdelili vseh učil, ker slovenske šole niso še poslale seznamov. Glede mrzlih učilnic pa je rekel, da so temu krive stare peči, ki ne izkoriščajo vseh kalorij. V ostalem pa naj šolski ravnatelji, če je mraz, telefonirajo županstvu.

Svetovalec Birsa je zahteval, da bi se zaradi demokratičnih načel, ki so v italijanski ustavi, in še posebej v členu 6, v katerem je rečeno, da «republika ščiti jezikovne manjšine», namestili tudi na pročeljih slovenskih šol v Gorici slovenski napisi. Te napise je v različnih jezikih opaziti tudi v Rimu, čeprav tam ni nobenih narodnih manjšin. Zaradi tega, če bodo na šolah slovenski napisi, se ne bo nihče užalil. To je vprašanje časti.

Župan je obljubil, da bodo zahtevi ugodili, toda ne more obljubiti, da bodo napisi dvojezični. Predlog bo poslal šolskemu skrbništvu. Samo skrbništvo lahko odloči, kakšen bo napis. Župan je med drugim tudi dejal, da bi se okoli tega vprašanja razvila predolga diskusija.

Svetovalec tov. Pavlin je dejal, da bi lahko po vzgledu slovenskih okoliških vasi, kjer so že slovenski napisi, take napise namestili tudi na goriških slovenskih šolah.

Kritizirala se je tudi zdravstvena služba na srednjih šolah, kjer je zelo veliko dijakov bolnih še zaradi posledic zadnje vojne. Obžalovali so tudi, da državna oblast še ni sprejela potrebnih ukrepov, da bi se zajamčil redni pregled srednješolskih dijakov.

V Gorici je 3.721 dijakov, katerih en sam zdravnik, ki za 30.000 lir mesečno pregleduje otroke samo dve uri dnevno, ne more pregledati. Misliti bi bilo treba na redno in obvezno pregledovanje dijakov.

Pri postavki o otroških vrtcih je tov Pavlin ponovno načel staro neizpolnjeno željo po otvoritvi otroškega vrtca pri pevmskem mostu, ker pevmski in goriški otroci ne morejo hoditi v edini otroški vrtec v Ul. Croce.

Odbornik Di Gianantonio je dejal, da je ustanova ONAIR poslala občini pismo, da bi morala zapreti otroški vrtec na Oslavju, če bi otvorili vrtec pri pevmskem mostu, ker da bi bilo za dva vrtca premalo otrok. Seveda pa bi otroški vrtec pri pevmskem mostu ne bil samo za pevmske otroke, ampak tudi za goriške otroke, ki stanujejo v severnem goriškem predmestju.

Predavanje o astronomiji

V sredo 3. februarja ob 20. uri bo v prostorih Ljudske čitalnice v Ul. Ascoli 1/I, zanimivo predavanje z naslovom «Po večernem nebu v vsemirje». Predaval bo priznan strokovnjak in vabimo vse, ki jih zanimajo tajnosti vsemirja, da se predavanja udeležijo.

Danes sestanek najemnikov „Tre Venezie"

Danes ob 11. bo v prostorih gostilne «Pri Karliču» sestanek najemnikov, ki so v sporu z ustanovo Tre Venezie. Ker se bodo na sestanku pomenili, kaj naj ukrenejo v zvezi s krivično razsodbo goriškega sodišča v korist ustanove, priporočamo vsem prizadetim, da se sestanka gotovo udeležijo.

Izlet ZSM v Trbiž

ZSM v Gorici sporoča, da organizira v nedeljo 7. februarja enodnevni smučarski izlet v Trbiž. Prevoz bo stal 700 lir. Odhod iz Gorice (skozi Standrež) ob 6. uri; povratek zvečer. Kdor se namerava udeležiti lepega zimskega izleta in preživeti en dan v prirodi, naj pohiti s prijavo. Prijave se sprejemajo do 3. februarja, v Gorici na sedežu ZSPD v Ulici Ascoli 1 - tel. 24-95; v Standrežu pa pri družini Franca Lupina.

Didaktične vaje

Šolsko skrbništvo v Gorici sporoča, da je rok za vložitev prošenj za sprejem k didaktičnim vajam za tiste, ki bodo kot privatisti polagali izpite za učiteljsko maturo v letošnjem šolskem letu, podaljšan do 28. februarja t. l.

OB MESEČNEM POROČILU TRGOVINSKE ZBORNICE

Oživljenje lokalne trgovine z Jugoslavijo

Pogoji za njen nadaljnji razvoj - Da ne bo odvisna od trenutnega političnega kurza

Te dni je izšel mesečnik Trgovinske zbornice za december, v katerem je med drugim poročilo o delovanju v okviru videmskega sporazuma v zadnjem mesecu lanskega leta. Po teh podatkih je bilo goriškim in videmskim trgovcem izdanih 21 izvoznih dovoljenj za 46.203.658 lir, medtem ko je bilo v istem času izdanih 10 uvoznih dovoljenj za 15.150.884 lir.

Izvozili so južno sadje, avtomobilske nadomestne dele, nadomestne dele za traktorje, motocikle in kolesa, hidravlični in električni material, predmete široke potrošnje itd. Uvozili pa so drva, gradbeni les, folklorne izdelke iz lesa, božična drevesa, zdravilna zelišča, zelenjavo, sadje in raznovrstno meso.

Stanje avtonomnega kompenzacijskega računa ob koncu meseca decembra je sledeče: prejeta vplačila 946.404.965 lir, izvršena plačila 835.869.542, saldo 10.845.054 lir.

Oživljenje lokalne trgovine v mesecu decembru gre prav gotovo na račun dejstva, da je prenehala napetost med obema sosednima državama, ki je privedla vodilne italijanske kroge do omejevanja splošnega trgovanja z Jugoslavijo, kakor tudi do zmanjšanja trgovanja v okviru videmskega sporazuma.

Italijanski politični krogi so zaradi spora z Jugoslavijo takoj začeli podvzemati gospodarske sankcije proti tej državi in prepovedali izvoz številnih naročenih in plačanih strojev in raznih predmetov. Prišlo je do prave gospodarske blokade, kakršna se je v veliko večjem obsegu izvajala proti Jugoslaviji po letu 1948 na Vzhodu. Namen takih ukrepov je bil predvsem v tem, da bi v Italiji podprli svojo politično akcijo okoli Trsta z vsestranskim pritiskom na Jugoslavijo.

Seveda pa italijanski gospodarsko - politični odločujoči ljudje niso imeli pomislekov, ko je bilo treba izvažati v države sovjetskega Vzhoda, kot na primer v Češkoslovaško, važen strateški material v času korejske vojne. Njim je bilo vedno na tem, da bi kakorkoli oslabili Jugoslavijo, da bi si lahko razširili svoje interesno področje, če že ne kar ozemlje svoje republike.

Popolnoma naravno je potem, da jugoslovanska trgovska podjetja ne morejo videti v podjetjih, ki so pod oblastjo take države, kakršna je Italija, solidnih podjetji, ki bi svoje obveze mogla izvršiti v določenem roku. Prav zaradi tega so na primer pred dnevi na seji v Ljubljani, ko so govorili o nakupu novih trolejbusov in avtobusov za mestni promet izključili italijanske prodajalce, ker ne bi hoteli, da bi se ponovno znašli v škripcih, kot so se znašla nekatera podjetja.

Želeti je, da bo v prihodnje italijanska trgovina z Jugoslavijo stabilnejša in da se ne bo ravnala po trenutnem političnem kurzu. To bi bilo samo v njeno korist.

Podpore ECA v februarju

Občinsko podporno društvo v Gorici sporoča svojim oskrbovancem, da bo podeljevanje navadnih podpor za mesec februar po sledečem abecednem redu, ki bo na vpogled tudi na sedežu društva v Ul. Balamonti št. 22.

Torek 2. februarja črke: A, B, C; sreda 3. februarja: D, E, F, G, četrtek 4. februarja: H, I, K, L; petek 5. februarja: M, N, O; sobota 6. februarja: P, Q, R; ponedeljek 8. februarja: S, T; torek 9. februarja: U, V, Z.

Kakor vedno se morajo prizadeti javiti na sedežu dan prej ter prinesti s seboj potrdilo o brezposelnosti. Po 9. februarju se prošnje ne bodo več sprejemale.

Nesrečen padec

Rešilni avto Zelenega križa je včeraj zjutraj ob 8. uri odpeljal v bolnico Brigata Pavia 64-letno Olgo Ballaben iz Ul. Seminario 62, ki se je pri padcu ranila v glavo. V bolnici so tudi ugotovili znake pretresa možganov. Ozdravela bo v nekaj dneh.

Obnovite zapadle osebne izkaznice

Ker so osebne izkaznice veljavne le za dobo treh let, poziva goriško županstvo vse tiste, ki imajo zapadle osebne izkaznice, da jih čimprej obnovijo. Zapadle izkaznice so neveljavne.

ROJSTVA, SMRTI IN POROKE

V goriški mestni občini je bilo od dne 24. do 30. januarja 6 rojstev, 8 primerov smrti, 6 oklicev in 3 poroke.

Rojstva: Flavio Ungaro, Marcovinicio Piatti, Daniza Ziani, Roberto De Rosa, Ugo Peri, Mariagrazia Massi.

Smrti: 67-letni Ernesto Bozzuffi, 63-letni odvetnik dr. Giuseppe Albizzi, 67-letna gospodinja Elisa Calligaris vd. Suppani, 66-letna gospodinja Elisabetta Cosulich por. de Gironcoli, 70-letna gospodinja Marija Plesnitzer por. Ferfoglia, 63-letna gospodinja Valerija Covacich por. Mariani, 23-letna gospodinja Ivana Bernik, 77-letni mizar Francesco Demarchi.

Oklici: mehanik Frane Cernetic in gospodinja Milena Devetak; uradnik Silvano Quarantotto in gospodinja Jožefa Clarich; Bruno Sdrigotti in gospodinja Lia Debeniak; šofer Vittorio Miani in trgovska pomočnica Lina Vadi; delavec Lorenzo Pillinini in trgovska pomočnica Ervina Nemez; delavec Luigi Peteani in gospodinja Maria Zoppolato.

Poroke: policijski stražnik Ezio Zanco in gospodinja Italia Tapparo; učitelj Luigi Pillin in učiteljica Giuliana Montanari; mizar Eugenio Zulian in gospodinja Concettina Spasaro.

DEŽURNA LEKARNA:

Danes posluje ves dan in ponoči lekarna Cristofoletti, Travnik 14 - tel. 29-72; od 8. do 12.30 pa je dežurna lekarna Urbani-Albanese, Ul. Rossini 1 - tel. 24-43.

KINO

CORSO, 14.30: «Prepovedane ženske», L. Darnel, L. Padovani, V. Cortese.
VERDI, 14.30: «Princ iz Skotske», barvni film, E. Flynn.
CENTRALE, 14.30: «Pajac», R. Skelton in J. Greer.
VITTORIA, 14.30: «Ob zori», C. Gable.
MODERNO, 14.30: «Svet v mojih rokah», G Peck in A. Blyth.

ŠPORTNI DNEVNIK

EVROPSKO PRVENSTVO V UMETNEM DRSANJU

Nemka Gundi Busch vodi po izvedbi obveznih likov

BOZEN, 30. — Danes zjutraj se je nadaljevalo tekmovanje za evropsko prvenstvo v umetnem drsanju z nastopom drsalk, ki so morale napraviti šest obveznih likov. Tekmovalo je 22 drsalk. Zmagala je Nemka Gundi Busch, za njo pa se je plasirala s precejšnjo razliko v točkah Angležinja Batchelor, kot se je pričakovalo. Po prvem delu tekmovanja (obvezni liki) so se ženske plasirale:

1. Gundi Busch (Zap. Nemč.) 754 točk; 2. Batchelor (Angl.) 709; 3. Sudgen (Angl.) 684; 4. Schilhan (Avstr.) 673.2; 5. Wendl (Avstr) 658.9; 6. Cowley (Angl.) 652.7; 7. Heigel (Avstr.) 645.3; 8. Tumova (ČSR) 644.4; 9. Stoppelmann (Holand.) 643.8; 10. Pettinger (Zap. Nemč) 635.6; 11. Walter (Avstr.) 624.6; 12. Lerchova (ČSR) 621.8; 13. Rucker (Zap. Nemč.) 608; 14. Negro (It.) 613; 15. Maas (Holand.) 599.8.

Med moškimi si je osvojil evropsko prvenstvo v umetnem drsanju Italijan Carlo Fassi. Drugi je Francoz Alain Giletti.

Rezultati: 1. Fassi (It.) 182.52 točk; 2. Giletti (Franc.) 179.95; 3. Divin (ČSR) 172.98; 4. Booker (Angl.) 173.62; 5. Calmat (Franc.) 163.82; 6. Felsinger (Avstr.) 161.64; 7. Fikar (ČSR) 155.38; 8. Stroehr (Avstr.) 149.21; 9. Pache (Švica) 147.64; 10 Muelier (Švica) 143.91.

Andersen vodi v Davosu

DAVOS, 30. — Danes se je pričelo tekmovanje za švicarsko mednarodno prvenstvo v hitrostnem drsanju. Tekmovalci so razdeljeni v dve skupini. V prvi skupini so Norvežani, Svedi, Finci, Holandci, Avstrijci in Angleži; v drugi pa Švicarji, Francozi, Nemci, Belgijci in Italijani. Danes sta bila na sporedu teka na 500 in 3000 m. Rezultati:

500 m: 1. Elvenes (Norv.) 42"3; 2. Maarse (Holand.) 43"6; 3. Johansen (Norv.) 43"7. — **3000 m:** 1. Haugli (Norv.) 4'49"; 2. Andersen (Norv.) 4'49"6; 3. Aas (Norv.) 4'53". Po prvih dveh tekih vodi Andersen z 92.567 točke; slede mu Aas, Haugli, Elvenes. Zaradi močnega vetra ni moglo priti do kakih senzacionalnih rezultatov, vendar pa je Andersen pokazal, da je zopet v dobri formi.

Švedska-Finska 7:2

HELSINKI, 30. — Druga hokejska tekma na turnirju ob 25-letnici Finske hokejske zveze je bila danes med Švedsko in Finsko. Svedi, ki so danes igrali dvajseto tekmo s Finci, so zmagali s 7:2 (2:1, 3:1, 2:0). Gledalcev je bilo 4000, temperatura 18 stopinj pod ničlo.

* * *

GARMISCH - PARTENKIRCHEN, 30. — Hokejsko moštvo Bolzano je danes premagalo S. C. Riessersee z 9:5 (4:1, 3:4, 2:0). V bozenskem moštvu so bili trije Kanadčani.

Hauser nemški prvak v klasični kombinaciji

OBERAUFDORF, 30. — Heinz Hauser je postal nemški prvak v klasični kombinaciji. Včeraj je ta 33-letni policaj dosegel na 15 km 9. mesto danes pa je zmagal v skokih. Hanni Gehring pa si je osvojila žensko prvenstvo v teku na 10 km; za njo sta Else Amann in Gisela Dubac.

* * *

CHAMONIX, 30. — Današnji rezultati tekmovanja za veliko smučarsko nagrado Chamonixa: slalom moški: 1. Mathis (Franc.) 104"; 2. Perret (Fr.) 104"6; 3. Couttet (Fr.) 105"1; slalom ženske: 1. Agnel 105"9; 2 Erny 107"4; 3. Thiollere 107"5. Agnel je zmagala v kombinaciji.

V splošni oceni po smuku in slalomu je na prvem mestu Perret, ki mu slede Couttet, Senger, Bozon, Duvillard, Ruedi, Obereigner itd. Perret si je tako osvojil nagrado.

Rose in Hartwig finalista za avstralsko prvenstvo

SYDNEY, 30. — V tekmovanju za avstralsko teniško prvenstvo je Mervyn Rose v polfinalu premagal dosedanjega prvaka Kena Rosewalla s 6:2, 6:3, 3:6, 1:6, 7:5. Dvoboj je trajal dve uri. Drugi finalist pa je Rex Hartwig, ki je v zelo napeti igri eliminiral Bromwicha z 8:6, 6:4, 9:7. Mlada Emerson in Anderson pa sta postala juniorska prvaka v dvoje, ko sta premagala svoja dva evropska nasprotnika Angleža Knighta in Francoza Grindo s 13:11, 6:2.

Moštvo Jesenic hokejski prvak Slovenije

Tekmovanje za hokejsko prvenstvo Slovenije sicer še ni popolnoma zaključeno, vendar je gotovo, da so si prvo mesto priborile Jesenice. Letos so bili pogoji za trening znatno boljši kot druge sezone, vendar je največ napredovalo prav moštvo Jesenic. Tudi Ljubljana prednjači pred ostalimi moštvi, uveljavlja pa se že tudi celjski Kladivar. Nastopajo še Papirničar iz Vevč, Partizan iz Brežic in Železničar iz Maribora, ki pa igrajo doslej še precej podrejeno vlogo; zlasti zadnji je doslej izgubil vseh pet tekem.

Dr. HLAVATY
zobozdravnik
ORDINIRA
na OPCINAH
Narodna ulica št 124

«UNION»
Svetovno znana zavarovalnica od leta 1828 je v TRSTU, UL. VALDIRIVO 14 tel. 27512 - 5939.
Prokurator RAVNIK

AUTOMOBILE ODDAJA V NAJEM
za prevoz potnikov na STO in v inozemstvo
FRANC LIPOVEC
TRST - UL. TIMEUS ŠT. 4
Tel. 90296 - urad
Tel. 33113 - dom
CENE UGODNE

Mizarji podjetniki kmetovalci!
Deske smrekove, macesnove in trdih lesov in trame nudi najugodneje
CALEA TRST viale Sonnino 24 tel. 90441

Krojaški salon
M. MOZETIČ
TRG GARIBALDI 11
tel. 90 280
za dame in gospode
Najmodernejša izdelava tajerjev plaščev — velika izbira dobrega in modernega blaga najfinejših tovarn — plačilne olajšave.

Eno nalivno pero v dar
STARŠI! ŠOLARJI!
Kdor si nabavi vse šolske potrebščine v
PAPIRNICI - TISKARNI
U. BERNARDI - Ul. Mazzini, 44
TEL. 93-667

dobi v dar eno dobro nalivno pero
VSE ZA ŠOLO PO ZMERNIH CENAH
NALIVNO PERO BERNUM JE NAJBOLJŠE OD VSEH DOSEDANJIH SAMO ZA 1.000.- LIR - 1 LETO JAMSTVA

Ne bo vam žal, ako si boste nabavili čevlje v trgovini
GEC ALOJZ
TRST - Trg tra i Rivi 2.
Ima veliko izbiro elegantnih moških in ženskih modelov

Krojačnica Petelin
NABREZINA št. 145
izdeluje moške in ženske plašče, obleke, ženske kostime, po najmodernejšem zadnjem kroju.
CENE ZMERNE
Ima na razpolago veliko izbiro vzorcev najboljših tovarn.

OGLASI in OGLAŠANJA
«OGLASOV NE PLACUJE TRGOVEC, KI OGLASE NAROČA IN TUDI NE KUPEC, KI PRI TEM TRGOVCU KUPUJE. V RESNICI PLACA OGLASE KONKURENT, KI SAM NE OGLASA».
(Herbert Casson)

Kino na Općinah
predvaja DANES v nedeljo 31. januarja in jutri v ponedeljek 1. februarja film
„BOBNANJE NA JUGU"

v torek 2. in sredo 3. februarja zabavni film
«UNIFORMA I GAJA GOSPEM»
v glavnih vlogah ROSALINA RUSSELL in PAUL DOUGLAS:
v četrtek 4. februarja dramatičen film družbe Metro Goldwyn Mayer
«VEM, DA ME BOŠ JUBIL»
s svetovno znano igralko JOAN CRAWFORD in PAULOM DOUGLASOM.

KINO V NABREŽINI
predvaja DANES ob 16. in 20. uri Metro film
„Naivno hudobna"
Pred filmom bomo predvajali tudi senzacionalni dokumentarij:
„Metroscopia"
Prihodnjo sredo je na programu:
„Hiša mrhovinarja"

FURLANI EDVARD
TRST, Ul. Milano 18 - Tel. 35 169
TRGOVINA S KMETIJSKIMI POTREBŠČINAMI,
in to: semena, sadna drevesa, razne cvetlične sadike, vrtnice, poljedelski stroji in druge potrebščine

STARA IN ZNANA TVRDKA
TULIAK RODOLFO
ki se je preselila v Ul. della Guardia 15
tel. 95089
z zadovoljstvom obvešča svoje odjemalce da ima na razpolago novo vrsto šivalnih strojev svetovne znamke
SIMCA
s križnim šivom za gumbnice, pritrjevanje gumbov in čipk ter vezenje brez okvira.

25-letno jamstvo. Naprodaj rabljeni pogosto obnovljivi stroji in v omaricah. Vzamemo v račun in dobro plačamo rabljene stroje. Popravila z jamstvom. Obročno odplačevanje po 50 lir dnevno. Brezplačen pouk v vezenju.

Kmetovalci in vrtnarji obiščite nas!

TRGOVINA KMETIJSKIH STROJEV IN ORODJA
TRST - Strada vecchia per l'Istria - Tel. 41-176
Umetna gnojila, krma za živino — prvovrstna inozemska semena in semena lastnega pridelka — sadna drevesa razne cvetlične sadike, vrtnice i. t. d — Poljedelski stroji in druge potrebščine.

Odgovorni urednik STANISLAV RENKO — UREDNIŠTVO ULICA MONTECCHI št. 6 III nad. — Telefon številka 93-808 in 94-638 — Poštni predal 502 — UPRAVA ULICA SV. FRANCISKA št. 20 — Telefonska številka 37-338 — OGLASI: od 8. do 12.30 in od 15 18 — Tel 37-338 — Cene oglasov: Za vsak mm višine v širini 1 stolpca trgovski 60 (finančno upravni 100 osmrtnice 90 lir — Za FLRJ za vsak mm. širine 1 stolpca za vse vrste oglasov po 25.- din — Tiska Tiskarski zavod ZTT — Podružn Gorica III 8 Pellico 1 II Tel 33-82 — Rokopisi se ne vračajo

NAROČNINA: Cona A: mesečna 350, četrtletna 900 polletna 1700, celoletna 3200 lir. Fed. ljud. repub. Jugoslavija: Izvod 10, mesečno 210 din. Poštni tekoči račun za STO ZVU Založništvo tržaškega tiska Trst 11.5374 — Za FLRJ: Agencija demokratičnega inozem. tiska, Drž. založba Slovenije, Ljubljana, Stritarjeva 3-I., tel 31-928 tek. račun pri Narodni banki v Ljubljani 606 - T 892 — Izdaja Založništvo tržaškega tiska D. ZOZ - Trst